

T.C
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

ROMANTİK İLİŞKİLERDE PSİKOLOJİK ŞİDDETİN İLİŞKİ
BAĞIMLILIĞI VE NESNE İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE
İNCELENMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Merve GÜREK

Psikoloji Ana Bilim Dalı

Klinik Psikoloji Programı

EYLÜL, 2022

T.C
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

**ROMANTİK İLİŞKİLERDE PSİKOLOJİK ŞİDDETİN İLİŞKİ
BAĞIMLILIĞI VE NESNE İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE
İNCELENMESİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**Merve GÜREK
(Y1912.480036)**

**Psikoloji Ana Bilim Dalı
Klinik Psikoloji Programı**

Tez Danışmanı: Dr. Öğr. Üyesi Engin EKER

EYLÜL, 2022

ONAY FORMU

ONUR SÖZÜ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddetin İlişki Bağımlılığı ve Nesne İlişkileri Çerçevesinde İncelenmesi” adlı çalışmanın, tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurulmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin Kaynakça ’da gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak yararlanılmış olduğunu belirtir ve onurumla beyan ederim. (19/09/2022).

Merve GÜREK

ÖNSÖZ

Lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca ve bu çalışma süresince, bilgi ve birikimiyle akademik gelişimime katkı sağlayan, motive edici tutumuyla desteğini her daim hissettiren, birlikte çalışmaktan gurur duyduğum değerli tez danışmanım ve daimi hocam Dr. Öğr. Üyesi Engin EKER' e teşekkürlerimi sunarım.

Jürimde yer alarak kapsayıcı yaklaşımları ve yapıcı eleştirileri ile bana yol gösteren Doç. Dr. Şahide Güliz KOLBURAN ve Dr. Öğr. Üyesi Hale A. KAHYAOĞLU ÇAKMAKÇI' ya; lisans ve yüksek lisans eğitimim boyunca bireysel ve akademik gelişimime katkısı olan tüm İstanbul Aydın Üniversitesi hocalarıma ve çalışmamda yer alarak sorulara içtenlikle yanıt veren tüm katılımcılara teşekkür ederim.

Bana daima dostluğunu ve desteğini hissettiren, motivasyonum düştüğü her an beni cesaretlendiren değerli dostum Buşra KIRAN AKÇA'ya ve destekleri için değerli eşi Hakan AKÇA'ya; hayatımın her alanında varlığını ve dostluğunu yanımda hissettiğim, destekleriyle bana güç veren değerli dostlarım Tülay GÜN UTAŞ ve Damla BARIŞIK'a; araştırma sürecime olan desteği ve arkadaşlığı için Yeşim KARADAĞ'a ve tüm tez süreçlerimizde birbirimize destek olduğumuz yüksek lisansın bana kazandırdığı değerli arkadaşlarıma çok teşekkür ederim.

Sevgisiyle beni bugünlere getiren ve varlığıyla her zaman bana güç veren, ilk nesne ilişkilerimin mimarı kıymetli annem Emine GÜREK'e ve desteklerini her an yanı başımda hissettiğim değerli ailemin her bir üyesine teşekkürlerimi sunarım.

İyi ki varsınız!

Bu çalışma, yaşam boyu çevremizdekilerle kurduğumuz ilişkilerimizin asıl mimarı olan ilk nesnelere, annelerimize ve anne rolündeki tüm bakım verenlere ithaf edilmiştir.

Eylül, 2022

Merve GÜREK

ROMANTİK İLİŞKİLERDE PSİKOLOJİK ŞİDDETİN İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI VE NESNE İLİŞKİLERİ ÇERÇEVESİNDE İNCELENMESİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, ilişki bağımlılığı ve olumsuz nesne ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Araştırmanın çalışma grubunu yaşları 18-65 arasında değişen romantik ilişkisi olan (sevgili-flört/sözlü-nişanlı, evli) 519 kişi oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği, Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ), Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORRTI) ve araştırmacı tarafından hazırlanan Demografik Bilgi Formu kullanılmıştır. Elde edilen verilere yönelik analizde “Bağımsız Örneklem t-Testi”, “Tek Yönlü ANOVA”, “Pearson Korelasyon Analizi”, “Yapısal Eşitlik Modellemesi”, “Bootstrap Analizi” kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına bakıldığında ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma ile olumsuz nesne ilişkileri ve ilişki bağımlılığı arasında; olumsuz nesne ilişkileri ile de ilişki bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Ayrıca olumsuz nesne ilişkilerinin hem ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyini hem de ilişki bağımlılığını pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı ve ilişki bağımlılığının da ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyini pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak, nesne ilişkileri ile psikolojik şiddete maruz kalma düzeyi arasındaki ilişkide ilişki bağımlılığının aracılık etkisi olduğu gözlenmiştir. Genel olarak değerlendirildiğinde, nesne ilişkileri ve ilişki bağımlılığının; ilişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın %26’sını açıkladığı belirlenmiştir. Ayrıca, nesne ilişkilerinin ilişki bağımlılığının %58’ini açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikolojik şiddet, İlişki bağımlılığı, Nesne İlişkileri

INVESTIGATION OF PSYCHOLOGICAL VIOLENCE IN ROMANTIC RELATIONSHIPS WITHIN THE FRAMEWORK OF ROMANTIC RELATIONSHIP ADDICTION AND OBJECT RELATIONSHIPS

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the relationship between psychological violence, romantic relationship addiction and negative object relations in romantic relationships. The study group of the study consisted of 519 people with romantic relationships (darling-dating /verbal-engaged, married) ranging in age from 18 to 65. While the collection of the data, Psychological Violence Scale in Close Relationships, Spann-Fischer Relationship Addiction Scale (SFRAS), Bell Object Relations and Reality Testing Inventory (BORRTI) and Demographic Information Form prepared by the researcher were used. "Independent Sample t-Test", "One-Way ANOVA", "Pearson Correlation Analysis", "Structural Equation Modeling", "Bootstrap Analysis" were used for the analysis of the obtained data. When the results are examined, between exposure to psychological violence in the relationship and negative object relations and romantic relationship addiction; It was observed that there was a significant positive relationship between negative object relationships and romantic relationship addiction. As a result, it was observed that relationship addiction had a mediating effect in the relationship between object relations and the level of exposure to psychological violence. Considered together, object relations and relationship dependency; It was determined that it explained 26% of exposure to psychological violence in a relationship. In addition, it was concluded that object relations explained 58% of relational dependence

Keywords: Psychological violence, Romantic relationship addiction, Object Relations

İÇİNDEKİLER

ONAY FORMU	v
ONUR SÖZÜ	iii
ÖNSÖZ.....	v
ÖZET.....	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER	xi
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xv
ÇİZELGELER LİSTESİ.....	xvii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xix
I.GİRİŞ	1
A. Araştırmanın Amacı.....	4
B. Araştırmanın Önemi.....	5
C. Araştırmanın Problemi ve Hipotezleri	6
D. Araştırmanın Sayıltıları.....	6
E. Araştırmanın Sınırlılıkları	6
F. Tanımlar.....	7
II. KURAMSAL ÇERÇEVE.....	9
A. Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddet	9
1. Şiddet	9
2. Romantik İlişkilerde Partnere Yönelik Şiddet	11
a. Romantik İlişkilerde Partnere Yönelik Şiddetin Türleri.....	11
i. Fiziksel Şiddet	11

ii. Cinsel Şiddet.....	12
iii. Israrlı Takip.....	13
iv. Ekonomik Şiddet	14
v. Psikolojik Şiddet.....	15
b. Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddetin Doğası ve Yaygınlığı.....	16
c. Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddetin Ruhsal Etkileri.....	18
B. İlişki Bağımlılığı	18
1. İlişki Bağımlılığının Tarihsel Süreci ve Tanımı.....	19
2. İlişki Bağımlılığında Görülen Kişilik Özellikleri.....	21
3. İlişki Bağımlılığının Aşamaları	22
4. İlişki Bağımlılığında Risk Faktörleri.....	22
C. Nesne İlişkileri	24
1. Sigmund Freud’a göre Nesne Kavramı	26
2. Karl Abraham’a göre Nesne İlişkileri	27
3. Melanie Klein’a göre Nesne İlişkileri ve Kleinci Kuram.....	27
4. Donald Fairbairn’e Göre Nesne İlişkileri	32
5. Donald Winnicott’a Göre Nesne İlişkileri Modeli	34
6. Otto Kernberg’e Göre Nesne İlişkileri	39
7. Margaret Mahler’in Nesne ilişkileri ve Ayrılma Bireyleşme Kuramı	42
8. John Bowlby, Mary Ainsworth ve Bağlanma Kuramı	45
III. YÖNTEM	51
A. Araştırma Modeli	51
B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	52
C. Veri Toplama Araçları.....	54
1. Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği.....	54
2. Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ).....	54
3. Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORTTI).....	55

4. Verilerin Toplanması	55
5. Verilerin Analizi.....	56
IV. BULGULAR.....	57
A. Hipotetik Model Testi	73
1. Ölçme Modeli Bilgisi.....	73
2. Ölçme Modelinin Test Edilmesi	75
3. Yapısal Modelin Test Edilmesi	76
V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER	79
A. Tartışma	79
1. Psikolojik Şiddet Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	80
2. İlişki Bağımlılığı Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	86
3. Nesne İlişkileri Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması.....	89
4. Psikolojik Şiddet, İlişki Bağımlılığı ve Nesne İlişkileri Değişkenlerinin Birlikte İncelenmesi	92
B. Sonuç ve Öneriler.....	94
VII.KAYNAKÇA	97
EKLER.....	109
ÖZGEÇMİŞ.....	131

ŞEKİLLER LİSTESİ

	<u>Sayfa</u>
Şekil 1 Yetişkin bağlanma modeli	47
Şekil 2 Hipotetik Model	49
Şekil 3 Ölçme Modeline Ait Standardize Edilmiş Yol Katsayıları	76
Şekil 4 Model'e ilişkin standardize edilmiş yol katsayıları	77

ÇİZELGELER LİSTESİ

	Sayfa
Çizelge 1 Demografik Özellikler	51
Çizelge 2 Değişkenlere Ait Betimleyici İstatistikler	55
Çizelge 3 Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Cinsiyete Göre Farklılaşması t-Testi Sonuçları	57
Çizelge 4 Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması ANOVA Sonuçları	59
Çizelge 5 Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının İlişki Durumuna Göre Farklılaşması ANOVA Sonuçları	61
Çizelge 6 Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Partnerin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması ANOVA Sonuçları.....	63
Çizelge 7 Nesne İlişkileri, Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Partner ile Tanışma Şekline Göre Farklılaşması ANOVA Sonuçları	65
Çizelge 8 Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Sosyo-ekonomik Düzeye Göre Farklılaşması ANOVA Sonuçları....	67
Çizelge 9 Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Farklılaşması t -Testi Sonuçları.....	68
Çizelge 10 Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının İlişki Süresine Göre Farklılaşması ANOVA Sonuçları	70
Çizelge 11 Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Psikolojik Şiddete Maruz Kaldığını Düşünme Durumuna Göre Farklılaşması t-Testi Sonuçları	72
Çizelge 12 Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Yaş ile İlişkisi Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	73
Çizelge 13 Yapısal Modelde Yer Alan Gözlenen Değişkenler Arası İlişkiler Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları	75
Çizelge 14 Yapısal Modelde Yer Alan Örtük Değişkenlere İlişkin Korelasyonlar...77	77

KISALTMALAR LİSTESİ

BORRTI: Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği

DSM : Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders

DSÖ : Dünya Sağlık Örgütü

KSGM : Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü

SFİBÖ : Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği

WHO : World Health Organization

I.GİRİŞ

Şiddet, tarih boyunca karşılaşılan evrensel sorunlardan biridir. Zamana ve toplumsal yapıya göre şiddeti belirleyen eylemler farklılık göstermektedir. Bir davranış belli bir toplumda ve zamanda şiddet olarak isimlendirilirken, başka bir yerde meşru şekilde kabul edilebilmektedir (Moses, 1996). Dolayısıyla literatüre bakıldığında şiddet kavramıyla ilgili birçok farklı tanıma rastlanmaktadır. Şiddete yönelik yapılan tanımların ortak özelliği, canlılara ya da nesnelere güç kullanımı ve zarar vermeyi içermektedir. Bir davranışın şiddet olarak değerlendirilebilmesi için o davranışın acı hissi uyandırma, öldürme, yaralama, güç kullanma, hakaret etme, tehditte bulunma gibi özelliklerden en az birini karşılaması gerekmektedir (Ulu, 2016).

Sosyal bir varlık olan insanın yaşamı boyunca diğerleriyle ilişki içinde olmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Kurulan bu ilişkiler sosyal ve duygusal yönden, gündelik yaşantıyı etkilemektedir. Yaşamın temel gereksinimlerinden olan sevmeye, sevilme, cinsellik başta olmak üzere birçok ihtiyacın karşılandığı romantik ilişkiler, aşıklar ve evli çiftler arasında gerçekleşen tutku, yakınlık ve bağlılık içeren ilişki olarak tanımlanmaktadır (Sternberg, 1986).

Romantik ilişkilerde şiddet, şiddetin en çok görüldüğü ilişkiler arasında yer almaktadır. Romantik ilişkilerde sıklıkla görülen şiddet türleri ise fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik şiddet ve ısrarlı takip içermektedir (Polat, 2016). Psikolojik şiddet, bireyler arasında yaşanan en yaygın şiddet türüdür. Açık bir şekilde saptanamasa da çoğunlukla diğer şiddet türlerinden daha uzun süreli etkilere neden olmaktadır. Üstelik yapılan çalışmalar, psikolojik şiddetin diğer şiddet türleriyle eş zamanlı olarak var olduğunu ortaya koymaktadır. Romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, partnere yönelik hakaret, küfür, tehdit gibi sözlü saldırganlık ile bir nesneye zarar verme gibi sözsüz saldırganlık eylemleri ile gerçekleşmektedir (Murphy and O'Leary, 1989).

Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (KSGM)'nin yürütmüş olduğu ve Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü tarafından gerçekleştirilen Türkiye'de Kadın ve Aile Araştırması (2008 ve 2014) verilerine göre, Türkiye'de son 12 ayda partneri veya eşi tarafından psikolojik şiddete maruz kalmış kadınların oranı %22,61'dir. Aynı araştırma sonuçlarına göre Türkiye'de hayatlarının herhangi bir döneminde partneri veya eşi tarafından psikolojik şiddete maruz kalmış kadınların oranı ise %39,57 olarak bulunmuştur. Cankardaş-Nalbantçılar (2018)'in kadın çalışma grubu üzerinde gerçekleştirmiş olduğu araştırmada, kadınların %68,2'sinin psikolojik şiddete maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Palmen ve arkadaşları (2016)'nın yaptığı Kadına Yönelik Şiddet Karşılaştırmalı Raporu (İtalya, İspanya ve Türkiye)'na göre İtalya'da kadınların %38'i, İspanya'da %33'ü 15 yaşından itibaren partnerleri tarafından psikolojik şiddet yaşamaktayken Türkiye'de ise en az bir kez evlilik yapmış kadınların %44'ü partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalmaktadır. Selçuk, Avcı ve Mercan (2018)'in üniversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmada hali hazırda bir flört ilişkisi yaşadığını belirten öğrencilerden herhangi bir şiddet türüne maruz kalan öğrencilerin oranı %45,8 iken en yüksek oran %39,5 ile psikolojik şiddeti göstermektedir. Fidan ve Yeşil (2018)'in üniversite öğrencileriyle yapmış oldukları benzer bir çalışmada, örnekleme yer alan kız öğrencilerin tamamının psikolojik şiddete maruz kaldığı bildirilmektedir. Kız öğrencilerde partnerin karakteri ve kendi tutumlarıyla ilişkili olarak sürecin normalleştirildiği, erkeklerde ise davranışlarının sahiplenme algısıyla nitelendirildiği görülmektedir.

Dokkedahl ve arkadaşları (2021), psikolojik şiddete maruz kalan kişilerin benliğinin, sağlıklı ilişkiler başlatma ve sürdürme becerisinin olumsuz etkilendiğini öne sürmektedir. Bunun yanı sıra güvensizlik duygusu, yetersizlik algısı ve kişisel kimlik kaybı gibi olumsuz sonuçlar ortaya çıkabilmektedir.

Romantik ilişkilerde sıklıkla ortaya çıkan ancak birçok kişinin farkında olmadığı bir konu ilişki bağımlılığıdır. Romantik ilişkiler bazen güven ve sevgi bağlarının üzerine kurulurken, bazen de bağımlılıktan öteye geçememektedir (Burger, 2006).

İlgili alan yazın incelendiğinde ilişki bağımlılığı ile ilgili yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Başlarda alkol bağımlısı olan kişilerin ortak özellik gösteren eşlerini anlatmak için kullanılan bir tanım iken (Stafford, 2001) zamanla tanım genişletilerek bir nesne ya da kişiyle aşırı meşguliyet şeklinde yorumlanmıştır (Spann, 1996). Halen net bir tanımı olmamasına karşın ilişki bağımlılığı genel anlamda güvensizlik, şüphe duygularını içeren olumsuz sonuçlara rağmen takıntılı, zorlayıcı ve bağımlı hale gelmiş, terk edilme korkuları ile karakterize bağlanma şekli olarak tanımlanmaktadır (Briggie and Briggie, 2015). Genel olarak, işlevsiz ilişki tarzını ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır.

Harrison ve Grey (2019) ilişki bağımlılığı yaşayan kişilerin en büyük korkularını, ilişkilerinin bir gün bitecek olmasına dair duydukları korkuyla açıklamaktadır. Lancer (2012)'a göre ilişki bağımlılığı yaşayan kişiler duygularını ifade etme, öfkelerini dışa vurma ve risk alabilme gibi konularda korku duymaktadır. Nesne ile kurulan ilk ilişki, bağlanma stilleri, ebeveyn yetiştirme tarzları, aile deneyimleri ilişki bağımlılığının oluşmasında risk faktörleri arasında yer almaktadır.

Nesne ilişkileri kuramı kişilerin yaşamı boyunca kurmuş olduğu ilişkilerin doğasını anlamlandırmayı sağlayan önemli bir kuramdır (Güvenir ve Taş, 2008). Kuramın merkezinde nesne ile kurulan ilk ilişkiler yer almaktadır. Özellikle anne-çocuk ilişkisi üzerinde durulmaktadır (Schultz ve Schultz, 2007).

Nesne ilişkileri birçok farklı kuramcı tarafından ele alınmıştır. Sigmund Freud'un izinden giden Melanie Klein'in çalışmaları kuramın başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Klein'in yaptığı çalışmalar zamanla sert tepkilere yol açmıştır. Ona karşı çıkanların başında Anna Freud gelmektedir. Bu iki isim bazı noktalarda birbirinden ayrılmakla birlikte, devamında gelen kuramcılarının da bölünmesine neden olmuştur. Dolayısıyla nesne ilişkileri kuramcıları, Freud izinden gidenler, Kleinci kuramı takip edenler ve bağımsız grupta yer alan çalışmacılardan oluşmaktadır (Mitchell ve Black, 2014).

Nesne ilişkileri kuramcıları, çocuğun dünyasındaki temel sevgi nesnelерinin niteliği, sevgi nesnelерinin nasıl deneyimlendiği, deneyimlenen özelliklerin nasıl içselleştirildiği, bu temsil ve imgelerin yetişkin bilinçdışı süreçlerinde nasıl varlığını sürdürdüğü konularının üzerinde durmuştur (McWilliams, 2020). Nesne ilişkilerine göre çocuklar gelişimleri boyunca, ilişki kurdukları kişileri ve ilişkinin kendisini

içselleştirerek imgelere dönüştürmektedir. Yetişkin döneminde kurulan ilişkiler bu içselleştirilmiş ilişki imgeleri gölgesinde yaşanmaktadır (Geçtan, 2017).

Bazı kişiler ilişkilerinde sağlıklı bağlar geliştirirken, bazıları sağlıklı olmayan yapılanmalar içinde olmaktadır. Yetişkinlikte kurulan zararlı ve acı verici sonuçlarına karşın devamlılık gösteren ilişki bağlarının ya da bağımlılıkların anlamlandırılmasında, nesne ilişkileri önemli bir kaynak oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra ilişki bağımlılığı geliştirmiş olan kişiler, başkalarını memnun etme çabası taşıyan, sınır koymakta zorlanan kişiler olduklarından, ilişki içinde bu özelliklerin onları daha çok psikolojik şiddete maruz kalmaya kurban edeceği düşünülmektedir. Bu bağlamda romantik ilişkilerde var olan psikolojik şiddetin olumsuz sonuçlarına karşın ilişkinin devam etmesinde ilişki bağımlılığı ve olumsuz nesne ilişkilerinin rol oynadığı öngörülmektedir.

Bütün bu bilgiler ışığında, bu çalışmada romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, ilişki bağımlılığı ve olumsuz nesne ilişkilerinin arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanmaktadır.

A. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada temel olarak romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, ilişki bağımlılığı ve olumsuz nesne ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmaktadır. Bunun yanı sıra diğer şiddet türlerine kıyasla nispeten geri planda kalan psikolojik şiddetin sonuçları göz önüne alınarak bu konuya dikkat çekmek ve farkındalık oluşturmak, çağın güncel sorunlarından olan bağımlılık kavramına romantik ilişkilerde ilişki bağımlılığı özelinde bir bakış sağlamak, partnerler arasında var olan işlevsiz bağlara anlamlı bir açıklama sunmak hedeflenmektedir. Bu amaçlar doğrultusunda hem kadın hem de erkeklerden oluşan bir çalışma grubu ile sadece kadınlar üzerinde yapılan psikolojik şiddet çalışmalarının dışına çıkmak, değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak, demografik özellikler arasında anlamlı bir ilişkinin varlığını incelemek planlanmıştır.

B. Araştırmanın Önemi

Şiddet, çoğunlukla fiziksel yönüyle öne çıkan bir konudur. Nitekim ilgili literatür incelendiğinde şiddetin sıklıkla fiziksel boyutunun ele alındığı görülmektedir. Ayrıca bu araştırmalardaki çalışma gruplarının sadece kadınlardan oluşması dikkat çeken bir diğer husustur. Bu çalışma, şiddetin psikolojik yönüyle ele alınması; çalışmanın katılımcı grubunu hem kadın hem de erkek bireylerin oluşturması bakımından önemli olduğu düşünülmektedir.

Psikolojik şiddet, toplumsal olarak göz ardı edilen konular arasında yer almaktadır. Psikolojik şiddetin yaşandığı birçok romantik ilişkide, kişilerin bu duruma yönelik farkındalığa sahip olmadığı görülmektedir. Oysaki psikolojik şiddet kişilerin yaşantısında olumsuz sonuçlara yol açmaktadır (Cankardaş-Nalbantçılar, 2018). Bütün bunlar doğrultusunda bu araştırmanın, psikolojik şiddete dikkat çekmek, bu konuda farkındalık oluşturmak ve yapılacak yeni araştırmalara katkı sağlamak bakımından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Romantik ilişkilerde sorun teşkil eden konulardan biri ilişki bağımlılığıdır. Uluslararası literatürde bu konuya daha geniş yer verilmesine karşın, halen kavramsal tanımlamaya dair eksikliklerin olduğu görülmektedir. Ulusal düzeyde yapılan çalışmalar ise nispeten yetersiz kalmaktadır. Çoğunlukla ilişki içerisindeki bireyler yaşadıkları bağımlılıkları, bağıllık olarak yorumlamakta ve bu da sağlıksız ilişkilerin devamlılığına neden olmaktadır. Bu bakımdan ilişki bağımlılığına dair farkındalıkların artırılması önem taşımaktadır.

Psikanalitik yaklaşıma göre çocukların anne ile kurdukları ilk bağın nasıl gerçekleştiği, yaşam boyu diğer kişilerle kurulan ilişkisel bağların oluşumunu etkilemektedir (Bowlby, 2014). Bu nedenle romantik ilişkilerde nesne ilişkileri incelemesinin partnerler arası ilişkiyi incelemede önemli olduğu düşünülmektedir.

Bu çalışmanın literatürde romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, ilişki bağımlılığı ve nesne ilişkileri değişkenlerini bir arada içeren bir başka çalışma olmaması nedeniyle önemli olduğu düşünülmektedir.

C. Araştırmanın Problemi ve Hipotezleri

Araştırmanın Problemi: Romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, ilişki bağımlılığı ve olumsuz nesne ilişkileri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?

Araştırmanın Hipotezleri

H1: İlişkide maruz kalınan psikolojik şiddet demografik değişkenlere (katılımcıların yaş, eğitim durumu, sosyo-ekonomik durum, ilişki durumu ve partnerlerinin eğitim durumu) göre farklılaşmaktadır.

H2: İlişki bağımlılığı katılımcıların demografik değişkenlerine (eğitim durumu, sosyo-ekonomik durum, çocuk sahibi olma) göre farklılaşmaktadır.

H3: Nesne ilişkilerindeki bozulma katılımcıların demografik değişkenlerine (yaş, cinsiyet, eğitim durumu, sosyo-ekonomik durum, ilişki durumu, çocuk sahibi olma) göre farklılaşmaktadır.

H4: Nesne ilişkilerinde bozulma ilişki bağımlılığını istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.

H5: Nesne ilişkilerindeki bozulma ilişkide maruz kalınan psikolojik şiddeti istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır.

H6: Nesne ilişkilerindeki bozulma ile ilişkide maruz kalınan psikolojik şiddet arasındaki ilişkide ilişki bağımlılığının aracılık etkisi vardır.

D. Araştırmanın Sayıtları

Araştırmada kullanılan veri toplama araçlarının ölçülmek istenen değişkenleri geçerli ve güvenilir şekilde ölçtüğü varsayılmaktadır.

Araştırmaya dahil edilen katılımcıların veri toplama araçlarına dürüst ve samimi şekilde cevap verdikleri varsayılmaktadır.

Araştırmanın çalışma grubunun evreni temsil ettiği varsayılmaktadır.

E. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu çalışma 2022 yılı içerisinde İstanbul'da ikamet eden 519 katılımcı ile sınırlıdır.

Araştırmanın çalışma grubunu, 18-65 yaş arasında, ilişkisi olan (sevgili-flört / sözlü-nişanlı, evli) bireyler dahil edilmiştir. Bunun dışındaki yaş grupları araştırma kapsamı dışında olması araştırmanın sınırlı yönünü oluşturmaktadır.

Bu araştırma; Demografik Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği, Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği, Bell Nesne İlişkileri Ölçeğinin tanımladığı maddelerden oluşması araştırmanın sınırlı yönünü oluşturmaktadır.

F. Tanımlar

Psikolojik şiddet: Kişinin bir başkası üzerinde sözlü veya sözlü olmayan iletişim yolları ile kontrol uygulamasını, duygusal-zihinsel yönlerden zarar vermesini içeren şiddet türüdür (Breiding et al.. 2015).

İlişki Bağımlılığı: Kişinin yalnızlığını ve duygusal sıkıntılarını yatıştırma arayışında olduğu, güçlü bir güven isteğinin eşlik ettiği, terk edilme korkuları ile ortaya çıkan olgunlaşmamış, uyumsuz bağlanma şeklidir (Briggie and Briggie, 2015).

Nesne İlişkileri: Çocuğun temel bakım vereni ile arasında kurduğu, bu deneyimlerin içselleştirme ve özdeşleştirme yoluyla yaşam boyu diğerlerine yansıtıldığı ilişkilerdir (McWilliams, 2020).

II. KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde romantik ilişkilerde partnere yönelik şiddet temelinde psikolojik şiddet, ilişki bağımlılığı ve nesne ilişkileri kavramları üzerinde durulmuştur. Bu bağlamda öncelikle şiddet ve romantik ilişkide partnere yönelik şiddetin tanımları yapılmış, şiddet türleri, psikolojik şiddetin tanımı, doğası ve yaygınlığı açıklanmış, psikolojik şiddetin ruhsal etkileri ele alınmıştır. Daha sonra ilişki bağımlılığı ve nesne ilişkileri kuramı üzerinde durulmuştur.

A. Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddet

1. Şiddet

Şiddet, etimolojik olarak dilimize Arapçadan geçmiş bir sözcüktür. Osmanlı sözlük olan Kamus-ı Turki'de şiddet, sertlik, katı ve sert davranış, kaba kuvvet kullanmak olarak tanımlanmaktadır. Türkçe sözlükte ise bu kavram, karşıt görüş ve tutumda olanlara kaba kuvvet uygulamak, sert davranma, sertlik olarak yer almaktadır (Ünsal, 1996). Şiddeti daha çok davranışsal olarak açıklayan Erten ve Ardalı (1996) ise şiddet kavramını, kişiye zarar vermek, kanuna uymamak, birini zedelemek, sarsmak, canını acıtmak, zor kullanarak hakkını çiğnemek, aşırı öfke ya da davranış içeren eylemlerde bulunmak olarak tanımlamaktadır. Ünsal (1996), en genel haliyle şiddeti ruhsal ve fiziksel etkileri açık ve ölçülebilir olmayan, somut ve dolaylı biçimde hissedilen çeşitli baskılar olarak tanımlamaktadır.

Evrensel anlamda en çok kabul gören şiddet tanımı Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ/WHO) tarafından yapılmaktadır. DSÖ'ye göre şiddet, kişinin kendisine, başka bir kişi ya da topluluğa karşı, yaralama, ölüm, psikolojik zarar veya tehdit unsuru barındıran fiziksel kuvvet ya da iktidarın gerçek ya da tehdit olarak kullanılarak fiziksel, psikolojik, ekonomik ve sosyolojik zararlara neden olması olarak tanımlanmaktadır (WHO, 2002).

İnsan ilişkilerini belirleyen kavramlarda olduğu gibi şiddetin de tanımı ve sınırlılıkları netlik kazanmamıştır. Bunun yanı sıra literatürde saldırganlık ve

zorbalık gibi kavramların varlığı da şiddetin tanımını zorlaştıran sebepler arasındadır. Şiddetin bireysel, toplumsal ve psikolojik açıdan kaynağı, sonuçları ve hissedilme düzeylerinin farklı olması şiddetin tanımı konusunda birçok farklı görüşün varlığına sebep olmuştur. Literatürdeki şiddet tanımlarının ortak özellikleri canlı ya da nesnelere zarar verme ve güç kullanma olarak ifade edilmektedir. Bir davranışın şiddet olarak değerlendirilebilmesi için o davranışın acı hissi uyandırma, öldürme, yaralama, güç kullanma, hakaret etme, tehditte bulunma vb. özelliklerden en az birini karşılaması gerekmektedir (Ulu, 2016).

Şiddetin temelinde bireyin sahip olduğu gücün insanlara ve toplumsal ilişkileri düzenleyen kurallara karşı kullanması yer almaktadır. Böylelikle şiddet, sosyal ilişkilerde, okulda, ailede, iş yaşantısında, televizyon programlarında, medyada vb gibi birçok alanda varlığını sürdürerek yaşamı kuşatacak kadar yaygın bir hal almaktadır. Şiddetin yaşamın her alanında varlığını sürdürmesi, şiddetin kabulünü ve yaşamın temel parçalarından biri olduğu kanısını beraberinde getirmektedir. (Ulu, 2016).

Şiddetin maruz kalan birey tarafından algılanması, tanımı kadar önem ifade etmektedir. Benzer şiddet davranışlarına maruz kalan bireylerden bazıları bu davranışları şiddet olarak algılamakta, bazıları ise maruz kaldıkları davranışları şiddet olarak nitelendirmemektedir. Şiddet olarak algılamayanlar maruz kaldıkları davranışlara karşı önlem almamakta, şiddetle mücadelede geç kalmakta ve böylelikle giderek artan şiddet davranışlarından olumsuz etkilenmektedir (Harcar vd., 2008).

Günümüzde kitle iletişim araçlarının ve sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte şiddetin görünürlüğü ve farkındalığı artmaktadır. Böylelikle toplumsal açıdan, şiddet kavramı daha çok konuşulabilir hale gelmiştir. Özellikle toplumsal vicdanı etkileyen bazı olayların kitle iletişim araçlarında görülme hali şiddet olgusunun üzerinde daha fazla konuşulmasına neden olmuştur. Bu durum aynı zamanda 'öğrenilen şiddet'i de beraberinde getirmiştir. Kitle iletişim araçlarında şiddet içeren olayların görülme sıklığı arttıkça şiddet olgusu insan doğasının bir parçası olmasının yanında bireylerin çevresel uyaranların etkisiyle, gözlemleyerek ve taklit ederek ortaya çıkan bir olgu haline gelmiştir. Bu bağlamda şiddet kuşaklararası aktarılan bir olgu olma özelliği taşımaktadır (Ulu, 2016).

2. Romantik İlişkilerde Partnere Yönelik Şiddet

Şiddet, bireyin fiziksel, cinsel, ekonomik veya psikolojik açıdan acı çekmesi ya da zarar görmesiyle sonuçlanan her türlü söylem, tutum ve davranışlardır (KSGM, 2020). Şiddet, bireyin ruhsal ve bedensel olarak yaralanmasına, sakatlanmasına ve zarar görmesine neden olan toplu ya da bireysel davranışların tamamıdır (Mavili, 2014).

Romantik ilişkilerde partnere yönelik şiddet, fiziksel ve cinsel şiddet, takip ve psikolojik saldırganlığı içermektedir (Breiding et al., 2015). Şiddet türleri içerisinde fiziksel şiddet, gözlenmesinin daha kolay olması dolayısıyla daha açık bir şekilde saptanmaktadır (Polat, 2016). Psikolojik şiddet ise fiziksel şiddet gibi açık bir şekilde gözlenememesi nedeniyle ortaya çıkarılması daha zor olmaktadır (Murphy ve O'Leary, 1989).

Partner şiddetinin psikolojik, sosyo-kültürel ve ekonomik birçok nedeni olmakla birlikte şiddetin sonuçlarına bakıldığında hem kısa hem uzun vadede birçok olumsuz etkileri olduğu görülmektedir. Madde kullanımları, travmaya bağlı stressel problemler, depresyon gibi ruhsal rahatsızlıklar ile fiziksel yaralanmalar, sakatlık, istenmeyen gebelik ve enfeksiyon durumları bu sonuçlardan sadece birkaçıdır. Partner şiddetinin önlenmesine yönelik çalışmaların devamlılık göstermesine rağmen henüz partnere yönelik şiddetin tanımı tam anlamıyla yapılamamaktadır (Baldan ve Akış, 2017). Öncelikli olarak bu konudaki farkındalıkların artarak, genel kabul gören tanımlamaların ortaya konması ihtiyacı duyulmaktadır. Konu üzerine verilen önem arttıkça, şiddeti önleme çalışmalarının daha etkin sonuçlara ulaşacağı düşünülmektedir.

a. Romantik İlişkilerde Partnere Yönelik Şiddetin Türleri

Partnere yönelik şiddet, fiziksel, cinsel, ekonomik, psikolojik şiddet ve ısrarlı takip olarak sınıflandırılmaktadır. Literatürde bazı görüşler ekonomik şiddetin psikolojik şiddetin alt türü olduğunu bazı görüşler ise genel şiddet sınıflandırmasının içinde yer aldığını ifade etmektedir. Bu bölümde ekonomik şiddet, genel şiddetin alt türlerinden biri olarak ele alınmaktadır.

i. Fiziksel Şiddet

Fiziksel şiddet, saptanması en kolay şiddet türüdür. Bireyin karşısındakine fiziksel güç kullanarak zarar vermesinin yanı sıra ölümlü sonuçlanan yaşantılara da

neden olabilmektedir. Sakatlığa, ölüme neden olan veya zarar verme potansiyeli olan kasıtlı fiziksel güç kullanımı fiziksel şiddet olarak tanımlanır (Polat, 2016).

İtme, fırlatma, ısırma, saç çekme, boğma, yumruk ve tokat atma, silah kullanma ve kişinin gücünü başka bir kişiye karşı kullanması fiziksel şiddet türlerindedir. Ayrıca bu ve benzeri eylemleri yapması için başka insanları zorlama da fiziksel şiddet içermektedir (Breiding et al., 2015). Fiziksel şiddet, vücutta oluşan zedelenmeler, morluklar, yanıklar ve kırıklarla kendini göstermektedir. Yaralanmalar en çok kollarda, genital, göğüs ve sırt bölgesinde, yüzde görülmektedir. Klinikte en çok görülen fiziksel şiddet bulguları ise sıyrık ve morluklardır (Polat, 2016).

Romantik ilişkilerde partnerlerin birbirine yönelik tokat atma, itme, yumrukla vurma, tekmeleme, boğazını sıkma, saç çekme, bir şey fırlatma, bıçak ve silah gibi zarar verici aletlerle tehdit etme ya da bu aletleri kullanma gibi davranışlarda bulunması partnerler arası fiziksel şiddet eylemlerine örnektir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015).

Kadın ve erkeklerin saldırganlık geliştirme potansiyeli benzerlik gösterse de genellikle erkeklerin kadınlara yönelik fiziksel zararda bulunma olasılığı üzerinde daha çok durulmaktadır (Murphy and O'Leary, 1989). Türkiye'de fiziksel şiddet konusunda yapılan araştırmalara bakıldığında genellikle kadınların merkeze alındığı görülmektedir.

Türkiye genelinde kadınlar üzerinde yapılan bir araştırmaya göre kadınların %36'sı yaşamlarının bir döneminde fiziksel şiddete maruz kaldığını belirtmiştir. Aynı araştırmada son 12 ay içinde fiziksel şiddete maruz kaldığını dile getiren kadınların oranı ise %8 olarak bulunmuştur. Araştırmada fiziksel şiddet eylemlerinden "tokat atma ya da bir şey fırlatma"nın en çok karşılaşılan davranış olduğu sonucuna varılmıştır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015).

ii. Cinsel Şiddet

Cinsel şiddet, birinin cinselliğinden yararlanmanın yanı sıra onu zorlamak, utandırmak, kontrol etmek ve boyun eğmesini sağlamak amacıyla yıkıcı ve zorlayıcı cinsel davranışlar içeren bir şiddet türüdür (Polat, 2016).

Cinsel şiddet, bir kişi tarafından, rızası olmayan ya da rıza gösteremeyecek, reddedemeyecek olan birine karşı izinsiz teşebbüs edilen ya da işlenen cinsel eylemlerdir. Cinsel şiddet, bireyin zorla ya da alkol/uyuşturucuyla kolaylaştırılmış

penetrasyonu, zorla veya alkol/uyuşturucunun kolaylaştırdığı bir başkasına nüfuz etmek, baskılı istenmeyen penetrasyon, istemli cinsel dokunuşlar veya cinsel özellikli temassız davranışları da kapsamaktadır. Aynı zamanda failin mağduru bir başka kişiyle cinsel ilişkiye girmeye zorlaması durumunda da cinsel şiddet ortaya çıkabilir (Breiding et al., 2015).

Cinsel şiddet, her cinsiyette ve tüm yaş gruplarda ortaya çıkabilen bir şiddet türüdür. En çok kadınlar ve çocukların cinsel şiddete maruz kaldıkları görülse de erkekler, yaşlılar, zihinsel ve fiziksel yetersizliğe sahip olanlar da cinsel şiddet içerikli davranışlara maruz kalmaktadır (Polat, 2016).

Partnerlerin birbirine, karşı tarafın rızası olmadan onu cinsel ilişkiye zorlama, istenmemesine rağmen korkudan cinsel ilişkiye girilmesi, cinsel içerikli, küçük düşürücü ve aşağılayıcı davranışlara zorlama gibi eylemler romantik ilişkilerde cinsel şiddete örnektir. Türkiye genelinde yapılan bir araştırmaya göre en sık rastlanan cinsel şiddet biçiminin “kadının rızası olmadan korktuğu için cinsel birliktelik yaşama” olduğu görülmüştür. Araştırma sonuçlarına göre yaygın olarak cinsel şiddet fiziksel şiddetle aynı anda yaşanmaktadır. Ayrıca bulgular göstermektedir ki, kadınların %7’si hayatlarının herhangi bir döneminde cinsel şiddete maruz kalmaktadır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015).

iii. Israrlı Takip

Israrlı takip, kişinin kendi ya da bir başkasının güvenliği için korkuya, endişeye neden olan, istenmeyen ve tekrarlanan dikkat ya da temas örüntüsüdür (Breiding et al., 2015).

Israrlı takibin, başlıca örnekleri şu şekilde sıralanmaktadır: İstenmeyen ve tekrarlanan telefon aramaları ve mesajlar, istenmediği halde çiçek ve hediyeler bırakma, uzaktan takip, izleme ve dinleme, cihaz ve kamera ile izleyerek casusluk yapma, kişinin evine veya arabasına gizlice girme, nesnelere bırakma veya kişiyi korkutacak şeyler yapma, evcil hayvanlarına veya eşyalarına zarar verme ya da zarar vermekle tehdit etme (Breiding et al., 2015). Bunun yanı sıra sosyal medya ile takip etme ve iletişim kurma, yaşanan ya da çalışılan yere bir sebep yokken gelme, iletişim bilgilerini başkalarıyla paylaşarak onların rahatsız etmesine sebep olma, görüşmeyi kabul etmezse zarar verme ve intihar etme ile tehdit etme gibi eylemler de ısrarlı takip için örnektir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015).

Literatürde diğer şiddet türlerine kıyasla ısrarlı takibin daha az incelendiği görülmektedir. Yapılan araştırmalarda diğer şiddet türleriyle de eş zamanlı görülen ısrarlı takibin, partner şiddetinde ölümle sonuçlanabilen riskli bir şiddet türü olarak da tanımlanmaya başlandığı dikkat çekmektedir. Öldürmeye teşebbüs edilen ya da öldürülen kadınların %75'inden daha fazlasının ısrarlı takip yaşadığı görülmüştür. Ayrıca başka bir şiddet türüne maruz kalmadan sadece ısrarlı takibe maruz kaldığını söyleyenlerin oranı ise %19 olarak belirtilmiştir (Mechanic et al., 2000).

Türkiye genelinde kadınlar üzerinde yapılan bir araştırmaya göre kadınların %27'sinin yaşamlarının herhangi bir yerinde en az bir kez ısrarlı takibe maruz kaldığı saptanmıştır. En sık karşılaşılan ısrarlı takip biçimi ise “telefonla sürekli arayarak rahatsız etme” davranışı bulunmuştur (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015).

iv. Ekonomik Şiddet

Şiddet türlerinden biri olan ekonomik şiddetin tanımı, literatürde daha çok kadınlar üzerinden yapılmaktadır. Bu doğrultuda ekonomik şiddet, kadınların ekonomik açıdan kendilerini güvensiz hissetmesine neden olacak şekilde para, ekonomik kaynak ve faaliyetlerinin yaşamlarını kısıtlamak ve kontrol etmek amaçlı kullanılması olarak açıklanmaktadır. Aynı zamanda kadının çalışmasına engel olmak ya da zorla çalıştırmak, parasını zor kullanarak almak, parasını nereye harcayacağına karışmak, çok kısıtlı para vermek, evi terk ederek maddi giderle ilgilenmemek, ailenin ekonomik giderlerini karşılamamak gibi güvensiz ve huzursuz hissettirecek davranışlar da ekonomik şiddet olarak adlandırılmaktadır (Fawole, 2008; Polat, 2016).

Gıda gibi temel ihtiyaçlardan mahrum bırakmak, eğitime başlamayı veya bitirmeyi engellemek, sağlık hizmetlerine erişimi engellemek, eşit değerde iş için eşit olmayan ücret ve miras ya da mülkiyet haklarının verilmemesi durumları da ekonomik şiddetin içeriğinde yer almaktadır (Fawole, 2008). Kadınların erkek partneri tarafından maruz kaldıkları çalışmaya engel olma, işten ayrılmaya sebep olma, ev harcamaları için finansal destek sağlamama, kadının parasını elinden alma gibi eylemler romantik ilişkilerde yaşanan ekonomik şiddet davranışlarına örnektir (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015).

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ)'ne göre yoksulluk, ekonomik şiddetin hem sonucu hem de nedenidir. Chen (2005)'e göre dünya nüfusundaki 1,5 milyar yoksulun %70 i kadınlardan oluşmaktadır. Dolayısıyla erkeklere oranla kadınlara yönelik ekonomik şiddet daha fazladır. Kadınlar ekonomik faaliyetlerde ilerlemesine rağmen, birçok kadının eğitime, sağlık hizmetlerine ve istihdam alanlarına erişimi kısıtlanmakta, erkeklerle eşit oranda çalışmasına rağmen eşit olmayan ücrete tabii tutulmakta, mülkiyet ve miras haklarında ayrımcılığa maruz kalmaktadır. Böyle bakıldığında ekonomik şiddet kadınlara yönelik bir ayrımcılık biçimidir. Ekonomik şiddet kadınların geçim kaynaklarına erişim sağlayamamaları sebebiyle yoksulluğun büyümesine neden olmaktadır. Ekonomik şiddetin fiziksel şiddete de dönüşebilmektedir. Bu durumda şiddete maruz kalan kadınların çocuklarının da ruh sağlığı olumsuz etkileyebilmektedir (Fawole, 2008).

Türkiye genelinde kadınlar üzerinde yapılan bir araştırmaya göre evli olan kadınların %30'unun hayatlarının herhangi bir döneminde ekonomik şiddete maruz kaldığı ortaya çıkmıştır. En çok rastlanılan ekonomik şiddet biçimi ise "çalışmayı engelleme ya da işten ayrılmaya sebep olma" olarak bulunmuştur (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015).

v. Psikolojik Şiddet

Psikolojik şiddet başka bir kişiye duygusal veya zihinsel olarak zarar vermek veya başka bir kişi üzerinde kontrol uygulamak için sözlü ve sözlü olmayan iletişimin kullanılmasıdır (Breiding et al., 2015). Korkutma amaçlı davranışlar, hakaret ve küfür etmek, bağırma, isim takmak, gideceği yerler, giyeceği kıyafetler ve görüşeceği kişiler konusunda baskı yapmak, kendine ya da sevdiklerine zarar verme içerikli tehditlerde bulunmak, silah göstermek gibi eylemler psikolojik şiddet olarak adlandırılmaktadır (KSGM, 2016).

Psikolojik şiddette temel amaç korkutmak, bireyin kendini güçsüz hissetmesini sağlamak ve özgüven duygusuna zarar vermektir. Bu sebeple psikolojik şiddet bireyin duygusal olarak istismar edilmesi, aşağılanması, sindirilmesi ve bireye yaptırım uygulanarak tehdit edilmesi gibi durumları içermektedir (Tatlılıoğlu ve Küçükköse, 2015).

Psikolojik şiddete neden olan bazı davranışlar şunlardır: reddetme, yalnız bırakma, yıldırma, suça yöneltme, duygusal tepki vermeme, aşağılama, kendi

çıkartına kullanma, baskılama ve zamanından önce yetişkin rolü verme (Polat, 2016). Toplumlarda sıklığı değışse de en çok süreklilik gösteren psikolojik şiddet davranışları korkutma, cezalandırma, sindirme, eziyet, başkaldırı ve baskıdır (Kocacık, 2001).

Yapılan araştırmalar şiddete maruz kalmış kadınlarda en fazla korku ve kaygıya neden olan şiddetin, psikolojik şiddet olduğunu öne çıkarmaktadır (Mechani et al., 2000). Ayrıca literatüre bakıldığında psikolojik şiddet, fiziksel ve cinsel şiddete maruz kalan bireylerde eş zamanlı görülebilmektedir. Psikolojik şiddet, fiziksel bulguların olmayışı ve farklı şiddet türleriyle eş zamanlı yaşanabilmesi sebebiyle diğer şiddet türlerinden ayrılmaktadır (Polat, 2016).

Romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, partnere hakaret etme, küfür içeren söylemlerde bulunma gibi sözlü saldırganlığı ve bir nesneyi kırma, kapı çarpma gibi sözsüz eylemleri içermektedir (Murphy and O'Leary, 1989).

b. Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddetin Doğası ve Yaygınlığı

Psikolojik şiddet, bir kişiye lakap takmak ve küçük düşürmek gibi dışavurumcu saldırganlık; paraya, arkadaşlara ve aileye erişimin kısıtlandırılması gibi zorlayıcı kontrol; müdahale etme, izinsiz izleme, sahip olunan kişiye ya da sevilen birine karşı zarar verme tehdidinde bulunma; fiziksel veya cinsel içerikli şiddet tehdidi; fiziksel zarar vermeye, yaralamaya veya ölüme neden olma niyeti içeren kelimelerin ve nesnelere kullanılması; kişinin savunmasızlığının istismarı; gaslighting (kendi algılarından ve hafızalarından şüphe etmesini sağlamak amacıyla kişiyi yanlış bilgilendirmek) gibi eylemler içermektedir (Breiding et al., 2015).

Partnerlerin birbirine yönelik hakaret, küfür, toplum içinde küçük düşürme ya da aşağılama, korkutma, kendisine ya da sevdiği insanlara zarar vermeye yönelik tehditte bulunma gibi eylemler romantik ilişkilerde yaşanan psikolojik şiddet davranışlarından bazılarıdır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015).

Romantik ilişkilerde psikolojik şiddet davranışları diğer şiddet biçimlerinin etkisini artırıcı rol oynamaktadır. Örneğin yakın partner daha önce öldürmekle tehdit etmişse, partneri tarafından vurulmaktan kaynaklanan korku daha büyük olacaktır. Follingstad ve arkadaşları (1990)'nın yaptığı bir araştırmaya göre partner tarafından uygulanan psikolojik şiddetin etkisi, fiziksel şiddet kadar önemli görülmektedir. Bunun yanında psikolojik şiddet, gizli ve manipülatif eylemler içerdiği için fiziksel

şiddet gibi açık bir şekilde saldırganlık olarak algılanmamaktadır (Murphy & O'Leary, 1989). Psikolojik şiddete maruz kalanlar ile onlara yardım edebilecek arkadaşları, yakınları ve hatta sağlık çalışanları için de bu şiddeti anlamak ve adlandırmak zor olmaktadır (Cankardaş-Nalbantçılar, 2018). Bu nedenle psikolojik olarak saldırgan davranışların psikolojik şiddet olarak nasıl belirleneceği ve ölçümünün nasıl konusunda daha fazla çalışma yapılmalıdır (Breiding et al., 2015).

Yapılan araştırmalar romantik ilişkilerde psikolojik şiddetin diğer şiddet türleriyle eş zamanlı yaşandığını öne sürmektedir. Araştırmalar şiddetin var olduğu ilişkilerde genellikle fiziksel ve cinsel şiddetten önce psikolojik şiddetin yaşandığını önerir (Murphy and O'Leary, 1989).

DSÖ (2012)'nün Brezilya ve Japonya'nın da aralarında bulunduğu 10 ülkede yaptığı çalışma sonuçlarına göre kadınların %20'si ile %75'inin en az bir kez partner psikolojik şiddetine maruz kaldığı görülmektedir. İtalya, İspanya ve Türkiye incelenerek yapılan kadına yönelik şiddet karşılaştırmalı raporuna göre İtalya'da kadınların %38'i, İspanya'da kadınların %33'i 15 yaş itibariyle partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kaldığı, Türkiye'de ise en az bir evlilik yapmış kadınların %44'ü partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalmaktadır (Palmen vd., 2016).

Türkiye'de yapılan araştırma sonuçları incelendiğinde psikolojik şiddetin ciddi boyutlara ulaştığı görülmektedir. Türkiye'de evli erkeklerde eşlerine yönelik şiddet uygulama durumunu araştıran çalışmada, erkeklerin %93'nün partnerlerine yönelik psikolojik şiddet davranışında bulunduğu saptanmıştır (Dönmez, Şimşek, & Günay, 2012). Türkiye'de en kapsamlı araştırma özelliği taşıyan Hacettepe Üniversitesi ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün gerçekleştirdiği Türkiye'de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması (2014) verilerine göre Türkiye genelinde her iki kadından biri psikolojik şiddete maruz kalmaktadır (KSGM, 2015). Yapılan bir başka araştırmaya göre evlenmiş kadınların %44'ünün hayatlarının bir döneminde psikolojik şiddete maruz kaldığı sonucuna varılmıştır. Araştırmada hakaret ve küfür eylemlerinin en sık rastlanan psikolojik şiddet türü olduğu saptanmıştır (Hacettepe Üniversitesi Nüfus Etütleri Enstitüsü, 2015).

Aksoy (2021)'un gerçekleştirdiği Türkiye'deki üniversite öğrencilerinde flört şiddetinin yaygınlığı konulu araştırmaya göre en yaygın flört şiddeti türünün

psikolojik şiddet olduğu görülmüştür. Bu araştırmaya göre psikolojik şiddet her iki cinsiyette de en yaygın flört şiddet türü olarak bulunmuş ve katılımcıların %80'inin psikolojik şiddet uyguladığı veya psikolojik şiddete maruz kalmış olduğu sonucuna varılmıştır.

c. Romantik İlişkilerde Psikolojik Şiddetin Ruhsal Etkileri

DSÖ (2014)'ye göre şiddetin birçok yönden olumsuz sonuçları bulunmaktadır. Şiddete maruz kalan kişiler alkol, sigara gibi maddelere başvurabilmektedir. Çeşitli kronik hastalıklar ortaya çıkabilmekte, davranışsal ve ruhsal problemler meydana gelebilmektedir. Bu ruhsal ve davranışsal sorunlar depresyon, anksiyete, yeme bozuklukları, travma sonrası stres bozukluğu, güvensiz cinsel ilişki gibi birçok farklı şekilde olabilmektedir.

Psikolojik şiddetin zihinsel sağlık üzerindeki etkisi, fiziksel sağlık üzerindeki etkisinden daha fazla görülmektedir (Modalla, 2012). Psikolojik şiddetin öne çıkan bir özelliği, partnere sürekli olarak değersizlik duygusu verilmesidir. Partneri kontrol etme durumu söz konusudur. Bu nedenle psikolojik şiddetin, fiziksel ya da cinsel şiddet kadar hatta onlardan daha fazla etkisi olduğu düşünülmektedir (Dokkedahl et al., 2021). Montminy (2005), psikolojik şiddetin kişilerde güvensizliğe ve yetersizlik algısına neden olduğunu, suçluluk duygusu, kişisel kimlik kaybı gibi sonuçlara yol açtığını ifade etmektedir. Dokkedahl ve arkadaşları (2021)'na göre psikolojik şiddet kişinin benliğini, sağlıklı ilişkiler başlatma ve sürdürme becerisini etkilemektedir.

Psikolojik şiddete maruz kalan kişilerde depresyon, anksiyete gibi problemlerin yanı sıra somatizasyon sorunları oluşabilmektedir. Psikolojik şiddete verilen önem halen yeterince yüksek düzeyde olmamasına karşın, yapılan çalışmalar psikolojik şiddetin sağlık sorunlarında önemli rol oynadığını göstermektedir (Lagdon et al., 2014).

B. İlişki Bağımlılığı

Sosyal yaşamın içerisinde insan etkileşimlerinin önemli bir bileşeni, romantik ilişkide var olan aşk kavramıdır. Bu olgu, insan yaşamına değişmez duygular katarken, bazı olumsuz sonuçlarla da seyir gösterebilmektedir. Aşkın kimyasal doğası, ne kadar kabul gören bir konu ise çoğunlukla patolojik yanı bir o kadar arka planda kalmaktadır (Redcay and Simonetti, 2018). Romantik ilişkilerde bağımlılığı

ortaya çıkararak şey aradaki sevgi ya da aşk gibi bağlamın çok dışındadır. Çoğu zaman kişiler yaşadıklarını bu duygulara dayandırsa da aslında var olan sağlıklı ilişki yaşantılarıdır. Bağımlılık da partnerler arasındaki aşka değil, ilişkiye yöneliktir (Peele et al., 1992).

Literatürde romantik ilişkiler, olgunlaşmış ve olgunlaşmamış olarak ikiye ayrılmaktadır. Olgunlaşmış ilişkilerde gereksinim duyma, verme, romantizm ve arkadaşlık, yoldaşlık etme unsurları hâkimdir. İlişkide bulunan kişiler arasında karşılıklı fayda görülür. Birlikte ve sağlıklı büyüme söz konusudur. Olgunlaşmamış ilişkilerde ise bireylerin günlük yaşantısının içine nüfuz etme, yineleyen kontrol davranışları ve yaşantıda negatif sonuçlara neden olan durumlar ortaya çıkmaktadır. Bahsi geçen bu olumsuzlukların ilişki bağımlılığı olarak isimlendirildiği görülmektedir (Sussman, 2010).

İlişki bağımlılığı, madde ve diğer bağımlılık türlerine benzer yapılanmalara sahiptir. Kişinin yaşamına etkisi de değişkenlik gösterir. Bağımlı olunan partnerden vazgeçmek, madde bağımlısı kişinin madde kullanımdan vazgeçmesi gibi zorlayıcı nitelikte olabilmektedir (Peele et al., 1992). Madde bağımlılığının nörokimyasal arka planında beyindeki ödül merkezine yönelik bulguların öne çıkması gibi aşk da ödül merkezinin doğal bir tepkisini ifade etmektedir. Ancak bazı kişiler için kontrolsüz bir alana dönüşebilmektedir (Redcay and Simonetti, 2018). Maddenin olmayışında yoksunlukla ortaya çıkan kaygı ve benzeri olumsuz ruhsal yaşantılar, sevilen kişinin olmayışında da kişi için benzer sonuçlara neden olur. Fenomenolojik bir bakış açısıyla ilişki bağımlılığı, duygudurum bozukluklarına benzetilir. Bağlılık duyulan aşk nesnesiyle olan birliktelik, hipomaniye benzer şekilde coşku ve canlılıkla kendini gösterir. Bu nesnesinden yoksun kalan kişi ise depresif görünüm ve beraberinde uyku bozuklukları yaşayabilir (Reynaud, 2010). Yoksunluklarda ortaya çıkan fiziksel görünümün yerine ilişki bağımlılığı, duygusal ve fiziksel sonuçlar içermektedir (Redcay and Simonetti, 2018).

1. İlişki Bağımlılığının Tarihsel Süreci ve Tanımı

İlişki bağımlılığı tarihsel süreci ve tanımı incelendiğinde, öncelikle bu konuya ilişkin ulusal kaynakların sayıca fazla olmadığını söylemek gerekir. Uluslararası literatür daha geniş bir yelpaze sunmaktadır. İlişki bağımlılığı üzerine yapılan çalışmalarda “relationship addiction (ilişki bağımlılığı)” veya “love addiction (aşk

bağımlılığı)” kavramlarının ele alındığı görülmüştür. İlişki bağımlılığının tarihsel sürecinde ise “co-dependence (eş/ortak bağımlılık)” kavramıyla karşılaşılmaktadır.

Bağımlılığın uyuşturucu, alkol gibi maddelere ilişkin kavramsal kullanımı 1940-1950’li yıllara dayanmakta iken 1970’li yıllarda içeriği genişletilmiştir. Başlarda ortak davranışlar kümesine sahip olan alkolik eşlerini ifade etmek için ve çoğunlukla kadın cinsiyetini içeren şekilde “eş-alkolik/ortak-alkolik” terimi kullanılmıştır. Bu kişilerin, karakteristik olarak bakıcı rolünde, memnun edici, kontrolcü ve bağımlı özelliklere sahip olduğu ifade edilmiştir. Bu ve beraberindeki yorumlar, alkolik eşleri olan kadınların erkeklerden daha hasta olduğu görüşlerine neden olmuştur. Kadınların, eşlerinin alkol kullanımında suçlanan kişiler haline gelmesi, feminist grupların dikkatini çekmiştir (Spann, 1996). Üstelik bazı çalışmacılar tarafından alkoliklerin ve aile üyelerinin rasyonalize etme, yansıtma gibi kullandığı savunma mekanizmalarının benzerlik gösterdiği öne sürülmüştür. Eş-alkolik kişilerin her ikisi de düşük benlik saygısı göstermektedir (Cermak, 1991). Önceleri alkol, uyuşturucu gibi madde bağımlılarının aile üyelerini kapsayan bu isimlendirme, gitgide artan bir insan kitlesini içeren yapıya bürünmüştür (Cretser and Lombardo, 1999). Eş-alkolik kavramı zamanla eş-bağımlılık kavramına doğru dönüşüm göstermiştir (Cermak, 1991).

Çok geçmeden, bağımlılık isimlendirilmesi farklı çalışmacılar tarafından genişletilerek, bir nesne ya da kişiyle aşırı meşgul olma gibi tanımlarla açıklanmaya çalışılmıştır (Spann, 1996). Böylece aşırıya kaçan birçok davranış, bağımlılık adı altında isimlendirilmeye başlanmıştır. Bağımlılık artık alkol, uyuşturucu, seks, alışveriş, kumar gibi çeşitli alanları kapsayan geniş bir kavram haline dönüşmüştür. Bağımlı bireyle ilişki içerisinde olan diğer kişiler de ortak-bağımlı/eş-bağımlı bireyler olarak görülmüşlerdir (Cretser and Lombardo, 1999).

Bir terim olarak “aşk bağımlılığı” ise ilk defa Macar bir psikanalist olan Rado (1928) tarafından öne sürülmüştür. İlişki veya aşk bağımlılığı adı altında yapılan çalışmalar sadece 50 yıl civarında bir süreci içermektedir. DSM-5’te ise ne ilişki ne de aşk bağımlılığı adı altında bir tanı listesi bulunmamaktadır (Redcay and McMahon, 2021).

İlişki bağımlılığı kavramına literatürde farklı isim ve tanımlar altında rastlanılmaktadır. Bunlardan biri olan eş bağımlılık kavramı, psikoloji literatüründe

kısa süre içinde önemli bir yer edinmiştir. Başlarda alkolik eşlerine kullanılan bir terim iken sonraki süreçte genel anlamda başkalarıyla kurulan işlevsiz ilişki tarzını tanımlamak için kullanılmıştır (Stafford, 2001). Mellody, Miller ve Miller (1989), eş bağımlılığını bir rahatsızlık durumu olarak tanımlar ve bireyin kendi değer dünyasındaki düşük benlik saygısı ile ilişkilendirir. Bu bir sendrom olarak ifade edildiğinde, başkaları üzerine abartılı algı ve onaylanma ihtiyacı gibi özelliklerden bahsedilebilmektedir (Stafford, 2001).

Karşılıklı bağımlılık terimi Ançel (2012)'e göre herhangi bir sebebe dayalı olarak bir başkasının bakımına bağımlı birey ile bakım veren birey arasında gerçekleşen, bireylerin bağımlılıklarını karşılıklı olarak desteklediği patolojik ilişkiler olarak ifade edilmektedir. İlişki bağımlılığı terimi ise Tousignant ve Sioui (2009), kişilerin diğerlerine güven geliştirmelerine yönelik korku duyması ve güçsüzlük yaşaması neticesinde diğerlerini merkeze alan davranışlarda bulunması olarak tanımlamıştır.

2. İlişki Bağımlılığında Görülen Kişilik Özellikleri

Bağımlı olan bireyler genellikle zayıf benlik algısına sahiptir. Kendilerine yönelik algıları başkalarının onlar hakkındaki görüşlerine dayanmaktadır. Kendilerine yönelik olumlu bir imaja sahip olabilmeleri başkaları tarafından onaylanıyor olmaları ile ilişkilidir. Başkalarından sevgi ve şefkat gördüklerinde kendilerini daha iyi hissetmektedirler. Bu durum onlar için o kadar önemlidir ki, hızlı bir şekilde ona bağımlı hale gelirler. Başkalarından sevgi, nezaket gördüklerinde bu kadar memnuniyet duymalarının nedeni genellikle kendilerine bu gibi davranışları gösteremiyor olmaları ile ilgilidir. Sonuçta, sahip oldukları en büyük korkuları ilişkilerinin bir gün bitecek olmasıdır (Harrison and Grey, 2019).

İlişki bağımlılığında inkâr etmek ayırt edici özelliklerden bir tanesi olarak görülmektedir. Kişi kendi bağımlılığını inkâr edebilmekte ve bu durum bağımlılık sürecini yıllarca uzatabilmektedir. Bağımlı kişiler gündelik yaşantısında yalnız kalma, duygularını ifade etme ve özellikle de öfke ve risk alabilme durumlarına yönelik fazlasıyla korkuya sahiptirler (Lancer, 2012). Bu kişilerde düşük benlik saygısı görülür. Kişinin düşük benlik saygısına, kaygı ve korku gibi duygular eşlik eder. Sorunların çözümüne yönelik çaresizlik ve suçluluk hissi birlikte var olur (Beattie, 2006). İlişki bağımlılık örüntüsü geliştiren birçok kişi kendini sıkışmış gibi

hissetmektedir. İlişkilerinde bir çıkış yolu bulamaz ama yine de ilişkide kalmaya devam ederler. Bu nedenle kendilerine dair suçluluk hissi barındırırlar.

İlişki bağımlılığı olan kişilerde öfke oluşturabilecek nedenler bulunmaktadır. Öfke insan yaşamında çok güçlü bir duygudur. Kimi insanlar öfkesiyle baş ederken dışarıya karşı yüksek sesle bu dışavurumunu gerçekleştirmekte kimileri ise farklı yollara başvurmaktadır. İlişki bağımlılığı olan kişiler öfkeleriyle nasıl baş edeceklerini bilememektedir. Birçoğu bu öfkelerinin farkında değildir, üstelik öfkelerini kabul etmemektedirler. Dışarıya yönelemeyen öfke kişinin kendisine yönelmektedir. Bu durum fiziksel ve psikolojik yönden semptomların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir (Lancer, 2012).

3. İlişki Bağımlılığının Aşamaları

Literatürde ilişki bağımlılığı ilk, orta ve son aşamalar halinde incelenmektedir. İlk aşamada yer alan bireyin çoğunlukla aile içi problemleri bulunmaktadır. Bu aşamada birey kendilik değerini, başkalarına bakıcılık yapması yoluyla kazanmaya çalışır. Bu bireylerde kontrolçülük durumu görülebilmektedir (Beattie, 1992 akt. Mukba, 2013). Bu aşamada kişilerde diğerlerine yönelik memnun etme çabası öne çıkmaktadır.

Bağımlılığın orta aşamasında, kişilerde kaygı ve kendini suçlama duygularında artış görülmektedir. İlişkiye yönelik acı verici deneyimler reddedilir. Ayrıca ilişkinin acı verici tarafları başka kişilerden gizlenmektedir (Lancer, 2012).

Son aşamada ise kontrol davranışında artan bir eğilim görülmektedir. Öfkenin daha yoğun şekilde gösterilmesi ve kendini kaybetme durumları açığa çıkabilmektedir. Çoğunlukla yorgunluk ve hasta oluş nedeni ile kişinin problem yaşamaya başladığı ifade edilmektedir (Beattie, 1992 akt. Mukba, 2013).

4. İlişki Bağımlılığında Risk Faktörleri

Kendi benlik duygusuna sahip olma fırsatından mahrum bırakılan evlerde yetişen çocuklar, yetişkinliklerinde ebeveynlerinin bencilliğini temsil eden kişilerle ilişki kurabilmektedir. Ailede var olan terk edilme örüntüleri yetişkinlikte kendini tekrar etmektedir. Ancak çoğunlukla bencil kişilerle terk edilme yaşantısı içeren ilişkilerde bulduklarının farkında değildirler (Romano, 2020).

Otoriter ve baskıcı tutuma sahip ailelerde yetişen çocuklarda başkalarına boyun eğen, korkak ve kendisinden istenilen şeyi yerine getirmede fazlasıyla çaba gösteren kişilik özellikleri görülmektedir (Yıldız, 2004). Bu özelliklerin ilişki bağımlılığında var olan kişilik özellikleriyle kesişimi dikkat çekmektedir.

Anne ile süt çocuğu arasındaki ilişkide annenin çocuğunu boğucu derecede korumasından ya da çocuğun yaşamında çok az var olmasından kaynaklı olarak, doğru mesafenin ayarlanmasında güçlükler ortaya çıkabilmektedir. İhtiyaçları önceden görerek eksiklik algısının oluşmasına imkân sunmayan anne aslında çocuğun talebini ketlemektedir. Böylece çocuk kendine ait bir bireysellik geliştirememektedir. Özerkliği yeterince gelişmemiş kimliğe sahip olmak, ilişki bağımlılığının geliştirilmesinde risk faktörü olarak yorumlanabilmektedir (Chapaux-Morelli and Couderc, 2011).

Yetişkin bağlanma stillerinden kaygılı-saplantılı bağlanma stiline sahip bireylerin ilişki bağımlılığı olan bireylerle benzer özellikler taşıdığı görülmektedir. Dolayısıyla bu bağlanma stiline sahip kişilerin ilişki bağımlılığı geliştirme riski taşıdıkları düşünülmektedir (Duman, 2020).

Mukba (2013)'nın yaptığı araştırmada ilişki bağımlılığı ile ailede fiziksel ya da ruhsal rahatsızlık öyküsü varlığı arasında bir ilişki olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına göre bu durum evde fiziksel ya da ruhsal rahatsızlığı olan bireye daha çok odaklanıldığından, çocukların ihmal edilmiş olabileceği ve bu çocukların yetişkinlik döneminde ilişki bağımlılığına sahip olma riski taşıyabileceği şeklinde yorumlanmaktadır.

İlişki bağımlılığı ile alkol kullanımına yönelik aile öyküsünün arasındaki ilişki, çoğunlukla olumsuz duygulanım ile açıklanmaktadır (Gotham and Sher, 1996). Yapılan bir çalışmada çevresel etmenli bir stresöre sahip olan örneğin alkolik bir ebeveyn ya da hasta bir ebeveyn bulunan aile çocuklarının diğer aile çocuklarına göre bağımlı ilişkiler geliştirmeye daha çok eğilimli olduğu görülmüştür (Fuller and Warner, 2000).

C. Nesne İlişkileri

Nesne ilişkileri kuramı, araştırmalarda oldukça fazla ele alınan psikanalitik yaklaşımlardan biridir. Kuram, insanın ruhsal dinamiğini ve ilişkilerin doğasını anlama konusunda önemli açıklamalar sunmaktadır (Güvenir ve Taş, 2008).

Nesne ilişkileri kuramı, Sigmund Freud'un cinsel içgüdü, libido ve tatmin edilecek bir nesne arayışı hakkındaki tartışmalarıyla ortaya çıkmıştır (Scharff, 1996). Melanie Klein, Donald Winnicot ve Ronald Fairbairn gibi psikologların önderliğinde geliştirilmiştir. Nesne ilişkileri kuramcıları Freud'un savunduğu bilinçdışı dinamikleri benimsemenin yanı sıra belirli temel meselelerde de Freud'un düşüncelerine itiraz etmişlerdir. Örneğin Donald Fairbairn, Freud'un biyolojik yaklaşımını reddederek kişilerin dürtü doyumunu arayışında değil ilişki arayışında olduğunu savunmuştur (McWilliams, 2020).

1940'lı yılların başında, Freud'un izinden giden Melanie Klein'in çalışmaları psikanalizin bir uzantısı olan nesne ilişkileri kuramının başlangıç noktasını oluşturmaktadır. Klein, çocuklarla gerçekleştirdiği çalışmaların odak noktasını içselleştirilmiş nesnelere dayandırarak, psikanalize yeni bir bakış açısı kazandırmıştır. Klein'in görüşleri zamanla sert tartışmalara neden olmuştur. Ona karşı çıkanların başında Anna Freud gelmektedir. Psikanalitik kuramcılar arasında bölünmeler yaşanmış, bazıları A. Freud'un izinden giderken bazıları da Klein'in liderliğini izlemiştir. Üçüncü bir grup da yansız kalmayı tercih ederek bağımsız grubu oluşturmuştur. Günümüzde de bu bölünme varlığını sürmekle birlikte nesne ilişkileri kuramı Melanie Klein'in etkisiyle bugünkü şeklini almıştır (Geçtan, 2017).

Nesne ilişkileri kuramında “nesne” benlik dışında diğer tüm kişileri tanımlamaktadır. İlişki ise bireyin kurduğu tüm ilişkileri ve bireyin geçmiş ilişkilerinden bugüne getirdiği kendisini etkileyen çözümlemeyen ilişkileri tanımlamaktadır (Kavuncu, 2011). Nesne ilişkileri kuramının odağında nesnelere yani kişilerle olan ilişkiler vardır. Anne-ocuk ilişkisi öncelikli olmak üzere, bireyin kişilik gelişimi üzerindeki çevresel ve sosyal etkiler temel alınmaktadır. Kuramcılar tarafından nesne ve nesne ilişkilerine bakış, bazı yönlerden farklılaşmaktadır. Çoğu nesne ilişkileri kuramcısı, Freud'un savunduğunun aksine nesne ilişkilerini çok daha erken bir dönemle, bebeklik süreciyle ilişkilendirir (Schultz ve Schultz, 2007)

Nesne ilişkileri kuramı farklı teorisyenler ve çeşitli fikirlerin bir arada olduğu bir kuram olması sebebiyle tek bir açıklamaya indirgenememektedir. Genel anlamıyla nesne ilişkileri, insanların içsel imgelerinin ve bu imgelerin ruhsal işleyişleri açısından önemine vurgu yapan kuram olarak açıklanabilmektedir. Nesne ilişkileri kuramcılarının temelde hem fikir oldukları bazı varsayımlar vardır. Bunlar; şiddetli psikolojik semptomların temelde ödipal öncesine dayandığı, gelişimle birlikte nesnelere kurulan ilişkinin karmaşıklaştığı, gelişimin kişisel patolojik yaşantılarla zarara uğrayabileceği, ilk nesneyle kurulan ilişki örüntüsünün yaşam boyu tüm ilişkilerde tekrar edeceği varsayımları olarak ele alınabilir (Anlı, 2016).

İnsanın gelişiminin merkezinde başkalarıyla ilişki kurma ihtiyacı olduğunu savunan nesne ilişkileri kuramının temelinde bebekte ilk ve en önemli eğilim olan anneyle ilişki kurma çabalarının olduğu savunulmaktadır (Scharff, 1996). Nesne ilişkileri kuramcılarının üzerinde durduğu konular çocuğun dünyasındaki temel sevgi nesnelere niteliği, çocuğun sevgi nesnelere nasıl deneyimlediği, temel sevgi nesnelere ve deneyimlenen özelliklerini nasıl içselleştirildiği, bu nesnelere içsel temsil ve imgelerinin yetişkin bilinçdışı süreçlerinde nasıl varlığını sürdürdüğüdür. Nesne ilişkilerinde ayrılma bireyselleşme meselesi ödipal dönem meselelerinden daha çok yer tutmaktadır. Nesne ilişkileri teorisine göre gelişim sürecinde çocuğun oral, anal ve ödipal dönem meselelerinden daha çok deneyimsel ortakyaşarlık, “bana karşı sen” mücadeleleri ve sonrasında karmaşık özdeşimlere doğru gelişimi öne çıkmaktadır. (McWilliams, 2020).

Nesne ilişkileri kuramında insanın diğerleriyle kurduğu ilişki ve etkileşim sonucunda içe yansıtma, içselleştirme, özdeşleşme ve ben kimliğine ulaşma süreci ele alınır. Nesne ilişkileri kuramcısının önemli bir çalışma alanı iç ve dış dünya arasında gidip gelen yansıtma ve özdeşleşme dinamiğidir (Ardalı ve Erten, 1999). Bu kuram, önemli ötekilerle kurduğumuz ilişkilerin temsillerinin, tüm ötekilerle ilişkilerimizi algılamamızı ve şekillendirmemizi nasıl etkide bulunduğunu vurgulamaktadır (Safran, 2014).

Nesne ilişkileri kuramı tek liderli bir kuram değildir. Birçok kuramcı oldukça geniş bir çeşitlilikte bazen aynı bazen de farklı noktalarında çalışmaktadır. Çeşitliliğin genişliği kuramcılarının farklı çalışma konularında uzmanlaşmasını sağlamıştır (Ardalı ve Erten, 1999). Abraham, Klein, Fairbairn, Winnicott,

Kernberg, Mahler, O Bowlby ve Ainsworth nesne ilişkileri kuramına katkıda bulunan temel isimlerdir (Williams, 2015).

1. Sigmund Freud'a göre Nesne Kavramı

Freud'un çalışmaları ve etrafında toplanan meslektaşlarının katkılarıyla birlikte bir tedavi türü olan psikanaliz oluşmuştur. 1939 yılına gelindiğinde ise psikanaliz farklı ülkelerde açılan merkezleriyle uluslararası bir hareket haline gelerek, farklı kuramları ve farklı psikanaliz okulları ortaya çıkmıştır (Safran, 2014).

Freud (1915) kuramında insanların çevreleriyle olan ilişkisiyle ilgilenmek yerine ruhsal süreçleriyle ilgilenmiş ve insanlarda biyolojik kökenli dürtülerin olduğunu savunmuştur. Dürtü olarak tanımladığı şeyin acıkmak, susamak gibi yaşamsal faaliyetlerle ilgili olduğunu, bunların bireyin tehlike gibi dışsal uyarılarla ilişkisini etkilediğini savunmuştur (Holmes, 2011).

Freud, psikanalizde psikoloji, biyoloji ve nörofizyolojiyi sentezleyerek dürtü kuramını oluşturmuştur. Dürtü kuramında, insanın temel motivasyonunun ruhsal enerjiyi belirli bir düzeyde sabit tutmak olduğu ve insanın asosyal bir yapıya sahip olduğunu savunmuştur (Safran, 2014). Freud'a göre dürtü kaynak, amaç ve nesneye sahiptir. Açlık susuzluk gibi bu dürtüler doyurulmak yoluyla tatmin olma ihtiyacındaki bir içsel sıkıntı oluştururlar. Dürtüler bu oluşturdukları sıkıntıyı boşaltacakları bir "nesne" arayışındadırlar (Holmes, 2011). Freud nesne kavramını, insanda var olan temel dürtülerin tatmin için yöneldiği bir şey olarak tanımlamıştır. Eğer dürtünün nesneye ulaşması engellenirse psikolojik semptomlar üreterek serbest kalmayı zorlarlar (Williams, 2015).

Freud, bir dürtünün doyuma ulaşabilmesini sağlayan herhangi bir kişi ya da eylemi ifade ederken "nesne" kavramını kullanmıştır. Bebeğin dürtüsel tatminini sağlayan ilk nesne olarak ise anne memesinden bahseder. Çocuk büyüdükçe dürtüsel tatmin başka nesnelere üzerinden de sağlanmaya başlanır (Schultz ve Schultz, 2007). Freud'un yaklaşımında anne memesiyle başlayan nesne atfı, anne ve diğer insanlarla devam eder.

Freud'a göre nesne ruhsal aygıt için önemli bir unsurdur. Nesneyi cinsel çekim sağlayan kişi olarak ifade eden Freud, bu çekimden bahsederken beden bir kısmından veya tamamından bahsetmektedir. Nesne seçiminin yalnızca olgunluğa ulaşıldığı zaman yapıldığını savunmaktadır. Freud'a göre bebeklik döneminde dürtü,

alınan besinlerle cinsel doyum sağlar. Bu dönemde dürtü, nesnesini annesinin memesinde bulur. Meme yoksunluğu yaşantısı ise nesne ilişkilerinin yapısı için önemli bir dönemdir. Bebeğin annesinin memesini emmesi tüm ilişkilerine örnek oluşturur. Yaşamı süresince nesne bulmak aslında yeniden annenin memesini bulmaktır (Freud, 2014).

Nesne ilişkilerine genel bir çerçeveden bakıldığında Freud'un insanlar arası ilişkilerden ziyade dürtülere odaklandığı görülmektedir (Schultz ve Schultz, 2007). Freud'a göre insanlar libidinal ve saldırgan dürtülerine nesne arayışındadır. Nesne ilişkileri kuramı ise bunun aksine insanların ilişki arayışında olduğunu söyler (Williams, 2015).

2. Karl Abraham'a göre Nesne İlişkileri

Nesnenin insan yaşamındaki rolüne daha çok önem atfeden ilk psikanalist Karl Abraham'dır (Holmes, 2011). Abraham hasetin oral dönem özelliklerinden biri olduğunu savunmuştur. Ona göre oral dönemde var olan haset yaşamın daha ileriki dönemlerinde harekete geçmektedir (Klein, 2018). Abraham bebeğin gelişimini 3 döneme bölmüştür. Bunlar: İkircikli dönem öncesi, ikircikli dönem ve ikircikli dönem sonrasıdır. Bu kavramsallaştırma Klein ve Fairbairn'ın kuramlarındaki şizoid ve depresif düzey örgütlenmelerinin habercisi olmuştur (Williams, 2015).

Abraham bebeğin gelişiminin oral aşamasını iki evreye bölmüştür. İlk 6 ayı içeren evrede bebek meme emmekle oluşan haz ve tatmin içindedir. Bu evrede meme hem iyi hem de kötü olarak deneyimlenir. İkinci 6 aya oral-sadistik evre demiştir. Bu evre bebeğin diş çıkarmasının başlangıcına denk gelmektedir. Abraham'a göre bu evrede engelleyici rolde olan sevgi nesnesini ısırma ve yiyip bitirme isteği yaşanır. Bu istek nesneyi yok etme korkusunu ve sonrasında nesne tarafından yok edilme korkusunu ortaya çıkarır. Abraham oral dönemle, yıkıcılık ve nesne sevgisi arasında bağlantı olduğunu savunmuştur. Bu bağlantıların fantezide içe atılması ile kendilikte hayali ruhsal yapıların oluşması, benliğin gelişimi için önemli olmaktadır (Holmes, 2011).

3. Melanie Klein'a göre Nesne İlişkileri ve Kleinci Kuram

Melanie Klein çalışmalarına 1920 yılında, Freud'un oluşturduğu modelleri başlamıştır (Anlı, 2016). Klein, özellikle Freud'un analize uygun olmadığını düşündüğü çocuklar üzerinde çalışmalar gerçekleştirmiştir (McWilliams, 2020).

Klein'in çocuklarla çalışmalarında amaçladığı erken dönem ilişkilerini anlamak; anne ve bebek arasındaki ilişkiyi anlamlandırmaktır. Yaşantıda önemli ötekilerle kurulan ilişkilerin içsel temsillerinin gelişme sürecini çözümleyebilmek amacıyla kuramını oluşturmuştur. Klein'in yaptığı çalışmalar insanları özünde anneyle ve diğerleriyle ilişki içinde olan bir varlık olarak gören kuramın temelini oluşturmaktadır (Safran, 2014). Süperegounun kaynağı hakkında çalışmalar yürütmüş, süperego ve egounun gelişimini bakım veren ile kurulan ilk ilişkiler açısından ele almıştır. İçsel imgelerin gerçekten daha sert ve zalim olduğunu savunarak içsel nesne ve iç dünya kavramlarını ortaya çıkarmıştır. Ölüm dürtüsü kavramının insanın doğduğu andan itibaren varlığını sürdüren psikolojik gerçeklik olduğunu savunmuştur (Anlı, 2016).

Klein'in ebeveynleri tarafından reddedilmiş bir çocukluk geçirdiği söylenir. Bundan dolayı var olan bir depresyon durumu söz konusudur. Kendisi bir ebeveyn olduğunda da kızıyla ilişkisinde sorunlar yaşamıştır. Yaşam deneyimleri Klein'in anne-çocuk ilişkisine odaklanmasına katkı sağlamıştır. Klein, çocuklarla ebeveynler arasındaki ilişkinin önemi üzerinde dururken konuya kendi deneyimlerinden yararlanarak yaklaşmış hem çocuk hem de ebeveyn olarak edindiği birikimlerle çalışmalarını gerçekleştirmiştir (Schultz ve Schultz, 2007).

Klein çocuklarla çalışırken edindiği gözlemleri psikanalitik makaleler yoluyla ifade etmiştir. Çalışmaları hızla yayılarak Abraham ve birçok ismin daha dikkatini çekmiştir. Görüşleri temelde Freud'dan farklılaşmış ve önemli keşiflere yol açmıştır. Bu ayrımlar nedeniyle Klein ve takipçileri ile geleneksel Freudcular arasında çatışmalar yaşanmış ve psikanalitik dünyası adeta ikiye ayrılmıştır. Klein ve A. Freud'un arasındaki ilk çatışmalar çocuk analizleriyle başlamıştır. A. Freud çocuklarla analiz yapılamayacağını savunurken, Klein çocuklarla da yetişkinlerle olduğu gibi analiz yapılabileceğini ifade etmiştir (Mitchell & Black, 2014). Çatışmaların yoğunlaştığı temel alan ise Klein'in kuramındaki görüşleridir. Klein'in kuramsal görüşlerinin temel noktası erken dönem nesne ilişkileridir (Tura, 2022).

Klein doğumdan itibaren ilk bir yılın ruhsal gelişim için en belirleyici dönem olduğunu ifade eder. Örneğin memeden kesilmenin yaşandığı ilk yılın ikinci yarısında oidipus kompleksinin olduğu görüşündedir. Klein'e göre dürtüler nesne ilişkileri ile iç içe geçmiş, karmaşık ruhsal yapılardır. Bedeni bir anlatım aracı olarak

kullanan dürtülerin amaçları gerilimlerini boşaltmak değil, nesnelere yönelmektir (Geçtan, 2017).

Freud ve Abraham'ın çalışmalarını genişleterek, özellikle nesnelere benlik üzerindeki etkisi üzerinde duran Klein, emzirmenin ve memeden kesmenin önemini savunur. Klein'a göre, benlik doğduğu andan itibaren nesneyle ilişki içindedir. Yaşamın ilk dönemindeki nesnelere, iyi ya da kötü olarak deneyimlenmektedir. Klein bu özelliklerin içe atımının ya da yansıtılmasının benlik oluşumunun yapı taşı olduğunu savunur. Bebek ilk dönemde yaşantılara, iyi deneyimleri içe atarak veya kötü deneyimleri yansıtma ile uzaklaştırarak tepki verir. Klein nesnenin doğumdan itibaren psikolojik süreçlerin ayrılmaz bir parçası olduğunu, dürtü ve ilişkilerin ayrılmaz olduğunu savunur. Klein'in kuramı nesne ilişkileri ve dürtü kuramıdır (Holmes, 2011).

Klein'a göre anne memesi bebeğin yaşamındaki ilk kısmi nesnedir. Klein, bebeğin ilkel benliğinin getirdiği dürtülerin tatminine ulaşp ulaşamamasıyla birlikte iyi ya da kötü olarak nitelendirilebilen bir nesneden bahsetmektedir. Bebeğin çevresiyle ilişkisi de iyi-kötü olarak nitelendirdiği ilk nesne ilişkilerine göre şekillenmektedir. Bebeğin anne memesi ve sonrasında anneye kurduğu ilk ilişki ilerleyen zamanlarda tüm yaşamındaki insanlara genelleme yoluyla yansıtılmaktadır (Schultz ve Schultz, 2007). Klein, memenin bebek için sadece fiziksel bir nesne olduğunu kabul etmemektedir. Bebek memeye fiziksel beslenmenin ötesinde özellikler yüklemektedir. Bu özellikler güvenin, umudun ve iyiliğe olan inancın köklerini içerir (Klein, 2018).

İlk nesnelere yeterince iyi olarak içe yansıtılabilirse, olumlu ve güvenli bir gelişim oluşmaya başlar. Klein (2018)'e göre bu durumda meme de besin ve yaşam kaynağı olarak algılanır ve anne sevilen nesne haline gelir. Doğumdan önce var olan anne-bebek birliği ve güven duygusunu bebek, yaşamın ilk aylarında meme ile kurulan yakınlık ile yeniden sağlar. Bu şekilde bebek iyi memeyi içe yansıtır ve bu yansıtılan iyi meme ben'in parçası olur. Böylelikle bebek anneyi içinde taşımaya başlar. Eğer meme ve anneye ilk ilişki olumsuz olduysa bebeğin yaşama yeteneği ve yeni doyum kaynakları bulması zedelenir. Bu şekilde bebeğin memeye olan ilk ilişkisine hayal kırıklığı ve doyumsuzluk karışır, bebeğin beslenmeden duyduğu haz bile doğum öncesindeki anne-bebek ilişkisinin yerini tutamaz. Mutlu olmasının yanında bebekte üzüntü ve gücenmeler de vardır. Bunlarda bebekte bir iyi bir de kötü

meme olduğu duygusuna yol açar. Böylelikle yeterince iyi bir nesne içselleştirilemez.

Klein'e göre doğumdan itibaren ego varlığını sürdürmektedir. Gerginlikler, haz içermeyen yaşantılar egoda kaygının oluşumuna sebep olur. Bu kaygıyla baş edemeyen ego, onları dışarıya yansıtır. Böylece tehdit ve saldırganlık ötekinde, dışarıda olur. İyi nesne, iyi meme ise içe alınır. İyi nesneye ait fanteziler gelişimin ileriki basamaklarında güven, bilgi ve öğrenmenin temelini oluşturmaktadır. Libido ve yaşam dürtüsü de bu iyi nesne ile oluşan haz duygusundan beslenmektedir. Bu dönemde iyi nesne ile tatmin edici deneyimlerin yaşanması bireyde temel güven duygusunun gelişmesini sağlamaktadır (Anlı, 2016). Klein (2015)'e göre çocuğun iyi ve tatmin edici bir nesneyle, nesne memnuniyetine sahip olması çocuğun dışarıdan tahrip edilmesine karşı koruyucu olurken, bedenin bozulmadan kalması ve kendi güvenliğinin garantisi için gerekli bir koşuldur.

Klein'in geliştirdiği modele göre insan iki konumdan geçer. Bunlar; paranoid şizoid konum ve depresif konum. Paranoid şizoid en erken gelişim dönemidir. İlkel savunma mekanizmaları olan bölme, yansıtma, yansıtmalı özdeşim kullanılmaktadır (Klein, 2015).

Klein, düşüncesinde dürtüsel saldırganlığın önemli olduğunu savunmakta ve bebeklerin kendi saldırganlıklarını dayanılmaz olarak hissettiklerine inanmaktadır. Bu dayanılmaz saldırganlıkla baş edemeyen bebekler, kaynağının öteki olduğuna dair düşlemler üretme ihtiyacı yaşar. Yansıtmalı özdeşim kavramını Klein, kendine ait duyguların ötekinden geliyormuş gibi deneyimlenmesini içeren ruhsal süreçleri anlatmak için kullanır. Bebeğin ruhsal dünyasının parçası haline gelen bu zulmedici ve saldırgan ötekilere ait bilinçdışı düşlemler, kötü içsel nesnelere, bebeğin sonraki yaşantısında önemli ötekileri nasıl algıladığını etkiler. Bebek ötekine bağımlıyken onu zulmedici ve kötü olarak algılamanın tehditkarlığından kaçınmak için kısmen de olsa onu iyi, zulmetmeyen biri olarak algılama gereksinimi duyar. Bu nedenle bebek bilinçdışı bir şekilde ötekine ait zihnindeki imgeleri iyi ve kötü olarak ikiye böler (Safran, 2014).

Klein'e göre bebeğin ötekine ait imgeleri bölmesi yaşamın ilk aylarında duygusal dünyasının devamlılığını sağlayabilmesi için temel bir mekanizmadır. Bölme mekanizması ile bebek iyiyi kötüden, hazzı acıdan, sevgiyi nefretten ayırabilmesini sağlayarak olumlu yaşantıları olumsuzlardan korumuş olur. Klein'e

göre hem istenen hem de istenmeyen özellikleri içeren karmaşık bir anne temsili yerine tamamen iyi ya da tamamen kötü olarak iki ayrı anne temsili oluşturulur. Bebek, anneyi hangi temsil o anda baskınsa buna göre tamamen iyi ya da tamamen kötü olarak algılar. Klein'a göre gelişimsel başarı, annenin bu iyi ve kötü temsillerinin birleştirilebilmesiyle oluşur (Geçtan, 2017).

Bölme savunma mekanizmasının sonucu olarak nesnelere birbirinden ayrı olarak tümünden iyi ve tümünden kötü olarak algılanır. Bu dönemde kötülüğün dışarıdan geleceği beklenilerek benliğin ve nesnelere bölünmesi söz konusudur (Göka vd., 2006). Yansıtılmalı özdeşim mekanizmasıyla ego ve içsel nesnelere dışarıya yansıtılır ve ötekinin de yansıtılanı içeri alması için zorlanır. Eğer bu dönemde saldırganlık ve kaygı fazla değilse 6.ayın sonunda gerçeklik algısının artması ve bölme savunma mekanizmasının etkisini kaybetmesiyle depresif konuma geçilir (Anlı, 2016).

Ego gelişimiyle birlikte saldırganlığını fark ederek, dışarıya yönelttiği bu saldırganlıktan dolayı suçluluk duygusu hissetmeye başlar. Bununla birlikte dış ve iç nesnelere karşı zarar verecek olma kaygısı oluşur. İyi iç nesnelere korunur, kötü iç nesnelere de dışarı atılmayarak süper ego oluşur. Oluşan süper ego var olan suçluluk duyguları sebebiyle egoya saldırı halinde olur. Klein bu durumu depresif kaygı olarak ifade etmektedir (St. Clair ve Wigren, 2004).

Klein'e göre depresif kaygıdan sonra oluşan suçluluğu azaltmak için onarım mekanizması meydana gelir. İyi nesneye karşı saldırganlık içinde olmanın suçluluğunu nesneye şükran ve sevgi ifade edilerek onarmaya çalışılır. Bu durum yüceltmenin başlangıcı ve en önemli kaynağıdır (Hiles, 2010). Böylelikle çocuk nesnelere kendi saldırganlığıyla zarara uğratamayacağına, içsel iyi olma halinin korunacağına ve kendi olarak sevebileceğine karşı güven duyarak bu dönemi tamamlar. Bu dönemde çocuk nesneye karşı hem sevmeye hem de nefret etme duygularını aynı anda hissetme becerisi geliştirir. Fakat şükran ve sevgi duygusu hakimdir. Süperego dışarıya yansıtılmış kötü nesnelere içe alınmasından oluşur ve sadizmin içe alınması demektir. Süperego, ceza ve mükemmellik içeren baskılar içerir. Bu baskıların patolojik seviyede yaşanması depresif durum sürecini sekteye uğratarak, paranoid şizoid konuma gerilemeye yol açar (Anlı, 2016).

Klein'e göre haset, yıkıcı güdülerin oral ve anal sadist bir ifadesidir. Haset, gelişimsel bir temeli olan ve yaşamın başından beri etkili olan bir duygudur (Klein, 2018). Bebek annenin süt olan bir memeye sahip olduğu ve ona vermediğine dair fantezileriyle memeye haset duyar. Bu durumda bebek memeye zarar verme

fantezisiyle haset duygusundan kurtulur. Gelişimle birlikte haset duygusu dönüşerek penis haseti, aç gözlülük, kıskançlık ve diğerlerine hasetin yansıtılmasıyla suçluluk duygusu oluşur. Haset, ödipal öncesi dönemde iki kişilik olan bir ilişkidir. Kıskançlık ise üçüncü kişinin sevgiye sahip olmasıyla ondan nefret edilen ödipal dönem duygusudur (Anlı, 2016). Eğer bebekte haset fazlaysa paranoid ve şizoid özellikler çok güçlüdür. Hasetin ortaya çıkmasında bebeğin aşırı doyurulması veya yeterli beslenmemesi sebep olarak görülebilir. Yeterli beslenmediğinde bebek memenin onu mahrum bıraktığını hisseder ve meme kötüleşir. Böyle bir durumda haset ve nefret duyguları memeye yönelir. Meme aşırı doyurucu olduğunda ise bebek tatmin olsa bile böyle muhteşem ve büyük bir armağana ulaşamayacağını hisseder ve memeye haset duyar (Klein, 2018).

Klein'e göre yenilginin kabul edildiği ve tümgüçlü olma halinin ortadan kalktığı depresif konum en sağlıklı durumdur. Gelişim boyu konumlar arası geçiş olabileceğini söyleyen Klein, paranoid şizoid konumdan depresif konumda başarıyla geçildiğinde travmatik bir olay karşısında paranoid şizoid konuma geçişin çok patolojik olmayacağını savunur (Anlı, 2016).

Klein'a göre çocuğun kişilik oluşumunda ve nesne ilişkilerinin doğasında, baskın olan gelişimsel saplanmanın oral emme ya da oral sadistik dönemlerinin hangisinde olduğu belirleyici olur. Bu durum üstbenliğin oluşumunda da önemli bir belirleyici faktördür (Klein, 2015).

Klein nesne ilişkilerinin sadece bireyin diğerleriyle kurduğu ilişki olmadığını, kendiliğin, diğerlerinin ve bireyin dünyadaki yerinin içsel temsillerini de kapsadığını savunmaktadır. Nesne ilişkilerinin doğumdan itibaren var olduğunu, gelişim devam ettikçe aktarımların değişip geliştiğini ifade etmektedir (Palombo vd., 2018). Klein kuramında iç dünyanın dinamiğinin, kişiliğin gelişmesinde ve diğerleriyle olan ilişkinin kalitesinin belirlenmesinde önemini vurgulamıştır (Scharff, 1996).

4. Donald Fairbairn'e Göre Nesne İlişkileri

Fairbairn nesne ilişkileri kuramını sistemli olarak geliştiren ilk analisttir. Dürtü kuramına ve ego psikolojisine karşı çıkan Fairbairn, en erken gelişimde, bağımlılıktan nesne ilişkilerine geçişte çevrenin de etkisi olduğunu savunmaktadır (Anlı, 2016). Fairbairn, Freud'un biyolojik yaklaşımı olan dürtü kuramına karşı çıkararak, kişilerin dürtü doyumunda değil, ilişki arayışında olduğunu savunmuştur.

Başka bir ifadeyle, bebeğin amacı annesinin sütünü almak değil, annesi tarafından beslenmeyi yaşantılamak ve bununla birlikte bağlanma ve sıcaklık duygularını deneyimlemektir (McWilliams, 2020).

Fairbairn bireyin diğerleriyle kurduğu ilişkinin ruhsal yaşamın en önemli özelliği olduğunu savunmaktadır. En önemli ilişkinin anne bebek arasındaki ilişki olduğunu söyleyen Fairbairn bazı noktalarda Klein'den ayrılmaktadır. Klein'e göre birincil olarak anne memesine dair açgözlülük yaşanmaktadır. Fairbairn'e göre ise birincil olan, bebeğin annesiyle deneyimlediği yakınlıktır ve memeden beslenme ikincil öneme sahiptir. Açgözlülük de çoğu zaman annenin yakınlığının kaybından dolayı yaşanmaktadır (Craib, 2011).

Fairbairn bebeklerden bahsederken arzunun başlıca organı olarak ağız bölgesini görür. Ağız, bebeğin doyumunun, sevgi ve nefretinin, hayal kırıklıklarının aracı konumundadır. Tüm bunlardan daha önemli olarak ağız, bebek için yaşamın ilk aracı olarak ifade edilir. Anne ile kurulan ilk ilişki anne memesinin ve ağzın merkezinde bulunan emzirme ile gerçekleşir. Bu ilişkinin doğası sonraki sosyal ilişkiler üzerinde de etkileyici rol oynar (Fairbairn, 1952).

Fairbairn'in psikanalitik kuramın tarihine ilk katkısı libidonun yapışkanlığına yönelik yapmış olduğu açıklamadır. Libidoyu doğası gereği yapışkan şekilde nitelendirmektedir. Nesnelerin sadece dürtüleri doyuma ulaştırmak için var olduğu görüşünü kabul etmemektedir (Anlı, 2016). Freud, libidonun temel olarak haz amacıyla olduğunu öne sürmüştür. Fairbairn'in bakışına göre, haz aramaya gerek yoktur çünkü insanlarla kurulan ilişkiler zaten hazzı getirmektedir (Mitchell ve Black, 2014).

Fairbairn bebeğin kurduğu ilk bağların, sonraki süreçteki ilişkilerini etkilediğini ve duygusal yaşamını şekillendirdiğini savunmaktadır (Williams, 2015). Fairbairn, bebeği çevreyle etkileşim için programlanmış bir tasarıda görmektedir. Libidoyu yapışkan olarak nitelendirirken, çocuğun ebeveynleriyle temas kurma biçiminin, yaşamı boyunca kişinin başkalarıyla kurduğu bağlarda kullanılan örüntülere dönüştüğünü ifade eder. Ebeveynlerin çocuklara acı verici deneyimler yaşatmaları halinde ise çocuklar acıyı diğerleriyle bağlantı kurmanın bir yolu olarak aramaktadır (Mitchell ve Black, 2014).

Fairbairn, bakım verenin bebeğe engelleyici, ulaşılmaz ve travma oluşturacak davranışlar sergilemesi sebebiyle bebeğin bu dışsal gerçeklikten geri çekildiğini ve böylelikle içsel nesnelerin oluştuğunu savunmuştur. Fairbairn'e göre bebek bakım

vereniyle kurduğu ilişkide tatmin olmadığında, zihni bilinçdışında başka bir içsel gerçeklik oluşturur. Bu içsel gerçeklikte bilinçdışında, düşlemini kurduğu hayali ilişkilerle ilgilenir. Fairbairn, önemli ötekinin içsel nesne oluşumunda yapıtaş olarak görülen, travmaya neden olucu özelliklerin, gelişmekte olan ruhsal örgütlenmenin bir parçası haline gelebildiğini söyler. Bu durumda bebek önemli ötekiyle gerçeklik yerine bilinçdışında ilişki kurmaktadır. Böylece kontrol etmeye dair savunma çabaları kısmen başarısız kalmaktadır (Safran, 2014).

Egoyu ruhsallığın merkezi olarak gören Fairbairn, her şeyin ego işlevinin sonucu olduğunu savunur. Ego gelişimi, ilk nesneyle simbiyotik bağ sebebiyle oluşan çocuksu bağımlılıktan yetişkin bağılılığına veya bağımlılığına geçmektir. Fairbairn bu durumu kendilik ve nesne arasındaki farklılaşma olarak ifade etmektedir. Ona göre gelişme, dürtülerden ziyade nesne ilişkilerinde meydana gelen değişimle olmaktadır (Anlı, 2016).

Fairbairn'in şizoid hastalarla olan çalışmaları kuramını etkilemiştir. Vaka analizlerinden ortaya çıkan sonuç çocukların en büyük gereksinimin bakım verenleri tarafından sevildiğine ve kabul edildiğine dair güvence duymaktır. Çocuk bunlar için yeterli kanıt elde ettiğinde çocuksu bağımlılıktan olgun bir bağımlılığına doğru geçiş meydana gelebilir. Şizoid hastalarla çalışan Fairbairn'e göre şizoid yapıdaki bireylerin temel korkuları nesneyle ilişki kurmasını sağlayabilecek güçlülükte egosunun olup olmamasıdır. Bu yapıdaki bireyler egonun gelişmemiş, zayıf ve kırılğan olması sebebiyle ilişki kurmakta zorluk yaşamaktadır. Bu zorluk kaçınmayı getirerek asosyallik oluşturur (Fairbairn, 1986).

Fairbairn diğer kuramcılarının aksine psikopatolojide temel nedenin ödip karmaşası yerine çocuksu bağımlılık olduğunu savunmuştur. Fairbairn, şizoid kişinin sevgi nesnesiyle bütün olduğunu, ayrılık halinde yitik hissettiğini, nesne ile tekrar birleşmesi sonucunda ise yutulmuş hissederek çocuksu bağımlılığına gerilediğini savunmaktadır (Anlı, 2016).

5. Donald Winnicott'a Göre Nesne İlişkileri Modeli

Bir diğer nesne ilişkileri kuramcısı olan Donald Winnicott, düşüncelerini klinik gözlemlerinden ve özellikle çocuklarla çalışmasının kazandırdığı tecrübelerden oluşturmuştur. Winnicott çocuklar ve anneleriyle çalışmasının yanı sıra ağır kişilik bozukluklarıyla da çalışmıştır. Kuramsal olarak A.Freud ve Klein arasında yaşanan anlaşmazlıktan etkilenen Winnicott'un modeli Freud'un savunduğu dürtü

kuramından kendi oluşturduğu nesne ilişkileri kuramına doğru evrilmiştir. Kendi teorisinde çocuğun zihinsel sağlığı ve gelişiminde çevrenin de etkisi olduğunu savunmaktadır (Anlı, 2016). Winnicott'a göre çocukların olgun bir yetişkin olmaları için doğru bir çevrenin sağlanmış olması gerekmektedir (Craib, 2011). Ayrıca baba-çocuk ilişkisinin anne-çocuk ilişkisinden sonra geldiğini vurgulamış, ödipal dönem meselelerinin kendiliğin oluşmasında çok önemli olmadığını altını çizmiştir (Winnicott, 2016).

Winnicott, modelinde bebek ile ilk nesnesi arasında var olan ilişkiyi bir bütün halinde inceleyerek çocuğun ilk nesnesinin bakımından farklı şekilde ele alınamayacağını savunmaktadır (Winnicott, 1960). Bebek ile ilk nesnesinin karşılıklı ilişki içinde olduğunu ifade etmektedir. Bebeğin içinde bulunduğu ortamın koşulları, gelişimi için önemli bir konumdadır (Winnicott, 1971). Yaşadığı döneme göre özgün düşünceleriyle dikkat çeken Winnicott, önemli etki bırakan geçiş nesnelere, kucaklayıcı çevre, yeterince iyi anne, sahte ve hakiki kendilik kavramlarını ele almıştır (Palombo vd., 2018).

Winnicott'a göre doğumdan sonra bebek dış dünyayı tamamen kendisinin yarattığını düşünür. Ağlar ve yemek gelir. Bebeğin dış dünyayı ve gerçeği ayırt edebilmesi için bakımın aksaması gerekir. Ama bunun olması gerekenden erken gerçekleşmemesi önemlidir. Bebek ilk önce her şeye kadir olduğu algısını yaşamalıdır. Bebeğin memeyi tutarak onu kendisinin bulmasına olanak sağlanmalıdır. Ne kadar çok istek üzerine doyum sağlanırsa yeteneklerinin ve kendisinin duyusu güçlenir, gerçeklere karşı çok katlanabilir hale gelir (Craib, 2011).

Winnicott hem bebeklerin ihtiyaçlarına cevap verilmemesinin hem de bebekle çok fazla ilgilenilmesinin bebekte tepki vermesi gereken bir sıkışmaya neden olacağını savunmaktadır (Palombo, Bendicsen, & Koch, 2018). Yaşamın ilk döneminde anne tarafından sağlanan ego desteğinin bebeğin yaşamasını ve gelişmesini mümkün kıldığını savunan Winnicott, anne ve bebeği bir bütün olarak kabul eder. Tamamen bağımlı olan bebeğin egosu bağımlılıktan aldıklarıyla gelişir (Anlı, 2016).

Winnicot yaşamın başlangıcından beri bebeğin sosyal bir varlık olduğunu, nesneden dürtüsel doyum kazanmak amacıyla değil, nesne ile temas arayışında

olduğunu savunur. Bebek dürtüsel gerginliğine doyum sağlamak için değil, yakınlık arayışında olduğu için ilişki içinde olmak ister (Winnicott, 2017).

Winnicott'a göre yaşamın erken döneminde annenin bebeğe sunduğu ortamın özelliği, bireyin kişiliği için önemlidir. Yeterince iyi annenin, bebeğin ihtiyacı olan çevrenin oluşumuna olanak sağlayan zihinselini birincil annelik meşguliyeti olarak isimlendirmiştir. Anne bebek için oluşturduğu ortamlarla, kendi özelliklerinin ve kaygılarının geride kaldığını görür ve tüm varlığını bebeğin ihtiyaç ve isteklerine göre uydurur (Mitchell ve Black, 2014).

Çocuğun gelişiminde çevrenin önemine vurgu yapan Winnicott, birey ve çevrenin birbirine bağımlı olduğunu öne sürmektedir (Palombo vd., 2018). Winnicott'a göre büyüme potansiyeli ile doğan bebeğin onu tutan, başa çıkmasını sağlayan ve başa çıkabilmesini öğreten bir kolaylaştırıcı çevreye ihtiyacı vardır (Anlı, 2016). Winnicott kucaklamanın, bakım verenlerin tatmin edici bir bakım sağlamaları ile benliklerinin olgunlaşp güçlenmesine katkı sağladığını savunmaktadır. Kucaklamanın sadece fiziksel bir şey olmadığını, aynı zamanda çocuğun etrafında ona destek veren bir çevreyi oluşturmak ile de ilgili olduğunu söyleyen Winnicott, bunun için kucaklayıcı çevre kavramını kullanmıştır. Yeterince iyi annenin çocuğu için her zaman yeterince iyi kucaklayıcı bir ortam oluşturması çocuğun gelişimine ve özerkliğine katkı sağlamaktadır. Gelişimi, çocuk ve annenin arasındaki bağımlılık evreleri olarak açıklamaktadır. Her insanın belirli bir gelişim gösterdiği olgunlaşma sürecinden geçtiğini, bu sürecin başarıyla tamamlanabilmesi için kolaylaştırıcı bir çevrenin varlığının önemli olduğunu savunmaktadır. Eğer kolaylaştırıcı çevrede bazı eksiklikler yaşanırsa bireyin olgunlaşma sürecine ket vurulmaktadır (Palombo vd., 2018).

Winnicott, modelinde gelişimi üç evreye ayırmaktadır. Bunlar; mutlak bağımlılık evresi, göreceli bağımlılık evresi ve bağımsızlığa doğru evresidir. İlk evre olan mutlak bağımlılık evresinde, anne ve bebek birdir. Bu evrede bebek annenin bakımının farkında değildir (Anlı, 2016). Annenin bakımı olmazsa bebeğin varlığından bahsedilemez. Bebeğin benliğinin sağlam ve güçlü olabilmesi annenin bakımıyla gerçekleşir (Palombo vd., 2018). Winnicott'a göre en baştaki bu evrede bebek duygusal ve fiziksel çevreye tamamıyla bir bağımlılık içinde olduğundan bu bağımlılığı hissedilmeyecek düzeydedir. Bu bağımlılık evresinde annenin yüzü

bebek için ayna görevindedir ve benliğin bir yansımasını sunar Anneye baktığında kendini gören bebeğin dış nesnelere ilgili bir algısı yoktur (Winnicott, 2016).

Winnicott mutlak bağımlılık evresinde bebeklerin üç temel görevi olduğunu savunur. Bunlar; bütünleştirme, kişiselleştirme ve fark etmedir. Winnicott, bebeğin kişiliğinin ilk döneminde bütünleşmemiş olduğunu, bebeğin sıkıntı yaşayarak bütünleşmiş hissetmek görevini yerine getirdiğini düşünmektedir. Bu süreçte yıkanmak, sarmalanmak, sıcak tutulmak gibi fiziksel eylemler bütünleşme süreci için önemlidir (Palombo vd., 2018). Winnicott'a göre bütünleşme, birincil durum olan bağımlılıktan yavaş yavaş evrimlere ortaya çıkmaktadır. Bütünleşme nörofizyolojik olduğu kadar çevresel koşulların etkisi altındadır (Winnicott, 2016). İkinci görev olan kişiselleştirmede bebek yaşadığı deneyimlerin kendi deneyimleri olduğunu algılamaktadır. Kişiselleştirme ile kendilik edinilmekte, psişik gerçeklik ve iç dünyaların varlığını hissedebilir duruma gelmektedir. Son görev olan fark etmede, bebek çevreyi fark ederek kendilikten ayrı bir çevrenin olduğunu bilincine varmaktadır. İsteklerini çevreye iletebilen bebek sevgi nesnelere üzerinde incitme fantezileri kurmaya başlar. Bu fallik dönem ile ilgili ilk deneyimdir. Sevgi ve nefret duygularını aynı nesneye duyabilme bebeklerin kendilik algıları için önemli bir katkı sağlamaktadır (Palombo vd., 2018).

İkinci evre olan göreceli bağımlılık evresine geçiş çocuğun çevreyi fark ederek, dış bir nesneye olan bağımlılığının bilincinde olmasıyla gerçekleşir. Bu evrede bebek anneleri ve diğerleri arasındaki ayrımın farkına varır (Palombo vd., 2018). Göreceli bağımsızlık evresinde bebek gereksinimlerinin anne bakımı gerektirdiğini fark eder (Anlı, 2016). Bebekler annelerinin ben olmayan biri olarak algılamaya başlar ve annelerinden ayrılmaya doğru ilerler. Bu evrede hakiki ve sahte kendilik kavramları yer alırken, geçiş nesnelere oluşur (Palombo vd., 2018). Gelişim süresince bebek yeterince kucaklanırsa, hayatta olduğuna ve hissettiklerinin gerçekliğine dair kendine ait bir algısı oluşur. Winnicott buna "gerçek kendilik" adını verir. Tüm güçlülük döneminde bebeğin yeterince iyi olan anneleri tarafından kucaklanmasının kazandırdığı güç ile gerçek kendilik oluşur (Palombo vd., 2018).

Winnicott'a göre kişiliğin özü gerçek kendiliktir. Gerçek kendilikte yaşamın devamlılığı, doğuştan gelen potansiyel ve kişisel ruhsal gerçeklik vardır. Bu olgular güvenli bir şekilde korunduğu kadar ruhsal sağlıktan bahsedilebilir (Anlı, 2016).

Eğer çocuk yeterince iyi olmayan kucaklamaya maruz kalırsa, var olamamakta ve çevrenin sıkıştırmasına karşı tepki vermeye yönelik bir kişilik oluşturmaktadır. Bu durum gerçek kendiliğin oluşmasını engelleyerek, savunmacı ve yapay, sahte kendiliğin oluşmasını sağlar. Sahte kendilik, yeterince iyi kucaklayıcı çevrenin olmamasından kaynaklanır. Zamanla yaşanan her bir aldatıcı durumla kişi gerçek kendilikten uzaklaşarak daha da sahte hisseder. Kucaklama, fiziksel kucaklama ve empatik olarak karşılık vermeyi içermesi sebebiyle çocuğu dışarıdan maruz kaldığı sıkışmalardan korur. Eğer kucaklama yetersiz kalırsa sahte kendilik oluşacak ve yetersiz çevreye karşı bir kişilik gelişecektir. Böyle olursa hakiki kendilik ortaya çıkmaz ve var olmanın sürekliliğinde kesintiler yaşanır. Eğer anne kucaklama faaliyetlerini başarılı bir şekilde devamlı olarak sağlarsa çocukta var olmanın sürekliliği sağlanır. Böylelikle çocuğun bireyleşmesi için gereken ortam sağlanmış olur (Palombo vd., 2018).

Winnicott'ın geçiş nesnesi dediği kavram en çok bilinen düşüncelerinden biridir. Dışsal ve içsel dünya arasındaki etkileşime yardım eden geçiş nesnesi çocuk için hayati önem taşımaktadır. Geçiş alanı, dışsal nesnelere anlamsızca savunmasız bağımlılığı ve anlamsız içsel derinlikleri barındırmaktadır (Craib, 2011).

Çocuklar daha ilk aylardan itibaren birtakım nesnelere tutma, dokunma, emme ve okşama gibi davranışlarla ilişki içinde olurlar. Çocukların bu nesnelere ile ilişkisi fantezisel düşünceler içermektedir. Bu nesnelere yanlarından ayırmak istemezler (Anlı, 2016). Genellikle 4.ay ve 12. aylar arasında görülmeye başlanan bu geçiş nesnelere, çocukların annelerinin özellikleri ve ruhsal işlevleriyle donattığı nesnelere Bu nesnelere olduğunda çocuk, anneleriyle temastayken hissettiği gibi güvende ve rahat hissetmektedir. Çocuklara yabancılaşma ve ayrışma yaşadıkları anlardaki kaygıları konusunda yardımcı olan geçiş nesnelere, tümgüçlü dünya ile gerçek dünya arasını bulmak için başvurulan nesnelere (Mitchell ve Black, 2014).

Winnicott'un modelinde son evre "bağımsızlığa doğru" olarak isimlendirilir. Bu evre ödipal gelişim dönemiyle aynı zamana denk gelmektedir. Winnicott bu dönemle ilgili düşüncelerini detaylandırmamış olsa da önceki gelişim evreleriyle kazanılan içgörülerin bu dönemin gelişimine katkı sağlayacağı görüşündedir (Palombo vd., 2018).

6. Otto Kernberg'e G6re Nesne İlişkileri

Otto Kernberg, Freud'un d6rt6 teorisinin 6nemli y6nlerini, benlik psikolojisinin gelişimsel bakış a6ısı ve yapısal modeliyle b6t6nleştirmiştir (Palombo vd., 2018). Kleinien eğitimden ge6miş ancak Kleinien gelişim modeline bağlı kalmamış bir analisttir. Sınır kişilik yapılanmasıyla ilgilenmiş ve gelişimsel s6re6te travma, 6atışma ve saplanmaların erken d6nemde ortaya 6ıkmalarının, yaşanan psikopatolojinin ağırlığını belirleyeceğini savunmuştur (Anlı, 2016).

Kernberg, Klein, Mahler, Hartman, Erikson ve A. Freud gibi kuramcıların gelişim ile ilgili g6r6şlerini harmanlayarak yeni bir gelişim modeli ortaya koymuştur (Ardalı ve Erten, 1999). Kernberg, modelinde d6rt6lerin doğumdan itibaren var olmadığını diğerleriyle ilişki i6indeyken pekişerek gelişimle birlikte oluşmaya başladığını savunur. Cinsellik ve saldırganlık d6rt6leri de bebeğin iyi ve k6t6 duygulanımlarının pekişmesiyle kanalize edilir. Kernberg'e g6re i6sel nesne ilişkilerinin ne olduğu gelişimin temel meselesidir. İ6sel nesne ilişkilerini yorumlamanın g6stergesi sevgi ve cinsel ifadenin 6zelliği ile kapasitesidir (Palombo vd., 2018).

Kernberg nesne ilişkilerini, ruhsal yapıların ve kişilerarası ilişkilerin hem k6keni hem de 6zellikleri 6zerinde 6alışmak olarak tanımlamıştır (Palombo vd., 2018). Kernberg (1976b)'e g6re nesne ilişkileri, kişilerarası ilişkilerin ve bu ilişkilerin i6selleştirilmiş ruhsal yapılarının k6kenini ve yapısını araştıran bir kuramdır. Bir başka ifadeyle nesne ilişkileri, kişilerarası ilişkilerin i6selleştirilmesini, gelişmeye olan etkilerini ve i6selleştirilmiş nesne ilişkilerinin kişilerarası ilişkileri nasıl etkilediğini konu almaktadır. Kernberg bug6n kurulan ilişkilerin, ge6mişte 6tekilerle kurulan ve i6selleştirilmiş ilişkilerden doğduğunu savunmaktadır (Tura, 2022).

Kernberg, yaşamın ilk g6nlerinden itibaren bebeklerin gelişmiş şemalara sahip olduğunu ve bu şemalar ile hayatı algıladıklarını iddia eder. Bebeğin daha ilk aylardan itibaren duygulanım belleği 6ok işlevseldir. Bebek doğuştan getirdiği haz ve acı verici yaşantıları birbirinden ayırt etme ve tanıma şemaları ile deneyimleri algılayıp, duygulanım belleğinde depolar. Bilincin ve benlik gelişimin temelini bu haz ve acı verici 6znel deneyimler oluşturur. Kernberg, d6rt6lerin yapıtaşının duygulanımlar olduğunu ve nesne ilişkilerimde 6zneyi nesneye y6nelten şeyin arzu

olduğunu savunur. Arzu; biliş, içgüdü ve duygulanımın oluşturduğu bir üst sentezidir. Kernberg'e göre bu üst sentez, dürtü olarak isimlendirilir ve iki temel dürtü de saldırganlık ve libidodur (Ardalı ve Erten, 1999).

Kernberg'e göre bebeklerin iki duygulanımları vardır. Bunlar; haz ve hoşnutsuzluktur (Anlı, 2016). Bebekler bu iki duygulanım arasında gidip gelerek duygulanımların niteliğine göre yaşadıkları deneyimleri örgütler (Palombo vd., 2018). Tüm duygulanımlar temel olarak nesne imgeleri ve kendilik arasındaki ilişkinin içinde oluşur. İlk nesneyle kurulan ilişkiler daha sonra dürtülere dönüşmek üzere duygulanımsal hafızaya kaydolur. Bu kaydolan duygulanımlardan haz yaratanlar libidoya, hazzsızlık içeren duygulanımlar ise saldırganlığa dönüşür. Saldırganlık dürtüsü nesne yıkımına yönelik olduğu için nesne yönelimlidir. Diğer dürtüler ise nesne yönelimli değildir, yaşam boyu nesne değiştirirler. Kernberg'e göre nesne ilişkileri zamanla içselleştirilir ve bu ilişkilere uygun savunma mekanizmaları üretilir. Kernberg farklı olgunlukta geliştirilen savunma mekanizmalarının kullanılarak nesne ilişkilerinin bastırılmasının, bireyin bilinçdışını oluşturduğunu savunur (Anlı, 2016).

Kernberg'in kuramında dürtü, duygulanım, benlik ve nesne imgesi kişilik örgütlenmesinin yapıtaşdır. Bu yapıtaşının temeli bebeğin nesne ile girdiği etkileşim ve ilişki sonucunda oluşmakta ve bebek bu ilişkiyi içe yansıtmaktadır. Örneğin bebek acıkır, gerilim yaşar ve ağlar. Sonra anne gelir ve kendisine yaklaşarak meme verir. Böylelikle bebeğin gerilimi biter, bebek bir süre sonra uykuya geçer. Acıkma, ağlama, doyurulma ve uykuya geçme bağlamında anneyle bebek arasında yaşanan bu etkileşimin sonucunda bebek kendisine ve nesneye ait olumlu bir imge oluşturur. Bazen de bebek gereksinimin oluşturduğu gerilim zamanlarında çift uçlu duygulanıma sahip anneye maruz kalmış olabilir. Bazen yarım kalmış beslenme zamanları, bazen bebeğin gerilimine duyarsız kalan anne, bazen de gereksinimden fazla bebeği emziren anne ile bebeğin etkileşimi bebek tarafından içe yansıtılır. Bu etkileşim güven verici ve tutarlı olmayan nesne imgesi şeklinde içe yansıtılarak yapılaşır. Bu durumda güvensiz, korkulu ve nesne üzerinde kontrol kurmaya çalışan bir benlik imgesi oluşabilir. Bu da bireyde haset, yas ve öfke gibi olumsuz duygulanımlara neden olur. Gelişim süreci boyunca sayısız kere bebek bu tür etkileşimler yaşar. Bu etkileşimler içe yansıtılarak yapılaşır. Böylelikle kişilik örgütlenmesi oluşmaya başlar (Ardalı ve Erten, 1999).

Gelişimin ileriki aşamalarında içselleştirilen kendilik temsili ve nesne temsili zihinde belirir ve benzer duygu ve duygulanım deneyimlenir. Bebeğin oluşturduğu bu benlik ve nesne imgeleri zamanla temsilleşmeye başlar. Bu imgelerin temsilleşmesi psikolojik gelişim için çok önemlidir (Ardalı ve Erten, 1999). Kernberg, bebeğin dışsal nesnelerin imgelerini içselleştirirken yansıtma ve çarpıtma yaptığını savunur. İçselleştirme yapılırken aynı zamanda yansıtma da yapıldığını iddia eder (Kernberg, 1980).

Bebeğin anne imgesini algılayıp anlamlandırmasına eşlik eden, iç dünyasından gelen psişik etkiler vardır. Örneğin, yaşamın ilk yıllarında ateşli hastalıklar yaşayan bebeğin vücudundaki tüm rahatsızlıkların etkisiyle gerçek dünyada olduğundan daha saldırgan, öfkeli ve nefret dolu duygular içeren içselleştirmiş nesne imgeleri oluşabilir. Bu yönü ile Kernberg kuramında içselleştirme kavramının hem dışarıdan içeriğe hem de içeriden dışarıya olduğunu savunur (Ardalı ve Erten, 1999).

Kernberg'in kuramında içselleştirme kavramı, 0-3 yaş arasında sırayla içe yansıtma, özdeşleşme ve ben kimliği oluşturma süreçlerinden geçer. Bu süreçte herhangi bir çarpık yapılaşma ve patolojik sapma olmazsa ben kimliği oluşmuş olur. Sağlıklı bir gelişimden oluşan ben kimliği, nesne temsili gelişiminin de sağlıklı olmasını zorunlu kılar. Kernberg üç yaş civarında oluşan bu nesne temsilleşmesinin üst noktasına nesne sabitliği adını verir (Kernberg, 1976b). Eğer ben kimliği ve nesne sabitliği sağlanamazsa bireyde sınır kişilik örgütlenmesi meydana gelir. Yaşamın ilk aylarında iç dünya benlik ve nesne imgelerinin ayrışmadığı durumlarda ise Kernberg'e göre psikotik kişilik örgütlenmesi oluşur (Kernberg, 1986).

Kernberg'e göre çocukların üç büyük gelişim görevi vardır. Birincisi kendilik ile ötekinin ne olduğunu açıklamak ve aralarındaki sınırı belirlemektir. Eğer kendilik ile öteki arasındaki sınır netleşmezse, kişi kendi zihni ve deneyimleri ile başkalarınıninkiler arasında ayırım yapamaz. Bu durum psikotik sonuçlara neden olabilir. Kernberg'e göre bu durum psikopatolojik örgütlenmenin ilk düzeyidir. İkinci gelişim görevi, bölme mekanizmasının üstesinden gelmektir. Kernberg bebeklerin iyi ve kötünün bir arada bulunabileceğine dair nesne ilişkileri içinde oldukça, gelişimsel olarak tüm olguların üstesinden gelebileceğini savunur. Bu gelişim görevinde sıkıntılar yaşanması borderline psikopatolojiye neden olur. Bu durum Kernberg için psikopatolojik örgütlenmenin ikinci düzeyi olarak ifade edilir. İyi ve kötü kendilik ve nesne imgelerini tam olarak bütünleştirebilmek Kernberg'e

göre üçüncü gelişim görevidir. Böylelikle çocuk ilişkilerinde ikircikliliğe hoşgörü gösterebilir (Palombo vd., 2018).

Kernberg (1976), Klein ve Jacobson'un kavramlarını harmanladığı modelinde gelişimin beş aşaması olduğunu öne sürer. Bu aşamalardan ilki normal otizm veya birincil farklılaşmamış aşama dediği doğumdan itibaren 1 aylık süreyi kapsayan aşamadır. Bu ilk gelişim aşamasını bebeğin bakım verenle haz verici etkileşimleri oluşturmaktadır. Bu aşama süresince bakım verenle yaşanan deneyimler, bebeklerin birincil, normal ve farklılaşmamış kendilik-nesne tasarımını inşa eder.

Kernberg'in gelişim modelinde normal simbiyoz olarak adlandırılan ikinci aşama birincil farklılaşmamış kendilik-nesne tasarımları olarak da ifade edilir. 1. ay ile 6-8 aylar arasında olan bu aşamada bebek kendilik ve nesne imgelerinde farklılaşma yaşamaya başlar. Bebek olumlu etkileşimleri iyi kendilik ve nesne tasarımları, olumsuz yaşantıları da kötü kendilik ve nesne tasarımları olarak içe atar. Bu ilk içe atımlar bebeğin olgunlaşmamış benliğinde ilk ruhsal yapıların temelini oluşturur. Kernberg nesne ilişkileri terimini ruhsal yapıların temellerini açıklamak için kullanmaktadır. Üçüncü aşama olan kendilik ve nesne tasarımlarının birbirinden farklılaşması 6-8 aylar ile 18-39 aylar arasında olur. Bu aşamada iyi ve kötü nesne ilişkilerinin imgeleri ile iyi ve kötü kendilik imgeleri bütünleştirilerek nesne sürekliliği sağlanır (Kernberg, 1976a).

Ödipus evresi boyunca var olan dördüncü aşama kendilik ve nesne temsillerinin bütünleşmesini ve daha yüksek intrapsişik nesne ilişkilerinden türeyen yapının gelişimini kapsamaktadır. Bu dönemde iyi ve kötü tüm kendilik imgeleri birleştirilerek sınırları belli bir kendilik sistemi oluşur. Son aşamada, ödipusun sonunda olan üst-benliğin pekişmesi ve benlik bütünleşmesinde diğerleriyle ilişki kurularak benlik kimliği pekiştirilir. Bu aşamadaki bütünleşmenin sağlanabilmesi, önceki aşamaların sağlıklı bir şekilde tamamlanması ile mümkün olur (Palombo vd., 2018).

7. Margaret Mahler'in Nesne ilişkileri ve Ayrılma Bireyleşme Kuramı

Margaret Mahler gelişimsel açıdan çocukluğun ilk dönemlerinde psikotik bozuklukların nasıl ortaya çıktığını araştıran ilk psikanalisttir. Psikotik bozukluklarda genetik faktörlerin etkisini araştıran Mahler, çocuğun anneden ayrı ve bağımsız gelişim gösteren bir birey olduğunu savunmuştur (Palombo vd., 2018).

Mahler, çok sayıdaki anne-bebek çiftleri ile yürüttüğü çalışmalarını doğumdan itibaren ilk üç yıllık dönemi kapsayacak şekilde gerçekleştirmiştir. Böylelikle bebeğin doğumundan 3 yaşına kadar olan gelişimine ve bebeğin ruhsal doğumuna ilişkin bir model geliştirmiştir. Mahler modelinde epigenezi ve libido kuramını benimsemiştir (Palombo vd., 2018). Bebek ile anne arasındaki ilişkide ortakyaşamsallık olduğunu savunarak ayrılma bireyleşme kavramını öne sürmüştür. Ayrılma-bireyleşme sürecini benlik psikolojisi ve libido kuramı çerçevesinde ele almıştır (Greenberg ve Mitchell, 1983). Mahler ayrılma bireyleşme modelinin, yaşamın ilk üç yılını kapsadığını ifade eder. Ancak ona göre etkileri bireyin yaşamı boyunca devam etmektedir. Ayrılma bireyleşme modelinde Mahler, gelişimin aşamaları olduğunu ifade etmektedir (Mahler et al., 1975).

Mahler, gelişimin yaşam boyu devam eden bir süreç olduğunu savunmaktadır. Modelinde yaşamın ilk üç yılındaki gelişimi nesne ilişkileri açısından üç evreye ayırmıştır. Bunlar; otistik evre, ortakyaşam olarak da adlandırılan simbiyotik evre ve ayrılma bireyleşme evreleridir (Mahler, 1971).

Mahler bebeklerin ilk olarak normal otistik ve normal simbiyotik evrelerinden geçtiğini, daha sonra da ayrılma ve bireyleşme sürecine geçtiğini ifade eder. Mahler bebeğin doğduğu andan itibaren ilk iki ayını “otistik evre” olarak adlandırmış sonraki dönemde ise bebeğin etkileşim özelliklerini fark edince bu evreye “uyanış evresi” adını vermiştir (Palombo vd., 2018). Bebek bu süreçte kendine dönüktür. İlişkiden ziyade yaşamın devamlılığıyla ilgilenir. Bu evrede bebeğin nesnesiz olduğunu, çevreden gelen uyarılara yanıt vermediğini, birincil narsisizmi yaşadığını, ihtiyaçların karşılanmasının tek fizyolojik süreci olduğunu, ruhsal süreçlerin egemenliğini ve bebeğin kendinin farkında olmadığı bir dönemi açıklamaktadır. İkinci evre olan normal simbiyotik evre ikinci ve altıncı aylar arasındaki süreyi kapsar. Bu evre bebeğin gözleriyle anneyi izlemesi ve gülümseme tepkileri vermesiyle başlar. Anneyi ayrı bir nesne olarak algılayamayan bebek, anneye bir bütün olarak yaşar (Geçtan, 2017).

Simbiyotik evrede bebek dışarıdan gelen uyarıları ayırtmaya başlayarak, bakım vereniyle birlikte ayrılmamış olan durumdan, ben ve ben olmayana dair algıları oluşma sürecine evrilir. Bebekler bu evrede çevreyle etkileşiminden haz alabildiği nesnelere iyi, haz alamadığı nesnelere de kötü olarak algılama eğilimine girerler. Bakım verenin bu evrede yeterince iyi kucaklaması ve birincil annelik

meşguliyeti ayrılma bireyselleşme sürecini başlatmaktadır. Mahler'e göre ayrılma sürecinde fiziksel ve ruhsal olarak bakım vereninden ayrılma ve farklılaşma yaşanır. Yani kendiliğin ötekinden ayrılması yaşanır. İç sınırlar gelişerek benlik bağımsız bir şekilde gelişmeye başlar. Bireyleşme süreci ise çocukların algı, biliş, gerçeklik ve hafıza işlevini barındıran ruhsal yapılarını geliştirme sürecidir. Mahler otistik ve simbiyotik evrelerde yaşanan saplanmaların ciddi psikotik bozuklukların temeli olduğunu savunmaktadır (Palombo vd., 2018).

Mahler'in ayrılma ve bireyleşme dediği evre dört alt evreden oluşmaktadır. Bunlar; farklılaşma, alıştırma, yeniden yakınlaşma ve nesne sürekliliğidir (Palombo vd., 2018). Ayrılma ve bireyleşmenin ilk evresi olan farklılaşmada simbiyotik evreden çıkan çocuğun dikkati dış nesnelere yönelir ve iyi-kötü deneyimleri artar. Bu evrede çocuk kötü deneyimlerle tek başına baş edemez. Kötü deneyimlerin oluşturduğu gerginlik ilk nesnenin bakımıyla yatışması gerekmektedir. Çocuk bu aşamada anne kucağından ayrılmaya yönelik adımlar atar. İlk nesneye karşı oluşan güven duygusu olumlu gelişim gösterdiyse çocuk yabancılara karşı meraklı ve ilgilidir. Eğer temel güven duygusu gelişmemiş ise çocuk dış dünyaya karşı kaygı içindedir. Bu aşama, kişiliğin tutarlı şekilde oluşabilmesi için önemlidir (Mahler, 1971).

İkinci evre olan alıştırma evresinde çocuğun yapabilirlikleri artış göstermiş, çocuk tümgüçlülük algısına bürünmüş ve adeta kendini dünyaya fırlatmıştır. Anneden esasen uzaklaşmış olsa da ruhsal yönden halen anne ile bir şekilde onun tümgüçlülüğünü paylaşmayı sürdürmektedir. Yeniden yakınlaşma evresinde ruhsal yönden dengesizlik yaşantısı söz konusudur. Yürümeyi yeni öğrenmiş çocuk, başlarda davranışlarını korkusuz bir şekilde gerçekleştirirken bu süreçte kararsızlık görülebilmektedir. Çocuk bir yandan ayrı oluş içindeyken bir yandan annesinin görüş alanında var olmasını ister. Burada var olan ilerlemeye yönelik ihtiyaç, anne tarafından gerilemeci bir vaziyette yorumlandığında ve hazırda bulunmayış gibi bir yanıtla sonuçlandığında, çocukta kaygının çevrelediği terk edilme korkusunun yaşanması bakımından bir risk oluşturur (Mitchell ve Black, 2014).

Mahler (1971), son evre nesne sürekliliğinin gelişimini ilk nesneye yönelik bütünleşmiş bir algıyla ifade eder. Nesne sürekliliğinin sağlanabilmesi çocuğun ihtiyaçlarının nesne ve kendisi tarafından kabulüne bağlıdır. Ayrılma bireyleşme

evresinde var olan başarısızlık durumu nesne sürekliliğinin başlayamamasına, ilkel bir savunma mekanizması olan bölmenin devam etmesine neden olur.

8. John Bowlby, Mary Ainsworth ve Bağlanma Kuramı

Nesne ilişkileri kuramının önemli iki temsilcisi olan Klein ve Anna Freud'dan farklı olarak John Bowlby bağımsız grupta yer almaktadır. Bowlby psikanaliz ile diğer disiplinleri birleştirerek çocuk ve ailelerine yönelik çalışmalar gerçekleştirmiştir. Freud'un asi olarak nitelendirilen iç güdülerine karşılık, Bowlby insan doğasının uyum üzerine şekillendirildiği görüşüne sahiptir. Freud'a göre anne, bebek için dürtülerinin doyum bulduğu nesne konumundadır. Dolayısıyla annenin bebek için önemi de bu çerçevede oluşum göstermektedir. Ancak Bowlby bebeğin anneye olan bağına doyum bulma amacının ötesine taşıyarak, bizzat bu bağına önemine dikkat çekmiştir. Bowlby'nin kuramı bazı yönlerden Fairbairn ile kesişir. Fairbairn'in haz peşinde değil nesne peşinde olan libido anlayışı ile Bowlby'nin bağlanma kuramına yönelik düşünceleri benzerlik göstermektedir (Mitchell ve Black, 2014).

Bowlby, Harry Harlow gibi kuramcılardan yola çıkarak bağlanmanın beslenme-doyum ihtiyacı ile değil bebeklerin temel bakım verenlerine yakın olma ihtiyacı ile güdülendiğini öne sürmüştür. Bakım verenlerle kurulan güvenli bağ sayesinde bebeğin hayatta kalma güdülerini diğerlerinden korunduğunu ifade etmiştir. Ona göre bebekler kendilerine bir barınak aramaktadır. Bakım verenler tarafından sağlanan bu barınaktan ayrılmak, bebeklerde ağlama ve yapışma gibi bağlanma davranışları olarak isimlendirilen birtakım rahatsızlık belirtilerini açığa çıkarmaktadır (Palombo vd., 2018). Çocuğun anne rolündeki kişiden ayrılma, kaybetme gibi tepkilerinin çocuk ve nesne arasındaki ilişki ile anlam kazanacağı düşünülmektedir. Nitekim psikanalistlerin de bu konuya yaklaşımı nesne ilişkileri çerçevesinde seyir göstermiştir (Bowlby, 2018).

Bağlanma kuramı ebeveynleriyle güven ve sevgiye dayalı ilişkiler geliştiren çocukların yetişkin bir birey olduklarında bilinçdışında güvenli ilişkiler geliştirmeye yönelik örnekler taşıdığını ifade etmektedir. Çocuğun içselleştirdiği anne ve baba temsili, diğer zamanlarda da çocuğun ebeveynleriyle ilişkilendirdiği nesne görevi gösterir (Burger, 2006).

Bağlanma davranışının insan yaşamının ilk yıllarında gelişme sürecinin daha açık olduğu ifade edilebilir. İlerleyen yıllarda süreç ilkine kıyasla daha az yoğunlukta

devam etmektedir. Bebeğin gerek öznel algısı gerek dünyaya yönelik anlamlandırma becerisinin gelişimine göre bağlanma davranışının ardındaki koşullar değişiklik gösterir. Yeni doğan bebek yaşamının ilk senesi içinde beşiğine koyulduğunda ve annesi gözden kaybolduğunda itiraz içeren tepkilerde bulunur (Bowlby, 2018). Doğumdan sonra bebeğin bakım vereninden ayrılması ağlama tepkisine neden olur. Bebek bakım verenle tekrar buluştuğunda kaygı sona erer. Bebek altı aylık oluncaya kadar yabancılardan korkmakta ve annesi ile sakinleşmektedir. Sekiz aylık olduğunda bakım veren bebek için çevresel keşfe imkân sağlayan, güvenli bir bölge görevi görmektedir (Palombo vd., 2018). Yaklaşık 11-12 aylara gelindiğinde ise bebek annesinin yanından gidişini onun davranışlarından tahmin edebilmektedir. Çocuk 3.yaş gününe geldiğinde çoğunlukla aniden gerçekleşen değişimle birlikte annenin bir süre olmayışı kabul edilir. Bu sürede akranlarla oyun oynama gibi meşguliyetler gerçekleşebilir. Üç yaşın sonlarına geldiğinde birçok çocuk için bağlanma davranışı düzenli şekilde sergilenir hale gelmektedir. (Bowlby, 2018).

Bağlanma kuramcılarında Bowlby ve Ainsworth kariyerlerinin erken dönemlerinde birbirlerinden bağımsız çalışmalar gerçekleştirmiş olmalarına karşın her ikisi de Freud ve diğer psikanalitik çalışmacılardan etkilenmiştir. Bağlanma kuramının Bowlby ve Ainsworth'un çalışmalarının ortak sonucu olduğu söylenebilir. Bowlby, kurama yönelik temel ilkeleri formüle etmiştir. Ainsworth ise hem Bowlby'nin fikirlerinin test edilmesine hem de kuramın geliştirilmesine yardımcı olmuştur (Demirdağ, 2017).

Bowlby bakım verenlerinden ayrılan çocukların gösterdiği tepkiler üzerine çalışmalar gerçekleştirmiştir. Edinmiş olduğu gözlemlere göre, bu çocuklardan bazıları ayrılık durumu ile kolaylıkla başa çıkabilmekte iken bazıları bakım vereninin az sonra döneceğini bilmesine karşın ağlama, umutsuzluk gibi tepkiler göstermektedir. Ainsworth ve beraberindeki çalışmacılar bakım veren ve çocuk arasındaki ilişkiye odaklanan benzer araştırmalar üzerinde durmuştur (Burger, 2006).

Ainsworth ve arkadaşları, 12 ve 20 aylık çocuklar üzerinde yabancı ortam prosedürü ile çalışma gerçekleştirmişlerdir. Bu çalışma çocuk ve bakım verenin yer aldığı 8 basamaktan oluşan bir laboratuvar deneyidir. Bu çocukların bakım vereni ile birlikteyken, bakım vereni odadan ayıldıktan sonra ve bakım vereni ile tekrar bir araya geldiklerindeki davranışları gözlemlenmiştir (Ainsworth ve Bell, 1970; Ainsworth, 1979 akt. Arıkan, 2020).

Yapılan deneysel çalışmalar sonucunda Ainsworth, Blehar, Waters ve Wall (1978) tarafından  bağlanma stili tanımlanmıştır. Bu bağlanma stilleri güvenli bağlanma, güvensiz-kaçınan bağlanma ve güvensiz-kaygılı bağlanma olarak ifade edilmiştir (Arıkan, 2020).

Ainsworth ve diğerleri (1978)'ne göre annesi ile tekrar bir araya geldikten sonra onunla temas kurmak isteyen, teması devam ettirmek isteyerek anneden ayrıldığında rahatsızlık duyan çocuklar, güvenli bağlanmayı göstermektedir. Kaygılı-kaçınan bağlanma örüntüsüne sahip çocuklar anneleri ile tekrar biraraya geldiklerinde onunla etkileşime girmekten kaçınmaktadır. Bazen ocuk anne ile temastan kaçınırken bazen yakınlık arayışı içinde olabilmektedir. Kaygılı-dirençli bağlanma örüntüsünde ise bariz bir şekilde ikircikli davranışlar gözlemlenmektedir. ocuk bir yandan yakınlık temasına karşı koymakta iken bir yandan da yakınlık arzusu içindedir. Bu grupta yer alan çocukların bazıları ayrılık öncesinde ve biraraya gelme sonrasında öfkeli davranışlar göstermektedir. Yabancı kişinin varlığı onları kızdırmaktadır. Ancak şunu belirtmekte fayda vardır ki, bağlanma örüntülerine yönelik bu davranışların zihinsel sağlığa yönelik olumsuz bir durum ile ilişkisi bulunmamaktadır. Güvenli bağlanma örüntüsüne sahip çocuklar güvensiz bağlanma grubundaki çocuklara kıyasla daha az duygusal sorun yaşama riski taşıyabilmektedir. Fakat burada çocuğun yer aldığı kategoriye göre, duygusal sorunlarının var olabilmesi arasında korelasyonel bir ilişki olmadığını belirtmek önemlidir (Palombo vd., 2018).

Bağlanma davranışı özellikle erken çocukluk döneminde ne çıkan bir nitelik taşıyor olsa da insan yaşamında doğumdan lme varıncaya kadar tüm süreçlerde önemlidir. Ağlama ve yapışma davranışları gibi davranışların sıklığı yaş geçtikçe azalma gösterir. Ancak bu gibi davranışların tamamı aslında insan yaşamında varlığını sürdürmektedir. Özellikle yetişkin bir kişi hastalandığı zamanlarda bunun örnekleri görülebilir. Dolayısıyla bağlanma davranışına yönelik örüntülerin kişinin o an içinde bulunduğu yaş ve cinsiyet gibi koşullara ve erken dönem bağlanma nesneleriyle yaşantılarına bağlı olduğu söylenebilmektedir (Bowlby, 2014). Ainsworth ve Bowlby'nin bu bağlanma teorilerinden yola çıkan diğer araştırmacılar yetişkin bağlanma stilleri üzerine çalışmalar gerçekleştirmiştir. Hazan ve Shaver, çalışmalarında romantik ilişkiler üzerinden bağlanma stillerine vurgu yapmıştır. Bağlanma figürünün gösterdiği yakınlık, onay ve duyarlılık gibi durumlar doğrultusunda ortaya üç farklı bağlanma stili ortaya çıkmaktadır. Bunlar, güvenli,

kaygılı/dirençli ve kaçınan bağlanma olarak isimlendirilmektedir (Arıkan, 2020). Örneğin, güvenli bağlanmanın var olduğu ilişkilerde yakınlıkla pozitif, kıskançlıkla negatif ilişki ortaya çıkmıştır. Kaygılı bağlanan kişilerin ilişkilerinde ise kıskançlık ve partnere takıntılı durum gözlenmiştir. Kaçınan bağlanmada diğer gruplara kıyasla güven duygusu en az düzeyde seyretmiştir (Sümer ve Güngör, 1999)

Bartholomew ve Horowitz (1991)'in yapmış oldukları çalışma Bowlby'in kuramından hareketle yeni bir yetişkin bağlanma modeli ortaya koymaktadır. Bağlanma ilişkisinde görülen farklılıkların kişinin benliğine ve diğer kişilere dair algısını olumlu veya olumsuz olarak nitelendirmesine neden olmaktadır.

Bartholomew ve Horowitz (1991)'in dörtlü bağlanma modeli güvenli, korkulu, kayıtsız ve saplantılı olacak şekilde 4 bağlanma stili ortaya koymaktadır. Bu model Hazan ve Shaver'den farklı olarak iki kaçınan bağlanma stilinden bahsedilmektedir. Bunlar korkulu ve kayıtsız bağlanma stilleri olarak isimlendirilmektedir (Bartholomew, 1990 akt. Sümer ve Güngör, 1999).

BENLİK MODELİ (Bağımlılık)

		Olumlu (Düşük)	Olumsuz (Yüksek)
BAŞKALARI MODELİ (Kaçınma)	Olumlu (Düşük)	Güvenli	Saplantılı
	Olumsuz (Yüksek)	Kayıtsız	Korkulu

Şekil 1. Yetişkin bağlanma modeli

(Bartholomew ve Horowitz (1991'den uyarlanarak hazırlanmıştır.)

Güvenli bağlanmaya sahip kişilerde hem kendisine hem de diğer kişilere dair olumlu algılar mevcuttur. Bu kişiler kendi özelliklerini koruyabilirken, başkalarıyla yakın ilişkiler geliştirebilmektedir. Saplantılı bağlanmaya sahip kişiler dörtlü bağlanma modelinin benlik modelinde yer alan olumsuz kısmı ile başkaları modelinin olumlu kısmının kesişimini içermektedir. Bu kişiler başkalarına olumlu değerlendirmede bulunurken kendilerine dair değersizlik algıları vardır. İlişkilerine takıntılı özellik gösterirler. Kayıtsız bağlanma modeline sahip kişilerin benlik algıları

olumlu ancak başkalarına yönelik algıları olumsuz şekildedir. Korkulu bağlanmada hem kendilerine hem de başkalarına yönelik olumsuz algı söz konusudur. Bu kişiler sosyal ilişkilerden ve yakınlık kurmaktan kaçınmaktadır (Bartholomew and Horowitz, 1991).

Ölçeği Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler alt boyutu toplam puanı, KISK: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Özgürlüğü Kısıtlama-Kıskançlık alt boyutu toplam puanı, ASG: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Aşağılayıcı Müdahale alt boyutu toplam puanı, TART: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Tartışma Sırasında Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler alt boyutu toplam puanı, GSR: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Güven Sarsıcı Davranışlar alt boyutu toplam puanı, SUC: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Suçlama alt boyutu toplam puanı, DEL: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnanandırılma alt boyutu toplam puanı.

B. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, İstanbul'da yaşayan, romantik ilişkisi olan (sevgili-flört / sözlü-nişanlı, evli) 18-65 yaş arası bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örnekleme kartopu örneklem yöntemi ile belirlenmiş, romantik ilişkisi olan (sevgili-flört / sözlü-nişanlı, evli) 18-65 yaş aralığında (Ortalama = 33.32, S= 10.24), 519 kişiden oluşmaktadır. Analiz sonuçlarına göre, en çok katılımcının 26-35 yaş grubundan (%36.6) olduğu, onu 18-25 yaş grubunun (% 27.9) ve 36-45 yaş grubunun (% 22.5) takip ettiği ve en az katılımcının ise 46-65 yaş gruplarından (% 12.9) olduğu görülmektedir.

Çalışma grubuna ilişkin demografik özellikler, cinsiyet, eğitim düzeyi, ilişki durumu, partnerin eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik düzey gibi bilgiler Çizelge 1'de verilmiştir.

Çizelge 1. Demografik Özellikler

		N	%
Cinsiyetiniz	Kadın	310	59.7
	Erkek	171	32.9
Eğitim Düzeyiniz	Ortaokul ve altı	45	8.7
	Lise	89	17.1
	Lisans-Ön Lisans	293	56.5
	Lisansüstü	92	17.7
İlişki Durumunuz	Evli	332	64
	Sevgili-Flört/Söz-Nişan	189	36
Eşinizin/Partnerinizin Eğitim Düzeyi	Ortaokul ve altı	54	10.4
	Lise	104	20
	Lisans-Ön Lisans	290	55.9
	Lisansüstü	71	13.7

Çizelge 2 (devamı)

Eşinizle/Partnerinizle nasıl tanıştınız?	Arkadaş Ortamında	151	29.1
	Görücü Usulü	92	17.7
	İş Ortamında	82	15.8
	Okulda	95	18.3
	Sosyal Medyada	69	13.3
	Diğer	30	5.8
Sosyo-ekonomik durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz?	Düşük	39	7.5
	Orta	426	82.1
	Yüksek	54	10.4
Çocuk sahibi misiniz?	Evet	275	53
	Hayır	244	47
Çocuk sayınız	1	119	22.9
	2	118	22.7
	3	38	7.3
	Yok	244	47
İlişki süreniz	0-1 Yıl	86	16.6
	2-5 Yıl	154	29.7
	6-10 Yıl	86	16.6
	11-15 Yıl	67	12.9
	16-20 Yıl	57	11
	21-25 Yıl	31	6
Romantik ilişkinizde psikolojik şiddete maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?	26 Yıl ve üzeri	38	7.3
	Evet	152	29.3
Romantik ilişkinizin hangi aşamasından beri psikolojik şiddete maruz kaldığınızı düşünüyorsunuz?	Hayır	367	70.7
	Evli	66	12.7
	Sözlü-Nişanlı	24	4.6
Toplam	Sevgili-Flört	62	11.9
	Kalmadım	367	70.7
		519	100

Çizelgede verilen özellikler incelendiğinde, katılımcıların %59.7'sinin kadın olduğu; % 56.5'inin lisans-ön lisans mezunu olduğu; % 64'ünün evli olduğu; % 55.9'unun partnerinin lisans mezunu olduğu; % 29.1'inin partneri ile arkadaş ortamında tanıştığı; % 82.1'inin sosyo ekonomik durumunu "Orta" olarak tanımladığı; % 53'ünün çocuk sahibi olduğu; % 22.9'unun bir çocuk sahibi olduğu; % 29.7'sinin ilişki süresinin 2-5 yıl arasında olduğu; % 29.3'ünün ilişkisinde psikolojik şiddete maruz kaldığını düşündüğü ve % 12.7'sinin evli iken psikolojik şiddete maruz kaldığı belirlenmiştir.

Çalışma grubunda, uç değerler Mahalanobis uzaklığı ile değerlendirilmiştir. Uç değer olarak belirlenen yedi katılımcı 526 kişilik ilk ulaşılan çalışma grubundan çıkarılmıştır $\chi^2 (3) = 16.27, p < .05$. Elde edilen 519 kişilik örneklem ile analizler gerçekleştirilmiştir.

C. Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında katılımcıların demografik özelliklerinin belirlenmesi için araştırmacı tarafından hazırlanmış Demografik Bilgi Formu, yakın ilişkilerinde maruz kaldıkları psikolojik şiddet düzeyinin belirlenmesi için Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği, katılımcıların yakın ilişkilerinde ilişkiye bağımlılık düzeylerinin belirlenmesi için Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği ve kişilerin nesne ilişkilerindeki bozulmanın değerlendirilmesi için Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği kullanılmıştır.

1. Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği

Araştırmada psikolojik şiddeti ölçmek için Cankardaş-Nalbantçılar tarafından 2018 tarihinde geliştirilen ‘Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği’ kullanılmıştır. Ölçeğin oluşturulmasında, 2016 senesine kadar psikolojik şiddeti ölçmek amacıyla geliştirilen 16 ölçeğin tespit edilmesinden sonra bu ölçeklerde yer alan maddelerden detaylı bir madde havuzu oluşturulmuştur. Bu havuzdan, istenilen kriterlere uygun olacak şekilde 69 madde belirlenerek ölçek oluşturulmuştur. Ölçek yanıtları 0 ve 5 arasında değişkenlik gösteren 6’lı likert tipinden oluşmaktadır. Ölçek 8 alt boyuttan oluşmaktadır. Bunlar: “Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali”, “zarar vermeye yönelik korku yaratan tehditler”, “özgürlüğü kısıtlama/kıskançlık”, “aşağılayıcı muamele”, “tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler”, “güven sarsıcı davranışlar”, “suçlama”, “delirdiğine inandırılma” şeklinde karşımıza çıkmaktadır. Ölçek alt boyutlarının güvenilirlik kat sayılarına ilişkin değerler .80- .95 aralığında değişkenlik göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alpha kat sayısının ise .96 olarak ifade edildiği görülmektedir (Cankardaş-Nalbantçılar, 2018). Ölçeğin bu araştırma için iç tutarlık katsayısı .97 olarak hesaplanmıştır.

2. Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ)

Araştırmada ilişki bağımlılığını ölçmek için ‘**Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ)**’nün Türkçe versiyonu kullanılmıştır. Tanhan ve Mukba tarafından 2014 yılında Türk katılımcılara yönelik gerçekleştirilen araştırmalar için geçerliliği ve güvenilirliği psikometrik analizler ile tespit edilen bir ölçme aracıdır. Bu ölçme aracı ilişkilerde bağımlılık düzeyini ölçmek için kullanılmaktadır. Tek boyutlu olmakla birlikte 16 sorudan oluşan SFİBÖ 6’lı likert tipinde yanıtlanmaktadır.

Ölçekte temel alınan bağımlılık davranışları “dışarıya aşırı odaklanma”, “düşük özsaygı”, “diğerleriyle olan ilişkilerde bir amaca odaklanma” şeklinde gruptan oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 16 ve 96 puan aralığındadır (Tanhan ve Mukba, 2014). Ölçeğin bu araştırma için iç tutarlık katsayısı .78 olarak hesaplanmıştır.

3. Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORTTI)

Araştırmada nesne ilişkilerini ölçmek için kullanılmış olan ‘**Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORTII)**’ nin Türkçe ’ye uyarlanma çalışması 2016 yılında Uluç, Tüzün, Haselden ve Erbaş tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu ölçek kişilerin gündelik yaşantısında diğerleriyle kurduğu ilişkilerin niteliği ile kişilerin ilişki içerisinde kendilerine yönelik algılarını değerlendirmektedir. Böylece nesne ilişkilerinin kalitesi ile gerçeği değerlendirme becerisini ölçmeyi hedeflemektedir. Bu ölçeğin iki alt boyutu vardır. Bunlar “nesne ilişkileri” ve “gerçeği değerlendirme” şeklindedir. “Nesne ilişkileri” alt boyutuna yönelik Cronbach alfa değeri .70-.80 ve “gerçeği değerlendirme” alt boyutuna yönelik Cronbach alfa değeri ise .54-.77 olarak tespit edilmiştir. Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği’nin nesne ilişkileri alt boyutunun dört alt ölçeği bulunmaktadır. Bunlar: “yabancılaşma”, “güvensiz bağlanma”, “egosantrizim” ve “sosyal yetersizlik” şeklindedir. Gerçeği değerlendirme alt boyutunun ise üç alt ölçeği bulunmaktadır. Bunlar: “gerçeğin bozulması”, “algıların belirsizliği”, “halüsinasyonlar ve delüzyonlar” şeklindedir. Bu tez çalışmasında, Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği’nin nesne ilişkileri alt boyutu kullanılacaktır (Uluç vd., 2015). Ölçeğin bu araştırma için iç tutarlık katsayısı .85 olarak hesaplanmıştır.

4. Verilerin Toplanması

Araştırmada veriler Demografik Bilgi Formu, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği, Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ) ve Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORTTI) kullanılarak çevrimiçi anket yöntemiyle elde edilmiştir. Veriler toplanmadan önce etik kurul onayı ve ölçme araçları için gerekli izinler alınmıştır. Araştırma verileri Nisan 2022’ de Google Forms aracılığı ile toplanmıştır.

5. Verilerin Analizi

Bu çalışma kapsamında betimsel istatistikler için ortalama, standart sapma, basıklık ve çarpıklık değerlerinden yararlanılmıştır. Gruplar arası ortalama farklarının değerlendirilmesinde ise bağımsız örneklem için t-Testi ve Tek Yönlü ANOVA kullanılmıştır. Değişkenler arası ilişkilerin değerlendirilmesinde ise Pearson Korelasyon analizi yöntemi, Yapısal Eşitlik Modellemesi ve aracılık etkisinin anlamlılık düzeyini belirlemek amacıyla bootstrap analizi yöntemi kullanılmıştır. Yapısal model testlerinin değerlendirilmesinde uyum iyiliği değerleri dikkate alınmıştır. Uyum iyiliği değerleri için kesme noktası olarak, Ki-Kare istatistiği ($\chi^2/Sd \leq 5$), RMSEA için $<.10$; CFI, IFI, NFI ve GFI için $\geq .90$ değerleri kabul edilmiştir (Kline, 1998; Schumacher & Lomax, 2004). Pearson Korelasyon Katsayısı ile yol analizi tekniği uygulanmıştır. Model testlerinin değerlendirilmesinde t değerleri, anlamlılık düzeyi dikkate alınmıştır (Kline, 1998; Schumacher & Lomax, 2004).

Araştırma kapsamında toplanan veriler IBM Spss 25 ve IBM Spss AMOS 21 paket programları ile test edilmiştir. Araştırmanın tümünde istatistiksel anlamlılık için .05 düzeyi alınmıştır.

IV. BULGULAR

Araştırmanın bu bölümünde, araştırma kapsamında toplanan verilerin analiz edilmesi sonucunda elde edilen bulgulara ve bulguların yorumlanmasına yer verilmiştir. Öncelikle betimsel istatistikler verildikten sonra gruplar arası farklılaşmalar ve yapısal model test edilmiştir.

Katılımcıların olumsuz nesne ilişkileri, ilişkilerinde maruz kaldıkları psikolojik şiddet ve ilişki bağımlılığı düzeylerine ilişkin betimleyici istatistikler Çizelge 2’de verilmiştir.

Çizelge 3. Değişkenlere Ait Betimleyici İstatistikler

Değişkenler	\bar{X}	Ss	Çarpıklık	Basıklık
Nesne İlişkileri Toplam Puanı	29.32	18.93	0.89	0.22
Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	52.36	13.07	0.13	-0.50
Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali	8.89	12.45	2.54	7.63
Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratıcı Tehditler	0.90	2.45	4.19	20.15
Özgürlüğü Kısıtlama/Kıskançlık	3.24	5.48	2.97	10.84
Aşağılayıcı Muamele	2.53	4.96	3.06	10.69
Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler	1.78	3.24	2.56	6.68
Güven Sarsıcı Davranışlar	1.20	2.43	3.28	13.07
Suçlama	3.36	5.16	2.36	6.54
Delirdiğine İnanırılma	0.60	1.32	3.75	19.41
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği Toplam Puanı	22.52	32.16	2.32	5.44

Normal Dağılım: Bu çalışmada değerlendirilen değişkenlere ilişkin, bu çalışmada toplanan verilerle elde edilen basıklık ve çarpıklık değerleri incelenmiştir. Basıklık ve çarpıklık katsayıları için normal dağılım için sınırlar çeşitli kaynaklara göre farklılık gösterse de sosyal bilimlerde yaygın kabul ± 1.5 şeklindedir (Field, 2005: s.72; Tabachnick and Fidell, 2013: s.349). Bu çalışmada toplanan verilerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin incelendiğinde çarpıklık için değerlerin .13 ile 4.19 arasında, basıklık değerlerinin ise .22 ile 20.15 arasında değiştiği görülmektedir.

Hesaplanan bu değerler göz önüne alındığında, ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyini belirlemek için kullanılan Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği genelinden ve alt boyutlarından alınan ortalama puanların normal dağılım sınırlarında olmadığı görülmektedir. Fiziksel şiddete, istismara uğrama gibi faktörlerin değerlendirildiği durumlarda normal dağılım gözlenmemesinin beklendiği

bir durum olduğu ifade edilebilir. Katılımcıların olumsuz nesne ilişkileri ve ilişki bağımlılığı ölçümlerinden aldıkları ortalama puanların ise normal dağılım sınırları içinde yer aldığı gözlenmiştir.

Çalışma kapsamında ortalama puanların gruplar arası farklılaşmasının değerlendirilmesi için Bağımsız Örneklemeler için t-Testi ve ANOVA testlerinin kullanılması planlanmıştır. Bağımsız örneklemeler için t-Testi ve ANOVA testlerinin normal dağılım göstermeyen ölçümlerde de kullanılabileceği ifade edilmiştir (Blanca et al., 2017; Hoermann et al., 2020). Pearson Koerlasyon analizi normal dağılım gerektirmeyen bir analiz tekniğidir (Tabachnick & Fidell, 2013). Yapısal Eşitlik Modellemesi model testlerinde ise, Maximum Likelihood tahminleme metodu normal dağılım gerektirdiğinden, bu çalışma kapsamında model testleri sırasında normal dağılım şartı gerektirmeyen tahminleme metodlarından Ağırlıklandırılmış En Küçük Kareler Tahminleme yöntemi kullanılmıştır.

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları ortalama puanların cinsiyetlerine göre farklılaşması bağımsız örneklemeler için t-Testi ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Çizelge 3'te verilmiştir.

Çizelge 4. Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Cinsiyete Göre Farklılaşması t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Cinsiyet	N	Ort.	Ss	t	sd	p
Nesne İlişkileri Toplam Puanı	Kadın	310	30.74	19.31	2.34	479	0.020
	Erkek	171	26.49	18.66			
Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	Kadın	310	52.97	12.98	1.68	479	0.094
	Erkek	171	50.89	13.09			
Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali	Kadın	310	10.21	14.21	3.34	479	0.001
	Erkek	171	6.27	8.03			
Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler	Kadın	310	0.81	2.16	-1.03	479	0.304
	Erkek	171	1.05	2.97			
Özgürlüğü Kısıtlama/Kıskançlık	Kadın	310	3.25	5.79	0.18	479	0.857
	Erkek	171	3.16	4.83			
Aşağılayıcı Muamele	Kadın	310	2.52	4.86	0.06	479	0.953
	Erkek	171	2.49	5.17			
Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler	Kadın	310	1.68	3.02	0.08	479	0.939
	Erkek	171	1.66	3.12			
Güven Sarsıcı Davranışlar	Kadın	310	1.49	2.74	3.38	479	0.001
	Erkek	171	0.72	1.63			
Suçlama	Kadın	310	3.22	4.99	-0.61	479	0.541
	Erkek	171	3.52	5.47			
Delirdiğine İnanandırılma	Kadın	310	0.49	1.18	-2.29	479	0.023
	Erkek	171	0.77	1.50			

Çizelge 5 (devamı)

Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği	Kadın	310	23.67	33.65	1.32	479	0.187
Toplam Puanı	Erkek	171	19.64	28.69			

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan [$t_{(479)}= 2.34, p<.05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali alt boyutundan [$t_{(479)}= 3.34, p<.05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Güven Sarsıcı Davranışlar alt boyutundan [$t_{(479)}= 3.38, p<.05$] ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnanırılma alt boyutundan [$t_{(479)}= -2.29, p<.05$] aldıkları ortalama puanların cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı; ancak diğer ölçümlerden alınan ortalama puanların cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Sonuç olarak, kadın katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali alt boyutundan ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Güven Sarsıcı Davranışlar alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar, erkek katılımcıların bu ölçümlerden aldıkları ortalama puanlardan daha yüksektir. Ancak, erkek katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnanırılma alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar kadın katılımcıların bu ölçümden aldıkları ortalama puanlardan daha yüksektir.

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları ortalama puanların eğitim düzeyine göre farklılaşması ANOVA ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Çizelge 4’te verilmiştir.

Çizelge 6. Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Eğitim	N	Ort.	Ss	F	p	post-hoc
Nesne İlişkileri Toplam Puanı	Ortaokul ve altı	45	34.04	18.77	10.56	0.000	Ortaokul ve altı>Lisansüstü; Lise>Lisansüstü; Lisans>Lisansüstü; Lise>Lisans-Ön Lisans
	Lise	89	35.79	20.71			
	Lisans-Ön Lisans	293	29.16	18.61			
	Lisansüstü	92	21.23	15.04			
Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	Ortaokul ve altı	45	52.62	14.09	3.59	0.014	Lise>Lisansüstü
	Lise	89	55.15	14.41			
	Lisans-Ön Lisans	293	52.56	12.89			
	Lisansüstü	92	48.89	11.05			

Çizelge 7. (devamı)

Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali	Ortaokul ve altı	45	9.80	15.14	0.58	0.632
	Lise	89	9.98	14.00		
	Lisans-Ön Lisans	293	8.78	12.23		
	Lisansüstü	92	7.74	9.96		
Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler	Ortaokul ve altı	45	1.24	3.48	1.65	0.177
	Lise	89	1.30	3.14		
	Lisans-Ön Lisans	293	0.81	2.22		
	Lisansüstü	92	0.62	1.57		
Özgürlüğü Kısıtlama/Kıskançlık	Ortaokul ve altı	45	3.67	5.43	1.09	0.353
	Lise	89	4.04	7.05		
	Lisans-Ön Lisans	293	3.11	4.87		
	Lisansüstü	92	2.70	5.62		
Aşağılayıcı Muamele	Ortaokul ve altı	45	3.16	6.03	0.61	0.608
	Lise	89	2.96	5.23		
	Lisans-Ön Lisans	293	2.38	4.66		
	Lisansüstü	92	2.29	5.11		
Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler	Ortaokul ve altı	45	2.24	3.56	0.42	0.737
	Lise	89	1.89	3.00		
	Lisans-Ön Lisans	293	1.69	3.22		
	Lisansüstü	92	1.76	3.41		
Güven Sarsıcı Davranışlar	Ortaokul ve altı	45	1.38	2.26	0.23	0.879
	Lise	89	1.26	1.99		
	Lisans-Ön Lisans	293	1.21	2.59		
	Lisansüstü	92	1.04	2.39		
Suçlama	Ortaokul ve altı	45	2.67	4.43	0.34	0.794
	Lise	89	3.55	5.44		
	Lisans-Ön Lisans	293	3.36	5.00		
	Lisansüstü	92	3.53	5.76		
Delirdiğine İnanılma	Ortaokul ve altı	45	0.80	1.90	1.57	0.196
	Lise	89	0.82	1.39		
	Lisans-Ön Lisans	293	0.53	1.28		
	Lisansüstü	92	0.52	0.95		
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği Toplam Puanı	Ortaokul ve altı	45	24.96	36.61	0.59	0.621
	Lise	89	25.80	35.81		
	Lisans-Ön Lisans	293	21.87	30.64		
	Lisansüstü	92	20.21	31.05		

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan [$F(3, 515) = 10.56, p < .05$] ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları ortalama puanların [$F(3, 515) = 3.59, p < .05$] eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir.

Anlamlı farklılaşmanın belirlendiği ölçümler için post-hoc analizi yapılmıştır. Levene testine göre tüm alanlarda homojenlik varsayımı karşılandığından Scheffe Post hoc testi kullanılmıştır. Yapılan post-hoc testlerinde, eğitim düzeyi ortaokul ve altı, lise ve lisans olan katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan aldıkları ortalama puanların eğitim düzeyi

lisansüstü olan katılımcılardan daha yüksektir. Ayrıca, lise mezunu katılımcıların Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları ortalama puanların eğitim düzeyi lisansüstü olan katılımcılardan daha yüksektir.

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları ortalama puanların ilişki durumlarına göre farklılaşması Bağımsız Örneklem İÇİN t Testi ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Çizelge 5’te verilmiştir.

Çizelge 8. Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının İlişki Durumuna Göre Farklılaşması t Testi Sonuçları

Değişkenler	İlişki Durumu	N	Ort.	Ss	t	sd	p
Nesne İlişkileri Toplam Puanı	Evli	332	26.23	17.36	-5.06	517	0.000
	Sevgili-Flört/Söz-Nişan	187	34.79	20.38			
Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	Evli	332	51.78	13.28	-1.36	517	0.176
	Sevgili-Flört/Söz-Nişan	187	53.40	12.64			
Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali	Evli	332	9.42	12.23	1.29	517	0.198
	Sevgili-Flört/Söz-Nişan	187	7.95	12.81			
Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler	Evli	332	1.07	2.70	2.10	517	0.037
	Sevgili-Flört/Söz-Nişan	187	0.60	1.89			
Özgürlüğü Kısıtlama/Kıskançlık	Evli	332	3.20	5.43	-0.25	517	0.800
	Sevgili-Flört/Söz-Nişan	187	3.33	5.58			
Aşağılayıcı Muamele	Evli	332	2.96	5.35	2.64	517	0.009
	Sevgili-Flört/Söz-Nişan	187	1.77	4.08			
Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler	Evli	332	2.20	3.59	3.98	517	0.000
	Sevgili-Flört/Söz-Nişan	187	1.04	2.33			
Güven Sarsıcı Davranışlar	Evli	332	1.07	2.23	-1.65	517	0.099
	Sevgili-Flört/Söz-Nişan	187	1.44	2.74			
Suçlama	Evli	332	3.61	5.24	1.44	517	0.151
	Sevgili-Flört/Söz-Nişan	187	2.93	5.01			
Delirdiğine İnanırılma	Evli	332	0.73	1.41	2.89	517	0.004
	Sevgili-Flört/Söz-Nişan	187	0.38	1.11			
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği Toplam Puanı	Evli	332	24.25	33.21	1.64	517	0.101
	Sevgili-Flört/Söz-Nişan	187	19.43	30.04			

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan [$t_{(517)} = -5.06, p < .05$], Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler alt boyutundan [$t_{(517)} = 2.10, p < .05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Aşağılayıcı Muamele alt boyutundan [$t_{(517)} = 2.64, p < .05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler alt boyutundan [$t_{(517)} = 3.98, p < .05$] ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnanırılma alt boyutundan [$t_{(517)} = 2.89, p < .05$] aldıkları ortalama puanların ilişki durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir.

Anlamli farklılaşmanın belirlendiği ölçümler incelendiğinde, ilişki durumu “Sevgili-Flört/Sözlü-Nişanlı” olan katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan aldıkları ortalama puanların evli olan katılımcılardan daha yüksektir.

Evli olan katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği], Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler alt boyutundan, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Aşağılayıcı Muamele alt boyutundan, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler alt boyutundan ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnandırılma alt boyutundan aldıkları ortalama puanların ilişki durumu “Sevgili-Flört/Sözlü-Nişanlı” olan katılımcılardan daha yüksektir.

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları ortalama puanların partnerin eğitim durumuna göre farklılaşması ANOVA ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Çizelge 6’da verilmiştir.

Çizelge 9. Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Partnerin Eğitim Durumuna Göre Farklılaşması ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Eğitim	N	Ort.	Ss	F	p	post-hoc
Nesne İlişkileri Toplam Puanı	Ortaokul ve altı	54	33.89	21.33	3.30	0.020	Lise>Lisanüstü
	Lise	104	32.40	19.68			
	Lisans-Ön Lisans	290	28.32	18.71			
	Lisansüstü	71	25.39	15.62			
Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	Ortaokul ve altı	54	52.33	15.01	1.08	0.357	
	Lise	104	54.39	13.65			
	Lisans-Ön Lisans	290	51.77	12.78			
	Lisansüstü	71	51.82	11.68			
Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali	Ortaokul ve altı	54	9.31	12.99	0.89	0.449	
	Lise	104	9.07	11.60			
	Lisans-Ön Lisans	290	8.26	12.17			
	Lisansüstü	71	10.89	14.28			
Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler	Ortaokul ve altı	54	1.04	3.13	1.06	0.366	
	Lise	104	1.19	2.90			
	Lisans-Ön Lisans	290	0.73	2.14			
	Lisansüstü	71	1.03	2.30			
Özgürlüğü Kısıtlama/Kıskançlık	Ortaokul ve altı	54	2.72	4.27	2.54	0.056	
	Lise	104	4.16	6.19			
	Lisans-Ön Lisans	290	2.78	4.62			
	Lisansüstü	71	4.18	7.80			
Aşağılayıcı Muamele	Ortaokul ve altı	54	2.80	5.63	1.63	0.181	
	Lise	104	2.85	5.41			
	Lisans-Ön Lisans	290	2.14	4.21			
	Lisansüstü	71	3.46	6.36			

Çizelge 10 (devamı)

Tartışma Sırasındaki	Ortaokul ve altı	54	1.78	3.18	3.91	0.009	
Korkutucu, Zarar	Lise	104	2.43	3.92			Lise>Lisans-Ön
Vermeye Yönelik	Lisans-Ön Lisans	290	1.39	2.55			Lisans
Tehditler	Lisansüstü	71	2.45	4.36			
	Ortaokul ve altı	54	1.30	2.27	0.31	0.819	
Güven Sarsıcı	Lise	104	1.16	2.14			
Davranışlar	Lisans-Ön Lisans	290	1.14	2.41			
	Lisansüstü	71	1.44	3.01			
	Ortaokul ve altı	54	2.57	3.89	1.88	0.133	
Suçlama	Lise	104	3.58	5.58			
	Lisans-Ön Lisans	290	3.15	4.74			
	Lisansüstü	71	4.54	6.73			
	Ortaokul ve altı	54	0.59	1.17	3.25	0.022	
Delirdiğine	Lise	104	0.91	1.99			Lise>Lisans-Ön
İnanırılma	Lisans-Ön Lisans	290	0.46	1.01			Lisans
	Lisansüstü	71	0.72	1.26			
Yakın İlişkide	Ortaokul ve altı	54	22.11	31.10	1.72	0.162	
Psikolojik Şiddet	Lise	104	25.36	33.70			
Ölçeği Toplam	Lisans-Ön Lisans	290	20.06	28.85			
Puanı	Lisansüstü	71	28.70	41.65			

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan [$F(3, 515) = 3.30, p<.05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler alt boyutundan [$F(3, 515) = 3.91, p<.05$] ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnanırılma alt boyutundan [$F(3, 515) = 3.25, p<.05$] aldıkları ortalama puanların partnerin eğitim düzeyine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Anlamlı farklılaşmanın belirlendiği ölçümler için post-hoc analizi yapılmıştır. Levene testine göre tüm alanlarda homojenlik varsayımı karşılandığından Scheffe Post hoc testi kullanılmıştır. Yapılan post-hoc testlerinde, partnerinin eğitim düzeyi lise olan katılımcıların, Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar partneri lisansüstü mezunu olan katılımcılardan daha yüksektir.

Ayrıca partneri lise mezunu olan katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler alt boyutundan ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnanırılma alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar partneri lisans-ön lisans mezunu olan katılımcılardan daha yüksektir.

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden

aldıkları ortalama puanların partner ile tanışma şekline göre farklılaşması ANOVA ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Çizelge 7’de verilmiştir.

Çizelge 11. Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Partner ile Tanışma Şekline Göre Farklılaşması ANOVA Sonuçları

	Tanışma Şekli	N	Ort.	SS	F	p	Post-hoc
Nesne İlişkileri Toplam Puanı	Arkadaş Ortamında	15	28.1	18.2	1.53	0.178	
	Görücü Usulü	1	5	1			
	İş Ortamında	92	29.9	18.6			
	Okulda	82	32.7	19.2			
	Sosyal Medyada	95	25.8	19.1			
	Diğer	69	31.4	18.7			
		30	30.1	21.3			
Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	Arkadaş Ortamında	15	52.9	13.3	1.13	0.342	
	Görücü Usulü	1	1	5			
	İş Ortamında	92	54.0	13.7			
	Okulda	82	52.7	12.1			
	Sosyal Medyada	95	51.5	12.2			
	Diğer	69	49.4	12.7			
		30	52.4	14.9			
Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali	Arkadaş Ortamında	15	7.88	11.9	1.19	0.312	
	Görücü Usulü	1	10.7	13.8			
	İş Ortamında	92	10.5	12.1			
	Okulda	82	8.52	11.9			
	Sosyal Medyada	95	7.14	10.6			
	Diğer	69	8.93	16.0			
		30	8.93	1			
Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler	Arkadaş Ortamında	15	0.76	2.29	1.79	0.113	
	Görücü Usulü	1	1.29	2.76			
	İş Ortamında	92	1.16	3.11			
	Okulda	82	0.89	2.30			
	Sosyal Medyada	95	0.26	0.61			
	Diğer	69	1.17	3.01			
		30	1.17	3.01			
Özgürlüğü Kısıtlama/Kıskançlık	Arkadaş Ortamında	15	2.26	3.94	2.52	0.029	
	Görücü Usulü	1	3.95	6.41			
	İş Ortamında	92	4.38	6.30			
	Okulda	82	3.82	6.56			
	Sosyal Medyada	95	2.48	4.16			
	Diğer	69	2.90	4.86			
		30	2.90	4.86			

Çizelge 12 (devamı)

Aşağılayıcı Muamele	Arkadaş Ortamında	151	2.21	4.32	2.53	0.028	Arkadaş Ortamında>Sosyal Medyada; Görücü Usulü>Sosyal Medyada; İş Ortamında>Sosyal Medyada
	Görücü Usulü	92	3.30	5.59			
	İş Ortamında	82	3.43	5.99			
	Okulda	95	2.57	5.34			
	Sosyal Medyada	69	0.97	2.04			
	Diğer	30	2.80	5.67			
Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler	Arkadaş Ortamında	151	1.74	3.38	2.15	0.058	
	Görücü Usulü	92	2.27	3.64			
	İş Ortamında	82	2.28	3.34			
	Okulda	95	1.64	3.30			
	Sosyal Medyada	69	0.80	1.29			
	Diğer	30	1.87	3.59			
Güven Sarsıcı Davranışlar	Arkadaş Ortamında	151	0.88	1.89	1.28	0.270	
	Görücü Usulü	92	1.28	2.25			
	İş Ortamında	82	1.70	3.17			
	Okulda	95	1.27	2.78			
	Sosyal Medyada	69	1.09	2.33			
	Diğer	30	1.30	2.00			
Suçlama	Arkadaş Ortamında	151	3.05	4.94	1.24	0.290	
	Görücü Usulü	92	3.77	5.31			
	İş Ortamında	82	4.13	5.41			
	Okulda	95	3.68	6.07			
	Sosyal Medyada	69	2.36	3.67			
	Diğer	30	2.90	4.82			
Delirdiğine İnanırılma	Arkadaş Ortamında	151	0.52	1.08	2.53	0.028	Görücü Usulü>Sosyal Medyada; İş Ortamında>Sosyal Medyada
	Görücü Usulü	92	0.89	1.89			
	İş Ortamında	82	0.82	1.56			
	Okulda	95	0.54	1.06			
	Sosyal Medyada	69	0.25	0.76			
	Diğer	30	0.53	1.14			
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği Toplam Puanı	Arkadaş Ortamında	151	19.29	29.11	2.01	0.076	
	Görücü Usulü	92	27.54	35.93			
	İş Ortamında	82	28.40	34.59			
	Okulda	95	22.94	34.91			
	Sosyal Medyada	69	15.35	21.35			
	Diğer	30	22.40	36.36			

Analiz sonuçlarına göre, katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Özgürlüğü Kısıtlama/Kıskançlık alt boyutundan [F(5, 513) = 2.52, p<.05], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Aşağılayıcı Muamele alt boyutundan [F(5, 513) = 2.53, p<.05] ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnanırılma alt boyutundan [F(5, 513) = 2.53, p<.05] aldıkları ortalama puanların partner ile tanışma şekline göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Anlamlı farklılaşmanın belirlendiği ölçümler için post-hoc analizi yapılmıştır. Levene testine göre tüm alanlarda homojenlik varsayımı karşılandığından Scheffe Post hoc testi kullanılmıştır. Yapılan post-hoc testlerinde, partneri ile arkadaş ortamında, görücü usulü ile ve iş ortamında tanışan katılımcıların

Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Aşağılayıcı Muamele alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar partneri ile sosyal medyada tanışan kişilerin aldıkları ortalama puanlardan daha yüksektir. Partneri ile görücü usulü ile ve iş ortamında tanışan katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnanırılma alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar partneri ile sosyal medyada tanışan kişilerin aldıkları ortalama puanlardan daha yüksektir.

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları ortalama puanların sosyo-ekonomik düzeye göre farklılaşması ANOVA ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Çizelge 8’de verilmiştir.

Çizelge 13. Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Sosyo-ekonomik Düzeye Göre Farklılaşması ANOVA Sonuçları

Değişkenler	Gelir Durumu	N	Ort.	SS	F	p	post-hoc
Nesne İlişkileri Toplam Puanı	Düşük	39	37.23	17.26	3.90	0.021	Düşük >Orta; Düşük>Yüksek
	Orta	426	28.85	19.15			
	Yüksek	54	27.24	17.24			
Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	Düşük	39	55.23	10.82	3.96	0.020	Düşük>Yüksek
	Orta	426	52.64	13.11			
	Yüksek	54	48.09	13.44			
Fiziksel ve Duyusal İhtiyaçların İhmali	Düşük	39	8.49	13.42	0.22	0.800	-
	Orta	426	9.05	12.67			
	Yüksek	54	7.91	9.91			
Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratıcı Tehditler	Düşük	39	1.26	2.93	0.74	0.476	-
	Orta	426	0.90	2.49			
	Yüksek	54	0.63	1.55			
Özgürlüğü Kısıtlama/Kıskançlık	Düşük	39	2.82	4.32	0.24	0.789	-
	Orta	426	3.24	5.40			
	Yüksek	54	3.61	6.78			
Aşağılayıcı Muamele	Düşük	39	2.79	4.61	0.16	0.851	-
	Orta	426	2.55	5.05			
	Yüksek	54	2.22	4.57			
Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler	Düşük	39	1.54	2.42	0.47	0.628	-
	Orta	426	1.76	3.23			
	Yüksek	54	2.15	3.86			
Güven Sarsıcı Davranışlar	Düşük	39	1.41	2.48	1.87	0.155	-
	Orta	426	1.26	2.53			
	Yüksek	54	0.61	1.19			
Suçlama	Düşük	39	3.46	5.13	0.03	0.967	-
	Orta	426	3.38	5.22			
	Yüksek	54	3.20	4.81			
Delirdiğine İnanırılma	Düşük	39	0.82	1.92	0.84	0.434	-
	Orta	426	0.60	1.28			
	Yüksek	54	0.46	1.08			
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği Toplam Puanı	Düşük	39	22.59	30.92	0.09	0.917	-
	Orta	426	22.73	32.58			
	Yüksek	54	20.80	30.10			

Katılımcıların Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan [$F(2, 516) = 3.90, p < .05$] ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden [$F(2, 516) = 3.96, p < .05$] aldıkları ortalama puanların sosyo-ekonomik düzeye göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Anlamlı farklılaşmanın belirlendiği ölçümler için post-hoc analizi yapılmıştır. Levene testine göre tüm alanlarda homojenlik varsayımı karşılandığından Scheffe Post hoc testi kullanılmıştır. Yapılan post-hoc testlerinde, sosyo ekonomik düzeyi düşük olan katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar sosyo ekonomik düzeyi orta ve yüksek olan katılımcıların ortalamalarından daha yüksektir. Ayrıca, sosyo ekonomik düzeyi düşük olan katılımcıların Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar sosyo ekonomik düzeyi yüksek olan katılımcıların ortalamalarından daha yüksektir.

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları ortalama puanların çocuk sahibi olma durumuna göre farklılaşması bağımsız örneklem için t-Testi ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Çizelge 9’da verilmiştir. Çizelge 14. Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Çocuk Sahibi Olma Durumuna Göre Farklılaşması t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Çocuk Sahibi Olma	N	Ort.	Ss	t	sd	p
Nesne İlişkileri Toplam Puanı	Evet	275	26.59	17.32	-3.53	517	0.000
	Hayır	244	32.39	20.19			
Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	Evet	275	52.17	13.22	-0.36	517	0.721
	Hayır	244	52.58	12.92			
Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali	Evet	275	9.92	12.65	2.00	517	0.046
	Hayır	244	7.73	12.14			
Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler	Evet	275	1.16	2.85	2.64	517	0.008
	Hayır	244	0.60	1.85			
Özgürlüğü Kısıtlama/Kıskançlık	Evet	275	3.54	5.83	1.31	517	0.190
	Hayır	244	2.91	5.05			
Aşağılayıcı Muamele	Evet	275	3.27	5.63	3.64	517	0.000
	Hayır	244	1.70	3.93			
Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler	Evet	275	2.25	3.68	3.56	517	0.000
	Hayır	244	1.25	2.58			
Güven Sarsıcı Davranışlar	Evet	275	1.21	2.41	0.07	517	0.947
	Hayır	244	1.20	2.46			
Suçlama	Evet	275	3.92	5.51	2.64	517	0.009
	Hayır	244	2.73	4.68			
Delirdiğine İnanırılma	Evet	275	0.78	1.46	3.35	517	0.001
	Hayır	244	0.40	1.11			

Çizelge 9 (devamı)

Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği Toplam Puanı	Evet	275	26.06	34.70	2.68	517	0.008
	Hayır	244	18.52	28.57			

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan [$t_{(517)} = -3.53, p < .05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali alt boyutundan [$t_{(517)} = 2.00, p < .05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler alt boyutundan [$t_{(517)} = 2.64, p < .05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Aşağılayıcı Muamele alt boyutundan [$t_{(517)} = 3.64, p < .05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler alt boyutundan [$t_{(517)} = 3.56, p < .05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Suçlama alt boyutundan [$t_{(517)} = 2.64, p < .05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnandırılma alt boyutundan [$t_{(517)} = 3.35, p < .05$] ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden [$t_{(517)} = 2.68, p < .05$] aldıkları ortalama puanların çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı; ancak diğer ölçümlerden alınan ortalama puanların çocuk sahibi olma durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı belirlenmiştir.

Sonuç olarak, çocuk sahibi olmayan katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar çocuk sahibi olmayan katılımcıların ortalamalarından daha yüksektir.

Ayrıca, çocuk sahibi olan katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali alt boyutundan, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler alt boyutundan, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Aşağılayıcı Muamele alt boyutundan, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler alt boyutundan, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Suçlama alt boyutundan, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnandırılma alt boyutundan ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden aldıkları ortalama puanlar çocuk sahibi olmayan katılımcıların aldıkları ortalamalardan daha yüksektir.

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden

aldıkları ortalama puanların ilişki süresinde göre farklılaşması ANOVA ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Çizelge 10’da verilmiştir.

Çizelge 15. Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının İlişki Süresine Göre Farklılaşması ANOVA Sonuçları

	İlişki Süresi	N	Ort.	SS	F	p	Post-hoc
Nesne İlişkileri Toplam Puanı	0-1 Yıl	86	35.91	20.62	5.71	0.000	0-1Yıl>6-10 Yıl;
	2-5 Yıl	154	32.05	19.84			0-1Yıl> 11-15 Yıl;
	6-10 Yıl	86	26.67	17.49			0-1Yıl> 21-25 Yıl;
	11-15 Yıl	67	20.94	13.17			2-5 Yıl> 11-15 Yıl;
	16-20 Yıl	57	26.86	18.31			26 Yıl ve üzeri > 11-15
	21-25 Yıl	31	24.10	16.37			Yıl
	26 Yıl ve üzeri	38	32.00	19.01			
Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	0-1 Yıl	86	53.99	12.77	1.98	0.066	
	2-5 Yıl	154	53.24	13.03			
	6-10 Yıl	86	50.95	13.26			
	11-15 Yıl	67	48.15	11.81			
	16-20 Yıl	57	53.91	13.74			
	21-25 Yıl	31	51.32	12.65			
	26 Yıl ve üzeri	38	54.24	13.81			
Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali	0-1 Yıl	86	7.27	12.66	1.14	0.336	
	2-5 Yıl	154	8.12	11.58			
	6-10 Yıl	86	9.06	13.04			
	11-15 Yıl	67	8.33	12.36			
	16-20 Yıl	57	11.68	14.60			
	21-25 Yıl	31	9.61	10.75			
	26 Yıl ve üzeri	38	11.50	11.77			
Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler	0-1 Yıl	86	0.65	2.10	2.33	0.031	
	2-5 Yıl	154	0.50	1.70			
	6-10 Yıl	86	0.98	2.20			
	11-15 Yıl	67	0.87	1.73			
	16-20 Yıl	57	1.54	3.64			
	21-25 Yıl	31	1.23	2.46			
	26 Yıl ve üzeri	38	1.71	4.25			
Özgürlüğü Kısıtlama/Kıskançlık	0-1 Yıl	86	3.50	5.56	1.82	0.094	
	2-5 Yıl	154	2.77	4.85			
	6-10 Yıl	86	2.77	4.85			
	11-15 Yıl	67	2.58	4.23			
	16-20 Yıl	57	5.21	7.87			
	21-25 Yıl	31	3.94	6.82			
	26 Yıl ve üzeri	38	3.32	5.10			
Aşağılayıcı Muamele	0-1 Yıl	86	1.73	4.09	2.81	0.011	
	2-5 Yıl	154	1.94	4.04			
	6-10 Yıl	86	2.53	4.63			
	11-15 Yıl	67	2.40	4.81			
	16-20 Yıl	57	4.68	8.10			
	21-25 Yıl	31	3.26	4.47			
	26 Yıl ve üzeri	38	3.16	4.69			

Çizelge 10 (devamı)

	0-1 Yıl	86	0.79	1.94	4.63	0.000
Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler	2-5 Yıl	154	1.34	2.35		
	6-10 Yıl	86	1.86	3.19		
	11-15 Yıl	67	1.84	3.53		
	16-20 Yıl	57	3.12	4.77		
	21-25 Yıl	31	2.74	3.70		
	26 Yıl ve üzeri	38	2.74	4.14		
	0-1 Yıl	86	1.40	2.78	1.02	0.415
Güven Sarsıcı Davranışlar	2-5 Yıl	154	1.01	2.29		
	6-10 Yıl	86	1.09	2.36		
	11-15 Yıl	67	0.88	1.95		
	16-20 Yıl	57	1.74	3.24		
	21-25 Yıl	31	1.35	1.87		
	26 Yıl ve üzeri	38	1.45	2.00		
	0-1 Yıl	86	2.94	5.01	2.32	0.032
Suçlama	2-5 Yıl	154	2.94	4.83		
	6-10 Yıl	86	3.35	4.54		
	11-15 Yıl	67	2.81	4.25		
	16-20 Yıl	57	5.65	7.85		
	21-25 Yıl	31	3.71	5.05		
	26 Yıl ve üzeri	38	3.37	4.02		
	0-1 Yıl	86	0.26	0.71	4.16	0.000
Delirdiğine İnandırılma	2-5 Yıl	154	0.47	1.03		
	6-10 Yıl	86	0.62	1.28		
	11-15 Yıl	67	0.49	0.88		16-20 Yıl> 0-1 Yıl
	16-20 Yıl	57	1.21	2.15		
	21-25 Yıl	31	0.97	2.12		
	26 Yıl ve üzeri	38	0.87	1.36		
	0-1 Yıl	86	18.53	29.97	2.28	0.035
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği Toplam Puanı	2-5 Yıl	154	19.09	27.56		
	6-10 Yıl	86	22.26	32.12		
	11-15 Yıl	67	20.19	28.57		
	16-20 Yıl	57	34.84	45.78		
	21-25 Yıl	31	26.81	32.16		
	26 Yıl ve üzeri	38	28.11	32.53		

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan [F(6, 512) = 5.71, p<.05], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler alt boyutundan [F(6, 512) = 2.33, p<.05], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Aşağılayıcı Muamele alt boyutundan [F(6, 512) = 2.81, p<.05], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler alt boyutundan [F(6, 512) = 4.63, p<.05], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Suçlama alt boyutundan [F(6, 512) = 2.32, p<.05], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnandırılma alt boyutundan [F(6, 512) = 4.16, p<.05] ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden [F(6, 512) = 2.28, p<.05] aldıkları ortalama puanların ilişki süresine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir.

Anlamli farklılaşmanın belirlendiği ölçümler için post-hoc analizi yapılmıştır. Levene testine göre tüm alanlarda homojenlik varsayımı karşılandığından Scheffe Post hoc testi kullanılmıştır. Yapılan post-hoc testlerinde, ilişki süresi 0-1 yıl olan katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan aldıkları ortalama puanların, ilişki süresi 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 21-15 yıl olan katılımcıların ortalamalarından; ilişki süresi 2-5 yıl olan ve 26 yıl ve üzeri olan katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan aldıkları ortalama puanların, ilişki süresi 11-15 yıl olan katılımcıların ortalamalarından daha yüksektir. Ayrıca, ilişki süresi 16-20 yıl olan katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnanırılma alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar ilişki süresi 0-1 yıl olan katılımcıların ortalamalarından daha yüksektir.

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları ortalama puanların psikolojik şiddete maruz kaldığını düşünme durumuna göre farklılaşması bağımsız örneklem için t-Testi ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Çizelge 11’de verilmiştir.

Çizelge 16. Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Psikolojik Şiddete Maruz Kaldığını Düşünme Durumuna Göre Farklılaşması t-Testi Sonuçları

Değişkenler	Psik. Şidd. Maruz Kalma Düşüncesi	N	Ort.	Ss	t	sd	p
Nesne İlişkileri Toplam Puanı	Evet	152	37.66	20.67	6.73	517	0.000
	Hayır	367	25.86	17.03			
Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	Evet	152	57.22	13.42	5.62	517	0.000
	Hayır	367	50.35	12.39			
Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali	Evet	152	18.07	16.53	12.27	517	0.000
	Hayır	367	5.09	7.56			
Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratıcı Tehditler	Evet	152	2.05	3.36	7.21	517	0.000
	Hayır	367	0.42	1.74			
Özgürlüğü Kısıtlama/Kıskançlık	Evet	152	6.13	7.65	8.18	517	0.000
	Hayır	367	2.05	3.68			
Aşağılayıcı Muamele	Evet	152	5.76	6.97	10.51	517	0.000
	Hayır	367	1.19	2.95			
Tartışma Strasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler	Evet	152	4.05	4.62	11.49	517	0.000
	Hayır	367	0.84	1.74			

Çizelge 11 (devamı)

Güven Sarsıcı Davranışlar	Evet	152	2.49	3.32	8.22	517	0.000
	Hayır	367	0.67	1.69			
Suçlama	Evet	152	6.84	6.80	10.95	517	0.000
	Hayır	367	1.92	3.40			
Delirdiğine İnandırılma	Evet	152	1.26	1.87	7.69	517	0.000
	Hayır	367	0.33	0.88			
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği Toplam Puanı	Evet	152	46.64	42.57	12.55	517	0.000
	Hayır	367	12.53	19.34			

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan [$t_{(517)}= 6.73, p<.05$], Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden [$t_{(517)}= 5.62, p<.05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali alt boyutundan [$t_{(517)}= 12.27, p<.05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler alt boyutundan [$t_{(517)}= 7.21, p<.05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Özgürlüğü Kısıtlama/Kıskançlık alt boyutundan [$t_{(517)}= 8.18, p<.05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Aşağılayıcı Muamele alt boyutundan [$t_{(517)}= 10.51, p<.05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler alt boyutundan [$t_{(517)}= 11.49, p<.05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Güven Sarsıcı Davranışlar alt boyutundan [$t_{(517)}= 8.22, p<.05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Suçlama alt boyutundan [$t_{(517)}= 10.95, p<.05$], Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnandırılma alt boyutundan [$t_{(517)}= 7.69, p<.05$] ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeğinden [$t_{(517)}= 12.55, p<.05$] aldıkları ortalama puanların ilişkide psikolojik şiddete maruz kaldığını düşünme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Sonuç olarak, ilişkide psikolojik şiddete maruz kaldığını düşünen kişilerin tüm ölçümlerden aldıkları ortalama puanlar, psikolojik şiddete maruz kalmadığını düşünen katılımcılardan daha yüksektir.

Katılımcıların Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği, Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği ve Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeğinden aldıkları ortalama puanların katılımcıların yaşı ile ilişkisi Pearson korelasyon analizi ile değerlendirilmiş analiz sonuçları Çizelge 12’de verilmiştir.

Çizelge 17. Nesne İlişkileri, İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma ve İlişki Bağımlılığının Yaş ile İlişkisi Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	Yaşınız
Nesne İlişkileri Toplam Puanı	-.170**
Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği Toplam Puanı	-.055
Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali	.011
Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler	.111*
Özgürlüğü Kısıtlama/Kıskançlık	-.012
Aşağılayıcı Muamele	.086
Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler	.129**
Güven Sarsıcı Davranışlar	-.034
Suçlama	.031
Delirdiğine İnanandırılma	.137**
Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği Toplam Puanı	.045

Not. * $p < .05$, ** $p < .01$,

Analiz sonuçlarına göre katılımcıların yaşları ile Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar arasında negatif yönde ($r = -.17$, $p < .05$); Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler alt boyutundan ($r = .11$, $p < .05$), Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler alt boyutundan ($r = .13$, $p < .05$) ve Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnanandırılma alt boyutundan ($r = .14$, $p < .05$) alınan ortalama puanlar arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu gözlenmiştir.

A. Hipotetik Model Testi

1. Ölçme Modeli Bilgisi

Araştırmanın amacı doğrultusunda, test edilmek üzere hipotez model belirlenmiştir (Şekil 2). Modelde, nesne ilişkiler örtük değişkeninin gözlenen değişkenleri olarak Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutunu oluşturan maddelerle elde edilmiş üç parsel; ilişki bağımlılığı örtük değişkeninin gözlenen değişkenleri olarak Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği maddelerinden elde edilmiş üç parsel; ve ilişkide maruz kalınan psikolojik

şiddet örtük değişkeninin gözlenen değişkenleri olarak Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği alt boyutlarından alınan ortalama puanlar modele alınmıştır.

Yapısal modelde yer alan gözlenen değişkenler arası korelasyonlar da Çizelge 13'te sunulmuştur.

Çizelge 18. Yapısal Modelde Yer Alan Gözlenen Değişkenler Arası İlişkiler Pearson Korelasyon Analizi Sonuçları

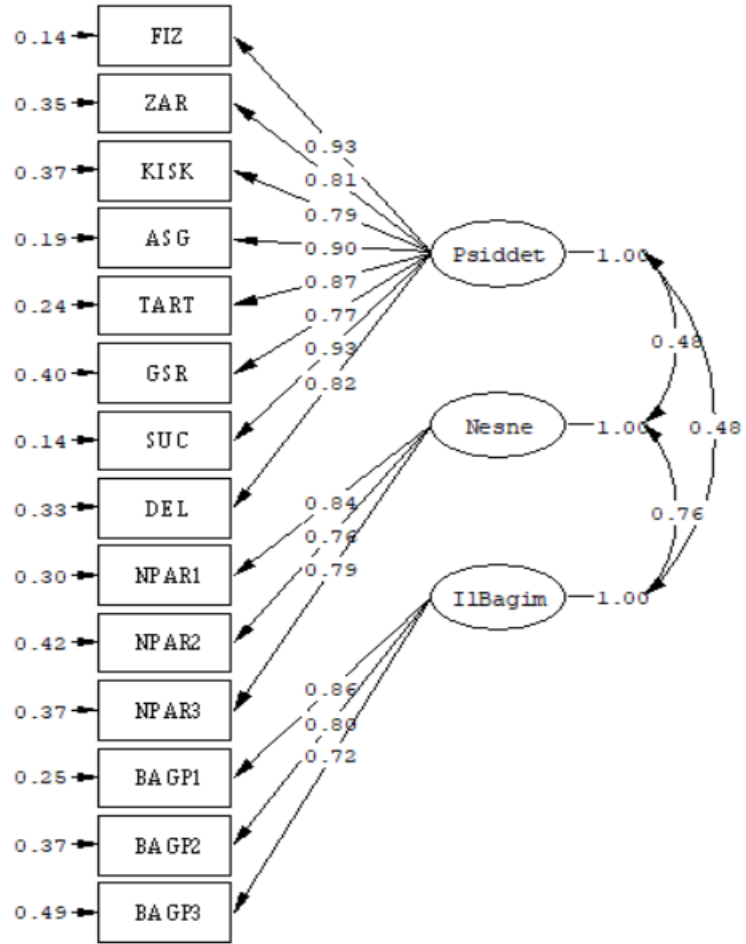
	FIZ	ZAR	KIS K	ASG	TAR T	GSR	SUC	DEL	NPA R1	NPA R2	NPA R3	BAG P1	BAG P2
FIZ	.514												
ZAR	**												
KISK	.641	.574											
ASG	**	**	**										
TAR	.684	.631	.629	.756									
T	**	**	**	**									
GSR	.686	.375	.429	.575	.465								
SUC	**	**	**	**	**								
DEL	.824	.562	.707	.851	.770	.561							
NPA	**	**	**	**	**	**	**						
R1	.577	.681	.518	.663	.620	.437	.639						
NPA	**	**	**	**	**	**	**	**					
R2	.331	.272	.280	.293	.271	.301	.299	.203					
NPA	**	**	**	**	**	**	**	**	**				
R3	.214	.216	.159	.222	.185	.185	.184	.105	.619*				
BAG	**	**	**	**	**	**	**	*	*				
P1	.226	.191	.177	.195	.173	.241	.180	.147	.684*	.627*			
BAG	**	**	**	**	**	**	**	**	*	*			
P2	.294	.240	.209	.275	.251	.257	.303	.231	.496*	.437*	.463*		
BAG	**	**	**	**	**	**	**	**	*	*	*		
P3	.261	.176	.163	.213	.206	.211	.216	.228	.426*	.424*	.382*	.642*	
BAG	**	**	**	**	**	**	**	**	*	*	*	*	
P2	.294	.166	.226	.221	.201	.245	.266	.186	.453*	.398*	.401*	.545*	.519*
BAG	**	**	**	**	**	**	**	**	*	*	*	*	*

Not. *p<.05,**p<.01, NPAR1-3: Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği Nesne İlişkileri alt boyutunda yer alan maddelerden oluşturulmuş parseller. BAGP1-3: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği maddelerinden oluşturulmuş parseller. FIZ: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali alt boyutu toplam puanı, ZAR: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Zarar Vermeye Yönelik Korku Yaratan Tehditler alt boyutu toplam puanı, KISK: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Özgürlüğü Kısıtlama-Kıskançlık alt boyutu toplam puanı, ASG: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Aşağılayıcı Müdahale alt boyutu toplam puanı, TART: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Tartışma Sırasında Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler alt boyutu toplam puanı,

GSR: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Güven Sarsıcı Davranışlar alt boyutu toplam puanı, SUC: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Suçlama alt boyutu toplam puanı, DEL: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği Delirdiğine İnanandırılma alt boyutu toplam puanı.

2. Ölçme Modelinin Test Edilmesi

Model test edilmesinde iki aşamalı yaklaşım benimsendiğinden test edilmek üzere belirlenen yapısal modelin (Şekil 2) test edilmesinden önce modele ilişkin ölçme modeli test edilmiştir. Analiz sonucunda oluşan bu modele ait uyum değerlerinin χ^2/Sd (184.36/74)= 2.49, $p=.001$, NNFI=.98; CFI=.98; IFI=.98; GFI=.99; RMSEA=.054 (RMSEA için güven aralığı=.044-.063) şeklinde ve kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Analiz sonucunda elde edilen model de Şekil 3'de verilmiştir.

Chi-Square=184.36, df=74, P-value=0.00000, RMSEA=0.054

Şekil 3. Ölçme Modeline Ait Standardize Edilmiş Yol Katsayıları

Ölçüm modeli test edildiğinde, örtük değişkenlere ilişkin korelasyonlar elde edilmiştir. Elde edilen korelasyon değerleri Çizelge 14’te sunulmuştur.

Çizelge 19. Yapısal Modelde Yer Alan Örtük Değişkenlere İlişkin Korelasyonlar

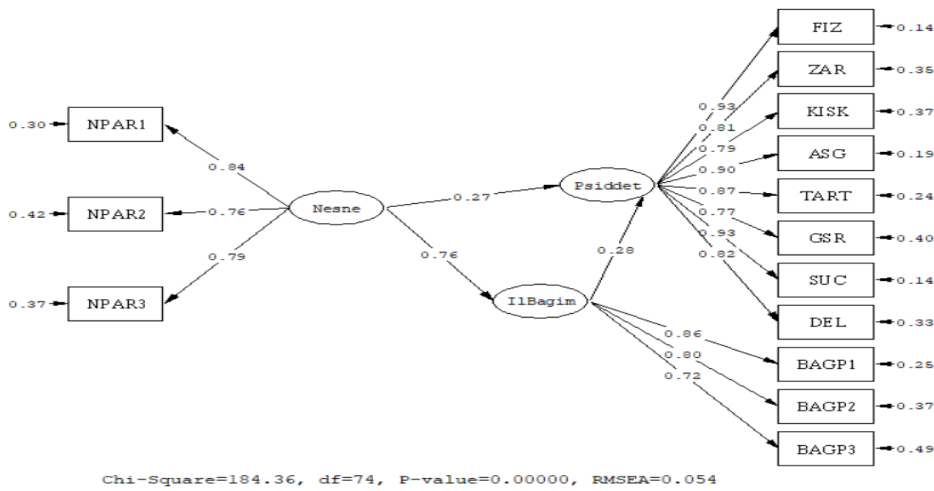
Örtük Değişken	1	2	3
1. İlişkide Psikolojik Şiddete Maruz Kalma	-		
2. Nesne İlişkileri	.48*	-	
3. İlişki Bağımlılığı	.48*	.76*	-

*p<.01

Elde edilen korelasyon değerleri incelendiğinde tüm örtük değişkenler arasında hesaplanan korelasyon katsayılarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. İlişkide psikolojik şiddete maruz kalma ile nesne ilişkileri ($r = .48$, $p < .05$) ve ilişki bağımlılığı ($r = .48$, $p < .05$) arasında; nesne ilişkileri ile de ilişki bağımlılığı arasında ($r = .76$, $p < .05$) pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir.

3. Yapısal Modelin Test Edilmesi

Araştırma kapsamında test edilmesi amaçlanan modele (Şekil 2) ait ölçüm modeli test edildikten sonra yapısal model testi yapılmıştır. Model test edildiğinde analiz sonucunda oluşan uyum iyiliği değerlerinin χ^2/Sd ($184.36/74$)= 2.49, $p=.001$, NNFI=.98; CFI=.98; IFI=.98; GFI=.99; RMSEA=.054 (RMSEA için güven aralığı=.044–.063) şeklinde ve kabul edilebilir düzeyde olduğu görülmektedir. Analiz sonucunda oluşan modele ilişkin standardize edilmiş yol katsayıları Şekil 4’te verilmiştir.

Şekil 4. Model’e ilişkin standardize edilmiş yol katsayıları

Yapısal eşitlik modellemesi testi sonucunda, nesne ilişkilerinin hem ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyini ($\beta = .27, t = 2.33, p < .05$) hem de ilişki bağımlılığını ($\beta = .76, t = 22.58, p < .05$) pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı; ek olarak ilişki bağımlılığının da ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyini ($\beta = .28, t = 3.54, p < .05$) pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir.

Aracı değişkenin, ilişki bağımlılığı değişkeninin, yapısal modelde etkisi olmadığında, nesne ilişkilerinin psikolojik şiddete maruz kalma düzeyini ($\beta = .53, t = 14.70, p < .05$) şeklinde yordadığı gözlenmiştir. İlişki bağımlılığının modele eklenmesi ile, nesne ilişkileri ile ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyi arasındaki ilişkinin ($\beta = .27, t = 2.33, p < .05$) düzeyine gerilediği belirlenmiştir. Ancak bu yol hala istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç olarak, nesne ilişkileri ile psikolojik şiddete maruz kalma düzeyi arasındaki ilişkide ilişki bağımlılığının aracılık etkisi olduğu gözlenmiştir.

Genel olarak modelde açıklanan varyansları değerlendirildiğinde, nesne ilişkileri ve ilişki bağımlılığının; ilişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın %26'sını açıkladığı belirlenmiştir. Ayrıca, nesne ilişkilerinin ilişki bağımlılığının %58'ini açıkladığı gözlenmiştir.

V. TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

A. Tartışma

Bu çalışma kapsamında öncelikle romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, ilişki bağımlılığı ve nesne ilişkileri arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmanın ikinci amacı olarak nesne ilişkileri ile ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma arasındaki ilişkide ilişki bağımlılığının aracılık etkisi incelenmiştir. Bununla birlikte; romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, ilişki bağımlılığı ve nesne ilişkileri değişkenlerinin demografik özelliklere göre incelenmesi çalışmaya dahil edilmiştir.

Çalışmaya katılan kişilerin çoğunlukla 26-35 yaş aralığında yer almaktadır. Bu aralıkta yer alan kişilerin oranı %36.6'dır. Bu sırayı 18-25 yaş grubu %27.9 oranı ile ve 36-45 yaş grubu %22.5 ile takip etmekte en az katılımcının ise 45-65 yaş aralığından %12.9 olduğu görülmektedir. Bu verilerde yer alan yaş dağılımına ilişkin, 45 yaş üstü grupta yer alan kişilerin diğer yaş gruplarına kıyasla çalışmaya daha az katılım sağladığı bunun da çalışmanın internet ortamında gerçekleştirilmesiyle ve katılımcıların internet kullanımına ilişkin yaşadığı zorluklarla ilgili olabileceği düşünülmektedir. Benzer şekilde internet kullanımı konusunda daha etkin olduğu düşünülen 26-35 ve 18-25 yaş grubunun daha çok katılım sağladığı görülmektedir.

Bu çalışmaya katılan 519 kişinin %59.7'si kadın katılımcılardan %32.9'u erkek katılımcılardan oluşmaktadır. Bulguların toplanması esnasında edinilen gözlemlere dayanarak erkeklerin çalışmaya dahil olmaya direnç gösterdiği görülmüştür. Bunun birçok nedeni olabilmekle birlikte bunlardan bazılarının çalışmaya katılmayan erkeklerin belirttiği ifadeler doğrultusunda konunun ilgilerini çekmediği, soru sayısının ve ölçekleri işaretlemeye ayrılan zamanın kendilerine uzun geldiği şeklinde yorumlandığı görülmüştür. Bazı erkeklerin, cinsiyetleri ile şiddete maruz kalma olgusunun yan yana geldiği bir çalışmada yer almayı ataerkil toplum yapısıyla ilişkili olarak reddettiği görülen bir diğer durumdur.

Çalışmada yer alan katılımcıların %56.5'inin lisans-önlisans eğitim düzeyine sahip olduğu görülmüştür. Ortaokul ve altı grupta yer alan kişilerin oranı %8.7'dir. Bu durumda eğitim düzeyi yükseldikçe çalışmaya katılımın artış gösterdiği görülmektedir. Bu bulgular eğitim düzeyi yüksek olan kişilerin yapılan araştırmalara katılım konusunda daha açık olduğunu göstermektedir.

Eş ve partnerle tanışmanın nasıl gerçekleştiğine yönelik sorulara verilen cevaplarda katılımcıların %29.1'i arkadaş ortamında tanıştığını göstermektedir. Bu oranı %18.3 ile okul, %17.7 ile görücü usulü, %15.8 ile iş ortamı, %13.3 ile sosyal medya izlemekte; "diğer" seçeneğini işaretleyenlerin ise %5.8 orana sahip olduğu görülmektedir. Bu bulgular, gelişen ve değişen çağda sosyal medyanın etkisinin her alanda arttığına örnek oluştururken, görücü usulü romantik ilişkin yerini diğer tanışma şekillerine bıraktığını göstermektedir.

Literatürde romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, ilişki bağımlılığı ve nesne ilişkileri arasındaki ilişkiyi inceleyen başka bir çalışmaya rastlanmadığından, bu bölümde çalışmada elde edilen bulguların literatür çerçevesinde yorumlanmış ve tartışılmıştır.

1. Psikolojik Şiddet Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu çalışmada demografik verilerin toplandığı aşamada katılımcılara romantik ilişkilerinde psikolojik şiddete maruz kalıp kalmadıklarına yönelik düşünceleri sorulmuş ve katılımcıların %29.3'ü psikolojik şiddete maruz kaldığını düşündüklerini ifade etmiştir.

Dönmez, Şimşek ve Günay (2012)'in çalışmasında kadınların erkek partnerleri tarafından psikolojik şiddet görme sıklığı %93 olarak belirlenmiştir. Akpınar (2011)'in çalışmasında kadın katılımcıların maruz kaldığı psikolojik şiddete yönelik oran %39.3 olarak ifade edilmiştir. Açıkgöz (2014)'ün araştırmasında şiddete maruz kalan katılımcıların en çok sözel (%40.2) ve duygusal şiddete (%31.0) maruz kaldığı bildirilmiştir. Yüksel (2020)'e göre kadınlar yaşamlarının büyük bir kısmında partnerleri tarafından psikolojik şiddete maruz kalmaktadır.

Bu çalışmanın veri analizleri doğrultusunda ilişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın psikolojik şiddete maruz kaldığını düşünme durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir. Kurtulmuş (2018) tarafından 25-65 yaş arasında evli çiftlerde yapılan psikolojik şiddet algısının ölçüldüğü bir

araştırmada 30 yaş ve üzeri çiftlerde yoğun şekilde şiddet beyanı olduğu ifade edilmiştir. Şiddet algısının gelir durumunu orta düzey olarak ifade eden kişilerde daha fazla olduğu görülürken, eğitim düzeyi önemli bir özellik göstermemektedir. Bu çalışmada yer alan katılımcı grubunun da büyük kısmı da sosyo-ekonomik düzeylerini orta düzeyde algılamaktadır.

İlişkide psikolojik şiddete maruz kalma alt boyutlarından zarar vermeye yönelik korku yaratan tehditler, tartışma sırasındaki korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler ve delirdiğine inandırılma boyutlarından alınan ortalama puanlar ile yaş arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu gözlenmiştir. Bu bulgular araştırmanın ilgili hipotezini destekler niteliktedir. Utkan (2019)'ın araştırmasında yer alan 1. Çalışma grubunda psikolojik şiddet ve yaş değişkenleri arasında anlamlı bir ilişkiye rastlanırken 2. Çalışma grubunda anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Kadınlar üzerine yapılan diğer çalışma bulgularında da kadınlarda şiddete maruz kalma ile yaş arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (Açıkgöz, 2014; Çetiner, 2006).

Romantik ilişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın cinsiyete göre farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla gerçekleştirilen analiz sonucuna göre katılımcıların “Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği”nden aldıkları toplam puanların cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı; ancak “Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği”nin “Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali” alt boyutundan, “Güven Sarsıcı Davranışlar” alt boyutundan ve “Delirdiğine İnandırılma” alt boyutundan aldıkları ortalama puanların cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Kadın katılımcıların “Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeğinin”, “Fiziksel ve Duygusal İhmali” alt boyutundan ve “Güven Sarsıcı Davranışlar” alt boyutundan aldıkları ortalama puanların, erkek katılımcıların ortalama puanlarından daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bunun yanı sıra erkek katılımcıların Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği'nin “Delirdiğine İnandırılma” alt boyutundan aldıkları ortalama puanların ise kadın katılımcıların aldıkları ortalama puandan daha yüksek olduğu saptanmıştır.

Literatürde yer alan şiddet konulu çalışmalarda erkekler genellikle şiddete maruz kalan değil, şiddet uygulayan kişiler olarak çalışmaya dahil edilmektedir (Dönmez, Şimşek, & Günay, 2012). Psikolojik şiddete maruz kalan kişilerin incelendiği çalışmalarda buna benzer şekilde kadın örneklemin üzerinde durulduğu

görülmektedir (Cankardaş-Nalbantçılar, 2018; Utkan, 2019). Bu durumun bir eksikliğe yol açtığı düşünülerek bu çalışmanın katılımcı grubunda hem erkek hem de kadınların yer aldığı bir örneklem üzerinden veri toplaması gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda psikolojik şiddete yönelik cinsiyetin farklılaşmasına dair elde edilen bulguların kadın ve erkek katılımcılar arasında anlamlı bir farklılık göstermemesi, üstelik erkek katılımcıların aldıkları ortalama puanın kadın katılımcılardan daha yüksek görüldüğü alt boyutun var olması ile literatürdeki bu eksikliğin ortaya koyulduğu düşünülmektedir. Psikolojik şiddet üzerine yapılan çalışmalarda erkek katılımcıların da araştırmaya dahil edilmesi gerekliliği böylece ortaya çıkmaktadır.

İlişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre katılımcıların psikolojik şiddete maruz kalma ile eğitim düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Çetiner (2006)'in çalışmasında benzer şekilde şiddete maruz kalan ve kalmayan kadınlar arasında eğitim düzeyine yönelik anlamlı bir farklılığın bulunmadığını görülmektedir.

Literatürdeki bazı araştırmalar psikolojik şiddete maruz kalma ile eğitim düzeyi değişkenleri arasında bu çalışmada elde edilen bulguların aksine anlamlı farklılıklar olduğuna yönelik sonuçlar ortaya koymaktadır. Ancak bu anlamlı farklılıklar bir çalışmada pozitif diğesinde ise negatif bir ilişkiyi işaret edebilmektedir. Yüksel (2020)'in araştırmasında kadınların eğitim seviyesi arttıkça psikolojik şiddetin azaldığı görülmektedir. Bu artış, eğitim düzeyinin artmasıyla kadınlarda özgüven gelişiminin daha iyi olması ve psikolojik şiddete karşı duruşun daha güçlü olması şeklinde yorumlanmaktadır. Evli erkeklerde eşlerine yönelik şiddet olgusunu araştıran başka bir araştırmada ise ortaokul ve üzeri eğitim düzeyine sahip kadınların düşük eğitim düzeyindeki kadınlara kıyasla psikolojik şiddete anlamlı düzeyde daha fazla maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır (Dönmez vd., 2012). Bu iki çalışma bulguları psikolojik şiddete maruz kalma ve eğitim düzeyi arasındaki ilişkinin ortaya konmasında farklı sonuçların var olabildiğini göstermektedir. Nitekim mevcut araştırmada da psikolojik şiddete maruz kalma ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir ilişki bulunamadığı bildirilmektedir.

İlişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın ilişki durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre psikolojik

şiddete maruz kalma ile ilişki durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma görülmemiştir. Bu bulgu ilgili araştırma hipotezini doğrulamamaktadır. Utkan (2019)'ın çalışmasında ise ilişki durumuna göre psikolojik şiddetin görülme sıklığı anlamlı bir farklılık oluşturmaktadır. Evli olan kadınlarda nişanlı, sözlü ya da flört ilişkisi olan kadınlara göre psikolojik şiddete maruz kalma durumunun daha fazla meydana geldiği ifade edilmektedir.

Bu çalışmada psikolojik şiddete maruz kalmanın ilişki durumuna göre anlamlı farklılık göstermemesine karşın “Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği” alt boyutlarından “Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali”, “Aşağılayıcı Muamele” alt boyutundan, “Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler”, “Güven Sarsıcı Davranışlar” ve “Delirdiğine İnanandırılma” alt boyutundan alınan ortalama puanların ilişki durumlarına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Mevcut araştırma sonuçlarına göre ilişki durumu evli olan katılımcıların “Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği”nin “Fiziksel ve Duygusal İhtiyaçların İhmali” alt boyutundan, “Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler” alt boyutundan ve “Güven Sarsıcı Davranışlar” alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar, sözlü-nişanlı olan katılımcılardan daha yüksektir. Ayrıca evli olan katılımcıların “Delirdiğine İnanandırılma” alt boyutundan aldıkları ortalama puanların ilişki durumu sevgili-flört olan katılımcılardan daha yüksektir. İlişkide maruz kalınan psikolojik şiddet düzeyinin ilişki durumuna göre farklılaşmaması, ilgili araştırma hipotezini karşılamamaktadır.

Literatürde yer alan şiddet konulu çalışmaların sıklıkla evli kadınlar örnekleminde gerçekleştirilmesi, tartışmanın bu kısmında bulguların desteklenmesini zorlaştırmaktadır (Kurtulmuş, 2018).

İlişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın partnerin eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre psikolojik şiddete maruz kalma ile partnerin eğitim durumu arasında anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Bu bulgu ilgili araştırma hipotezini doğrulamamaktadır. Ancak partner eğitim düzeyi lise olan katılımcıların “Tartışma Sırasındaki Korkutucu, Zarar Vermeye Yönelik Tehditler” alt boyutundan ve “Delirdiğine İnanandırılma” alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar partneri lisans-ön lisans mezunu olan katılımcılardan daha yüksektir.

Açıkgöz (2014)'ün çalışmasında partner eğitim düzeyi düştükçe maruz kalınan şiddetin arttığı gözlemlenirken bunun anlamlı bir farklılık oluşturmadığı ifade edilmiştir. Utkan (2019)'ın çalışmasında kadınların yakın ilişkilerinde maruz kaldığı psikolojik şiddet sıklığı ile partnerin eğitim seviyesi arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Çetiner (2006)'in çalışmasında erkeklerin partnerlerine şiddet uygulama durumlarının eğitim düzeyine göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Yüksel (2020)'in şiddete maruz kalan kadınlarla yaptığı çalışmada erkeklerin eğitim düzeyinin artmasıyla partnerlerine yönelik uygulanan şiddet türünün psikolojik şiddet olarak gerçekleştiği görülmektedir. Erkeğin eğitim düzeyi ortaokul lise ve üniversite düzeyinde olduğunda diplomasız olma durumuna göre partnere uygulanan psikolojik şiddet ile ilgili anlamlı bir etki görülmezken erkeğin eğitim durumunun lisansüstü olduğu durumlarda psikolojik şiddetin %82 artış gösterdiği görülmüştür. Özcan (2009)'ın araştırmasında şiddet uygulayan eşlerin eğitim düzeyi çoğunluklu olarak ilkokul mezunu olarak tespit edilmiştir.

İlişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın partner ile tanışma şekline göre farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre psikolojik şiddete maruz kalma ile partnerle tanışma şekli arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmamıştır. Ancak partneri ile arkadaş ortamında, görücü usulü ve iş ortamında tanışan katılımcıların “Aşağılayıcı Muamele” alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar partneri ile sosyal medyada tanışan kişilerin aldıkları ortalama puanlardan daha yüksektir. Partneri ile görücü usulü ve iş ortamında tanışan katılımcıların “Delirdiğine İnandırılma” alt boyutundan aldıkları ortalama puanlar partneri ile sosyal medyada tanışan kişilerin aldıkları puanlardan daha yüksektir. Literatürde bu bulguları inceleyen araştırmaya rastlanmamış olması nedeniyle tartışmanın bu kısmı diğer kaynaklar tarafından desteklenememektedir.

İlişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın sosyo-ekonomik düzeyi algısına göre farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre psikolojik şiddete maruz kalma ile sosyo-ekonomik düzeyi algısı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılaşma bulunmamıştır. Bu sonuç ilgili araştırma hipotezini doğrulamazken literatürdeki diğer çalışmaları destekler niteliktedir. Utkan (2019) kadınların psikolojik şiddete maruz kalmaları ile aylık gelir arasında anlamlı bir fark olmadığını ifade etmektedir. Çetiner (2006) şiddete maruz

kalan kadınlar ile kalmayanlar arasında evdeki toplam gelire dair bir farklılık bulunmadığını ifade etmiştir.

İlişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın çocuk sahibi olma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre psikolojik şiddete maruz kalma ile çocuk sahibi olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma belirlenmiştir. Ayrıca, çocuk sahibi olan katılımcıların fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali, zarar vermeye yönelik korku yaratan tehditler, aşağılayıcı muamele, tartışma sırasındaki korkutucu zarar vermeye yönelik tehditler, suçlama, delirdiğine inandırılma gibi psikolojik eylemlere maruz kalma durumu çocuk sahibi olmayan katılımcılardan daha fazla olarak bulunmuştur. Utkan (2019)'ın çalışmasında buna benzer şekilde psikolojik şiddetin sıklığı ile çocuk sahibi olma arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Çocuk sahibi olan kadınların olmayanlara göre daha çok psikolojik şiddete maruz kaldığı bildirilmektedir. Ayrıca bu çalışmada edinilen bulguları destekler şekilde çocuk sahibi olma durumu ile fiziksel ve duygusal ihtiyaçların ihmali, tartışma sırasında korkutucu, zarar vermeye yönelik tehdit, suçlama delirdiğine inandırılma durumlarına daha çok maruz kalındığı ifade edilmiştir. Yüksel (2020)'in çalışmasında kadının çocuk sahibi olduğu durumlarda, çocuk sahibi olmadığı durumlara kıyasen psikolojik şiddetin %7 oranında arttığı görülmüştür. Açıkgöz (2014)'ün çalışmasında sahip olunan çocuk sayısının artması ile sözel şiddete maruz kalmanın arttığı tespit edilmiştir.

İlişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın ilişki süresine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma ile ilişki süresi arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir fark belirlenmiştir. Psikolojik şiddetin alt boyutlarına baktığımızda ilişki süresi ile zarar vermeye yönelik korku yaratan tehditler, aşağılayıcı muamele, tartışma sırasındaki korkutucu, zarar vermeye yönelik tehditler, suçlama ve delirdiğine inandırılma alt boyutlarının arasında istatistiksel olarak anlamlı çıktığı görülmektedir. Genel Anova testinde farklılık olmasına karşın ikili karşılaştırmada bu fark bulunamamıştır. Utkan (2019)'un çalışmasında bu çalışmaya benzer şekilde psikolojik şiddete maruz kalma ile ilişki süresi arasında anlamlı bir farklılık olduğu görülmüştür. Utkan (2019)'ın çalışmasında bu çalışmaya benzer şekilde tartışma sırasında zarar yönelik tehdit,

aşağılanma ve delirdiğine inandırılma bulgularına rastlanmıştır. Ancak bu çalışmada ilişki süresi ile duygusal ve fiziksel ihtiyaçların ihmaline yönelik anlamlı bir farklılık bulunamazken, Utkan (2019) anlamlı bir farklılık bildirmektedir.

Değerler üzerine inceleme gerçekleştirildiğinde ilişki süresi 16-20 olanlarda psikolojik şiddetin en yüksek değere ulaştığı söylenebilmektedir. Bu durumun, romantik ilişki döngüsü düşünüldüğünde özellikle evli çiftlerde 16-20 yıllık bir zaman diliminin ailedeki çocukların evden ayrılma dönemine denk gelmesiyle ilişkili olabileceği düşünülebilir. İlişki süresi 16-20 yıl olan katılımcıların delirdiğine inandırılma alt boyutundan aldıkları puanları ilişki süresi 0-1 yıl olan katılımcıların ortalamalarından daha yüksektir.

2. İlişki Bağımlılığı Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması

Literatürde ilişki bağımlılığı kavramına ait birçok tanım yapılmakla birlikte ilişki bağımlılığı, güvensizlik ve şüphe duygularını içeren olumsuz sonuçlara rağmen takıntılı, zorlayıcı ve bağımlı hale gelmiş, terk edilme korkuları ile karakterize bağlanma şekli olarak tanımlanmaktadır (Briggie and Briggie, 2015). İlişki bağımlılığı terimi genel olarak, işlevsiz ilişki tarzını ifade etmek amacıyla kullanılmaktadır. Harrison ve Grey (2019) ilişki bağımlılığı yaşayan kişilerin en büyük korkularını, ilişkilerinin bir gün bitecek olmasına dair duydukları korkuyla açıklamaktadır. Lancer (2012)'a göre ilişki bağımlılığı yaşayan kişiler duygularını ifade etme, öfkelerini dışa vurma ve risk alabilme gibi konularda korku duymaktadır. İlişki bağımlılığının temelinde ve devam etmesinde risk faktörleri nesne ile kurulan ilk ilişki, bağlanma stilleri, ebeveyn yetiştirme tarzları, aile deneyimleri yer almaktadır (Lancer, 2012). Bu bilgiler doğrultusunda kişinin ilişki bağımlılığı geliştirme durumu partnerin değil bireyin kendi kişilik örgütlenmesi ile ilişkili olarak düşünülürken ilişki bağımlılığının sürmesinde ise hem partner hem de bireyin kendisinin kişilik örgütlenmelerinin rol oynadığı ön görülmektedir. Bu çalışmada da bu öngörüye destekler şekilde ilişki bağımlılık düzeyi ile partnerle tanışma şekli, partnerin eğitim düzeyi ve çocuk sahibi olma durumu arasında anlamlı bir farklılaşma görülmemiştir. Bu sonuç, çocuk sahibi olma ile ilgili hipotezin tersi şekilde veriler ortaya koymaktadır. Muz (2022)'un çalışmasında benzer şekilde ilişki bağımlılığı ile partnerin eğitim durumu ve çocuk sayısı arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı

sonucuna ulaşılmıştır. Literatürde bu değişkenleri ele alan çalışmalar az sayıdadır. Dolayısıyla tartışmanın bu kısmı diğer kaynaklar tarafından desteklenememektedir.

Bu çalışmada ilişki bağımlılık düzeyi ile ilişki durumu arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Cengiz (2018)'in çalışması bu sonucu destekler niteliktedir. Ancak diğer çalışmalarda bu çalışmanın aksine anlamlı farklılıklara ulaşıldığı görülmektedir. şahnaoğlu (2021) ve Kkyıldız (2020)'nin yapmış oldukları çalışmalarda ilişki bağımlılığının medeni durum değişkeni ile ilişkisinde, istatistiksel yönden anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Her iki çalışmada da bekar katılımcılardaki ilişki bağımlılığı evli katılımcılara göre daha yüksek düzeyde görülmüştür.

Bu çalışmada ilişki bağımlılık düzeyi ile ilişki süresi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Muz (2022) benzer şekilde ilişki bağımlılığı ile evlilik süresi arasında anlamlı bir farklılaşma olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Bu çalışmadan edinilen verilere göre ilişki bağımlılığı yaşa göre farklılık göstermemektedir. Bu bulgu, literatürdeki verileri destekleyici görünümdedir. şahnaoğlu (2021) ve Kkyıldız (2022)'in çalışmalarında benzer şekilde ilişki bağımlılığı ile yaş değişkeni arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Bu çalışmadan edinilen verile göre ilişki bağımlılığı cinsiyete göre farklılık göstermemektedir. Bu bulgu literatürde yer alan çalışmalar tarafından desteklenmektedir. Kkyıldız (2022)'in çalışmasında ilişki bağımlılığı ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Demir-Uzun (2021)'un yetişkinler üzerinde yaptığı çalışma ile Muz (2022) evli bireyler üzerinde yaptığı çalışma benzer sonuçlara ulaşmıştır. Yapabaş (2013)'in fazla kilolu ve obez bireylerden oluşan çalışma grubu üzerinde gerçekleştirdiği araştırmada da benzer şekilde ilişki bağımlılığı ile cinsiyet arasında farklılık görülmemiştir. Ancak literatürde anlamlı farklılığın bulunduğu çalışmalar da mevcuttur. Mukba (2013)'nın ve Cengiz (2018)'in niversite öğrencileriyle gerçekleştirdiği çalışmalarda ilişki bağımlılığı ile cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Her iki çalışmada da kadın öğrencilerin almış oldukları ilişki bağımlılığı puanları, erkek öğrencilerden daha fazla görülmektedir.

Literatürde ilişki bağımlılığı ile yaş değişkeni arasındaki ilişkinin incelendiği Kkyıldız, (2022)'in araştırmasında, çalışmada yer alan katılımcıların yaş

ortalaması ile ilişki bağımlılığı arasında negatif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu görülmüştür.

Araştırmada ilişki bağımlılığının eğitim durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonucuna göre ilişki bağımlılığından aldıkları toplam puanların eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Eğitim düzeyi lise olanların eğitim düzeyi lisansüstü olanlara göre daha çok ilişki bağımlılığı yaşadığı belirlenmiştir. Bu bulgu, araştırmanın ilgili hipotezini doğrular niteliktedir. Literatürde elde edilen sonuçlar bu bulguları desteklemektedir. Demir-Uzun (2021) ve Muz (2022)'un çalışmasında ilişki bağımlılığı ile eğitim düzeyi değişkenleri arasında benzer şekilde anlamlı bir farklılaşma olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Şahnaoğlu (2021)'in çalışmasında ilişki bağımlılığı ile eğitim düzeyi arasında anlamlı bir fark bulunurken, buna göre eğitim düzeyi lise olan katılımcıların ilişki bağımlılığı üniversite ve lisansüstü düzeyine göre anlamlı şekilde yüksek çıkmaktadır. Özdemir ve Buzlu (2019)'nun çalışmasında eğitim düzeyi düştükçe karşılıklı bağımlılığa dair puan artarken, eğitim düzeyi arttıkça karşılıklı bağımlılık puanının azaldığı görülmüştür.

İlişki bağımlılığı ile sosyo-ekonomik düzeyi nasıl yorumlandığı değişkenleri arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma görülmektedir. Bu sonuç, araştırmanın ilgili hipotezini doğrulayıcı nitelik göstermektedir. Ekonomik gelir düzeyini düşük olarak yorumlayanların ekonomik gelirini yüksek olarak yorumlayanlara göre ilişki bağımlılığı değerlerinin daha yüksek olduğu görülmektedir. Literatürdeki bulgular bu sonucu desteklemektedir. Şahnaoğlu (2021)'in çalışmasında aylık geliri düşük olan katılımcıların orta ve yüksek düzey olan katılımcılara göre ilişki bağımlılığı puanlarının anlamlı şekilde yüksek olduğu görülmüştür. Muz (2022)'un çalışmasında benzer şekilde katılımcılardan gelir düzeyi daha düşük olanların ilişki bağımlılığı da benzer şekilde daha fazla görülmüştür.

Psikolojik şiddete maruz kaldığını düşünme ile ilişki bağımlılığı arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde bir farklılaşma belirlenmiştir. Psikolojik şiddete maruz kaldığını düşünenlerin ilişki bağımlılığından aldıkları puanlar daha yüksek çıkmıştır.

3. Nesne İlişkileri Değişkenine İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmada “Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme” alt boyutu olan nesne ilişkilerinden alınan puanlar cinsiyete göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bu bulgu, araştırmanın ilgili hipotezini doğrular niteliktedir. Çalışma sonuçlarına göre kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre nesne ilişkilerinde daha çok bozulmalar yaşamaktadır. Buna benzer şekilde Koçak (2019)’ın yaptığı çalışmada kadın ve erkek katılımcılar arasında nesne ilişkileri açısından anlamlı farklılık bulunmuş, kadın katılımcıların nesne ilişkilerinde erkek katılımcılara kıyasla daha fazla bozulma meydana geldiği tespit edilmiştir. Bu bulguların aksi şekilde Atılgan (2020)’in çalışmasında ise nesne ilişkileri değişkeninin tüm alt boyutlarında erkek katılımcıların puanları kadın katılımcılara göre daha yüksek düzeyde bulunmuştur. Bu doğrultuda nesne ilişkileri ile cinsiyet değişkenleri arasında anlamlı bir ilişki görülürken, yapılan çalışmalarda farklılıklar gözlemlenmektedir.

Araştırma sonuçlarına göre katılımcıların nesne ilişkileri alt boyutundan aldıkları puan ile yaş arasında negatif yönde anlamlı düzeyde ilişki olduğu gözlemlenmiştir. Bu sonuç araştırmanın ilgili hipotezini doğrular niteliktedir. Başçelik, (2021)’in çalışması bu bulguyu destekler niteliktedir. Bu doğrultuda katılımcılarda yaş arttıkça nesne ilişkilerindeki bozulmaların azaldığı söylenebilmektedir. Bu durum kişilerin temel nesne ilişkileri her ne kadar sağlıklı örüntülere dayanıyor olsa da yaşları ilerledikçe diğerleriyle kurdukları ilişkilerde edindiği deneyimler sonrasında daha uyumlu ilişki kurma şeklini öğrenmeleri ile açıklanabilir.

Araştırmada “Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme” alt boyutu olan nesne ilişkilerinden alınan puanlar eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Bu sonuç araştırmanın ilgili hipotezini doğrulayıcı niteliktedir. Bulgulara göre ortaokul ve altı, lise ve lisans mezunlarının lisansüstü mezunlarına göre nesne ilişkilerinde daha çok bozulmaya sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Kakırman-Moroğlu (2021)’in çalışmasında kişilerin eğitim düzeyi ile nesne ilişkileri alt boyut puanları arasında negatif yönde bir ilişki tespit edilmiştir.

Mevcut çalışmada nesne ilişkileri toplam puanının ilişki durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre nesne ilişkileri ile ilişki durumu arasında

istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşma bulunmuştur. Bu sonuç, araştırmanın ilgili hipotezini doğrular niteliktedir. ANOVA sonuçlarına göre ilişki durumu sevgili-flört olan bireylerde ilişki durumu evli olan bireylere göre nesne ilişkilerinde daha çok bozulmalar yaşamaktadır. Bu bulgular literatürü destekler niteliktedir. Kakırman-Moroğlu (2021) yaptığı çalışmada benzer şekilde flört ilişkisine sahip katılımcıların evli veya sözlü, nişanlı ilişkisi olan katılımcılara göre nesne ilişkilerinde daha fazla bozulmalar olduğu bulunmuştur. Koçak (2019)'ın yaptığı çalışmada medeni durum ile nesne ilişkileri arasında anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Nesne ilişkilerine yönelik puan ortalamaları bekar kişilerde en yüksek düzeyde görülmüştür. Buna göre evli bireylerin, bekarlara kıyasla yaşamlarına dahil olmuş olan önemli ötekilerle kurmuş olduğu ilişkilerin nesne ilişkilerinde olumlu etkiye sebep olduğu düşünülebilir. Nitekim nesne ilişkileri yaklaşımında yer alan bazı kuramcılar, ilk nesneyle kurulan ilişki örüntülerinin yaşam boyu aynı şekilde devam ettiğini savunurken bu ilişkilerin diğerlerine yansıtılarak yeni kurulan ilişkilerde farklı nesne ilişkileri geliştirebildiklerini öne sürmektedir.

Araştırmada nesne ilişkileri toplam puanının partnerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre nesne ilişkilerinin partnerin eğitim durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. Partnerinin eğitim durumu lise olan kişilerin, partnerinin eğitim durumu lisansüstü olan kişilere göre nesne ilişkilerinde daha çok bozulmalar yaşadığı belirlenmiştir. Kakırman-Moroğlu (2021)'in çalışmasına göre partnerlerin eğitim düzeyi ile nesne ilişkileri alt boyut puanları arasında negatif yönde bir ilişkinin varlığı söz konusudur. Başçelik (2021)'in çalışmasında bireylerin eğitim düzeyi arttıkça nesne ilişkileri alt boyutlarından olan egosantrizm düzeylerinin azaldığı sonucuna varılmıştır.

Araştırmada nesne ilişkileri toplam puanının partner ile tanışma şekline göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre nesne ilişkilerinin partnerle tanışma şekline göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmüştür. Çalışmanın bu kısmına yönelik literatürde benzer açıklama getiren bir çalışmaya rastlanamamıştır.

Mevcut çalışmada nesne ilişkilerinin sosyo-ekonomik düzeyin yorumlanmasına göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre nesne ilişkileri ile sosyo-ekonomik düzeyin

nasıl yorumlandığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuç araştırmanın ilgili hipotezini doğrular niteliktedir. Sosyo-ekonomik düzeyini düşük olarak yorumlayanların orta ve yüksek olarak yorumlayanlara göre nesne ilişkilerinde daha yüksek bozulmalar yaşamaktadır. Bu kısımda sosyo-ekonomik düzeylerine ilişkin algısı düşük olan kişilerin nesne ilişkilerinde daha fazla bozulma meydana gelmesi gibi, Başçelik (2021) in çalışmasında ekonomik düzeyin yükselmesiyle birlikte bireylerde güvenli bağlanma düzeyinin de yükseldiği görülmektedir. Başçelik (2021)'e göre bu durum yüksek ekonomik düzeyde bakım verenler tarafından çocuklara sağlanan bakımın, sunulan imkan ve yaşam koşullarının daha iyi olmasıyla açıklanabilir. Nesne ilişkileri ile sosyo-ekonomik düzey algısının da benzer şekilde açıklanabileceği düşünülmektedir.

Çalışmada nesne ilişkilerinin çocuk sahibi olma durumuna göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre nesne ilişkileri ile çocuk sahibi olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuç araştırmanın ilgili hipotezini doğrular niteliktedir. Çocuk sahibi olmayanların çocuk sahibi olma durumuna göre nesne ilişkilerinde daha çok bozulmalar yaşadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç, temel bakım veren ile kurulan nesne ilişkilerindeki uyumsuz deneyimlerin çocuk sahibi olma ile yeni kurulan nesne ilişkisinin olumlu yönde değişim gösterdiği yönünde yorumlanabilir.

Mevcut çalışmada nesne ilişkilerinin ilişki süresine göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılık gösterip göstermediğini ölçmek amacıyla yapılan analiz sonuçlarına göre nesne ilişkilerinin çocuk sahibi olma durumu arasında istatistiksel olarak anlamlı düzeyde farklılaştığı belirlenmiştir. İlişki süresi 0-1 yıl olan katılımcıların, ilişki süresi 6-10 yıl, 11-15 yıl ve 21-15 yıl olan katılımcılardan; ilişki süresi 2-5 yıl olan ve 26 yıl ve üzeri olan katılımcıların ilişki süresi 11-15 yıl olan katılımcılardan nesne ilişkilerinde daha çok bozulmalar yaşamaktadır. Bu sonuçlara bakıldığında ilişki süresi 26 yıl ve üzeri olan katılımcıların ilişki süresi 11-15 yıl olan katılımcılara göre daha çok nesne ilişkilerinde bozulmalar göstermesi dikkat çekici niteliktedir. Bu durum romantik ilişkilerdeki döngüsel süreçle alakalı olabileceği gibi literatürde bu kısma yönelik bulgulara rastlanamadığından, diğer kaynaklarca desteklenen bir açıklama getirilememektedir.

4. Psikolojik Şiddet, İlişki Bağımlılığı ve Nesne İlişkileri Değişkenlerinin Birlikte İncelenmesi

Bu çalışmada elde edilen korelasyon değerleri incelendiğinde tüm örtük değişkenler arasında hesaplanan korelasyon katsayılarının istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmektedir. İlişkide psikolojik şiddete maruz kalma ile nesne ilişkileri ve ilişki bağımlılığı arasında; nesne ilişkileri ile de ilişki bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Bu bulgular, çalışmanın hipotezlerini destekler nitelikte sonuç vermektedir.

Nesne ilişkileri kuramı, bebek ile temel bakım veren arasında var olan ilişkinin içselleştirme ve özdeşleştirme yoluyla yansıtılarak romantik ilişkilerde tekrar yaşandığını öne sürmektedir. Bu nedenle kişinin içselleştirdiği temel bakım verene ait özelliklerin, bireyin romantik ilişkisinde eşe verilen tepkiler olduğu öne sürülmektedir (Epözdemir, 2014).

İlk nesneyle kurulan ilişkilerde içselleştirilen sağlıklı örüntüler sebebiyle yetişkinlikte kurulan ilişkilerin zararlı ve acı verici sonuçları olmasına karşın devam ettirildiği düşünülmektedir. Bireyler acı verici dahi olsa başka bir ilişkiyi içselleştiremediği için benzer ilişkiler içinde olurlar ya da geçmişteki acı verici ilişkiyi sonunda aşmak, benzer şartların içinde güçlenip bu sefer kazanmak için benzer ilişkilerin içinde olurlar (Ardalı ve Erten, 1999). Çalışma sonuçlarına bakıldığında patolojik nesne ilişkilerine sahip bireylerin ilişkideki psikolojik şiddete maruz kalma düzeyinin daha yüksek olmasının birçok sebebi olmakla birlikte, ilk nesne ile kurulan ilişkilerin içselleştirilen örüntülerinin yetişkin ilişkilerine yansıtılması sebebiyle acı verici de olsa maruz kalınan psikolojik şiddetin örseleyici etkisine katlanıldığı düşünülebilir. Bu olgu tam tersi olarak psikolojik şiddete maruz kalmanın bireylerin nesne ilişkilerinde bozulmaları etkileyerek artırdığı yönünde de yorumlanabilir. Dokkedahl ve arkadaşları (2021), psikolojik şiddete maruz kalan kişilerin benliğinin, sağlıklı ilişkiler başlatma ve sürdürme becerisinin olumsuz etkilendiğini öne sürmektedir. Bunun yanı sıra psikolojik şiddet bireyde güvensizlik duygusu, yetersizlik algısı ve kişisel kimlik kaybı gibi olumsuz sonuçlara neden olabilmektedir.

İlişki bağımlılığı genel anlamda, güvensizlik, şüphe duygularını içeren olumsuz sonuçlara rağmen takıntılı, zorlayıcı ve bağımlı hale gelmiş, terk edilme korkuları ile

karakterize bağlanma şekli olarak tanımlanmaktadır (Briggie and Briggie, 2015). Harrison ve Grey (2019) ilişki bağımlılığı yaşayan kişilerin en büyük korkularını, ilişkilerinin bir gün bitecek olmasına dair duydukları korkuyla açıklamaktadır. Lancer (2012)'a göre ilişki bağımlılığı yaşayan kişiler duygularını ifade etme, öfkelerini dışa vurma ve risk alabilme gibi konularda korku duymaktadır. Nesne ile kurulan ilk ilişki, bağlanma stilleri, ebeveyn yetiştirme tarzları, aile deneyimleri ilişki bağımlılığının oluşmasında risk faktörleri arasında yer almaktadır. Bireylerin ilişki bağımlılıklarının temelinde ilk nesneyle kurulan ilişkinin olduğu düşünülmektedir. Mevcut araştırma sonuçlarında nesne ilişkileri ile ilişki bağımlılığının arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olması literatürdeki bu bilgileri doğrular niteliktedir.

Gerçekleştirilen bu araştırma özgün bir çalışma olması sebebiyle, literatürde aynı değişkenleri birlikte içeren başka bir çalışma bulunmamaktadır. Ancak çalışmadaki bazı değişkenlerin ikili olarak ya da başka değişkenlerle birlikte aynı anda ele alındığı araştırmalar mevcuttur. Bunlardan biri olan Duman (2020)'in çalışmasında şiddete eğilim ile ilişki bağımlılığı arasında her ne kadar anlamlı bir farklılık bulunmasa da elde edilen sonuçlara göre kadına yönelik şiddet eğilimi gösteren erkeklerde ilişki bağımlılık düzeyi daha yüksek görülmüştür. Mukba (2013)'nın çalışmasında da aile içi şiddet davranışlarının var olduğu katılımcılarda aile içi şiddetin olmadığı kişilere göre ilişki bağımlılığı daha yüksek bulunmuştur. Nesne ilişkileri ve şiddeti inceleyen çalışmalardan birinde, kadınların erkeklere oranla nesne ilişkilerinde daha çok bozulmalar yaşadığı belirlenmiştir (Genç, 2020). Çalışmaya göre kadınların nesne ilişkileri ölçeğinde erkeklere kıyasla daha fazla puana sahip olması, erkekler tarafından kadınlara duygusal şiddet uygulanmasını düşündürmüştür. Aynı çalışma verilerine göre sonuçlar kadınların içerisinde yer aldıkları romantik ilişkilerde sağlıklı bir ilişki geliştirme ve yakınlaşma konusunda zorlandığını, yalnız kalmaya karşı geliştirilen toleransın erkeklere kıyasen daha düşük olduğunu ayrıca ilişkilerinde güvensizlik duygusuna sahip olduklarını göstermektedir.

Mevcut çalışmada yapılan yapısal eşitlik modellemesi testi sonucunda, nesne ilişkilerinin hem ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyini hem de ilişki bağımlılığını pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı, ek olarak ilişki bağımlılığının da ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyini pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı belirlenmiştir.

Aracı değişkenin, ilişki bağımlılığı değişkeninin, yapısal modelde etkisi olmadığında, nesne ilişkilerinin psikolojik şiddete maruz kalma düzeyini ($\beta = .53, t = 14.70, p < .05$) şeklinde yordadığı gözlenmiştir. İlişki bağımlılığının modele eklenmesi ile, nesne ilişkileri ile ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma düzeyi arasındaki ilişkinin ($\beta = .27, t = 2.33, p < .05$) düzeyine gerilediği belirlenmiştir. Ancak bu yol hala istatistiksel olarak anlamlıdır. Sonuç olarak, nesne ilişkileri ile psikolojik şiddete maruz kalma düzeyi arasındaki ilişkide ilişki bağımlılığının aracılık etkisi olduğu gözlenmiştir.

Genel olarak modelde açıklanan varyansları değerlendirildiğinde, nesne ilişkileri ve ilişki bağımlılığının; ilişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın %26'sını açıkladığı belirlenmiştir. Ayrıca, nesne ilişkilerinin ilişki bağımlılığını %58'ini açıkladığı gözlenmiştir. Bu bulgulara göre nesne ilişkileri ve ilişki bağımlılığının ilişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın %26'sını açıklaması, psikolojik şiddete maruz kalmayı 4'te 1 oranında açıklayan iki varyans olduğunu gösterir niteliktedir. Bunlar; nesne ilişkileri ve ilişki bağımlılığıdır. Bu bağlamda bireyin nesne ilişkilerindeki bozulma ve ilişki bağımlılığının çözümlenebilmesi, bireyin psikolojik şiddete maruz kalmasını azaltıcı etkiye sahip olacaktır. Mevcut araştırmaya göre nesne ilişkilerinin ilişki bağımlılığının %58'ini açıklıyor olması, nesne ilişkilerindeki bozulmanın çözümlenebilmesi halinde bireyin ilişki bağımlılığı geliştirmesinin büyük oranda engelleneceği şeklinde yorumlanabilmektedir.

B. Sonuç ve Öneriler

Şiddet, insan ilişkilerinde zararlı sonuçlara neden olan eylemleri içermektedir. Fiziksel şiddete göre daha az görünür olan psikolojik şiddet çoğu zaman kişiler arası ilişkilerde farkına varılmadan varlığını sürdürmekte ve birçok açıdan insan yaşamını olumsuz etkilemektedir. Sevme, sevilme ve cinsellik gibi temel ihtiyaçların karşılandığı romantik ilişkilerde, psikolojik şiddetin yaşanabilmesi ilişkiler için risk içermektedir. Ayrıca ilişki bağımlılığı da benzer şekilde farkına varılması güç bir durum oluşturmaktadır. Çoğunlukla sevgi bağları üzerine kurulan romantik ilişkiler, bazen bağımlılıktan öteye gidememektedir. Bunların yanı sıra nesne ilişkilerinin ilk nesneyle kurulan ilişkiler doğrultusunda yaşam boyu ötekilerle kurulan ilişkilerde açıklayıcı rol oynaması bu değişkenin ele alınmasını önemli kılmaktadır. Dolayısıyla bu üç kavramın birlikte ele alındığı bu çalışmanın, psikolojik şiddet ve ilişki

bağımlılığı ile romantik ilişkilerde var olan güncel bir soruna değinmesi, romantik ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalmanın, ilişki bağımlılığı ve olumsuz nesne ilişkileri çerçevesinde incelenmesini amaçlaması nedeniyle önem taşıdığı düşünülmektedir. Literatürde şiddeti konu alan araştırmaların çoğunlukla kadınlar üzerine odaklanıldığı görülmektedir. Bu çalışmanın hem kadın hem de erkekler üzerinde çalışma sağlamlasının önemli olduğu düşünülmektedir.

Literatüre bakıldığında, psikolojik şiddeti ve ilişki bağımlılığını konu alan çalışmaların kısıtlı sayıda olduğu görülmektedir. Ayrıca ilgili literatür çalışmalarında romantik ilişkilerde psikolojik şiddete maruz kalmanın, olumsuz nesne ilişkileri ve ilişki bağımlılığı perspektifinde incelenmesine rastlanmamaktadır.

Araştırmanın amacı romantik ilişkilerde psikolojik şiddet, ilişki bağımlılığı ve olumsuz nesne ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda mevcut çalışmanın hipotezleri test edilmiştir. Araştırmanın sonuçları özetlendiğinde; ilişkide psikolojik şiddete maruz kalma ile nesne ilişkileri ve ilişki bağımlılığı arasında, nesne ilişkileri ile de ilişki bağımlılığı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu; nesne ilişkileri ile psikolojik şiddete maruz kalma düzeyi arasındaki ilişkide ilişki bağımlılığının aracılık etkisi olduğu sonuçlarına ulaşılmıştır. Ayrıca nesne ilişkileri ve ilişki bağımlılığının; ilişkide psikolojik şiddete maruz kalmanın %26'sını açıkladığı ve nesne ilişkilerinin ilişki bağımlılığının %58'ini açıkladığı gözlenmiştir.

Nesne ilişkilerinin ilişki bağımlılığı ve ilişkide psikolojik şiddete maruz kalmayı açıklayıcı rol oynadığı hem bu çalışma kapsamında hem de literatürde görülmektedir. Kişinin temel bakım vereniyle kurduğu ilk nesne ilişkilerinde yaşadığı deneyimlerin, içselleştirilerek ve yansıtılarak yetişkinlik dönemindeki romantik ilişkilerinde tekrar yaşantılandığı görülmektedir.

Araştırmanın sonucu bağlamında bireyin ilk bakım vereniyle kurduğu ilişkilerin sağlıklı olması, olumlu nesne ilişkileri örüntülerinin içselleştirilerek yetişkin yaşamındaki romantik ilişkilerinde yansıtılması psikolojik şiddete maruz kalmayı ve ilişki bağımlılığını azaltıcı yönde etkisi olduğu söylenebilmektedir.

Nesne ilişkilerinin kişinin yaşam boyunca kurduğu ilişkilerde önem teşkil etmesi nedeniyle bu konuda yapılacak çalışmaların artmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Ayrıca romantik ilişkilerde nesne ilişkilerini konu alan çalışmalarda kuşaklararası farklılıkları ele alan araştırmaların yapılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Bu araştırmanın gerçekleştirilmesi esnasında şiddeti konu alan çalışmalara kıyasla psikolojik şiddeti inceleyen çalışmaların daha az olduğu görülmüştür. Çoğunlukla bu çalışmalarda kadın çalışma grubu odak alınmaktadır. Konu hakkında hem erkek hem kadın örnekleme sağlayan daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulmaktadır Şiddet üzerine çalışma yapacak araştırmacıların bu eksiklikleri göz önüne alarak çalışmalarını gerçekleştirmeleri önerilmektedir.

Gelecekte bu konuda çalışacak araştırmacıların çeşitli illeri ve farklı kültürleri kapsayan çalışmalar yapmasının daha genel sonuçlar sağlaması bakımından faydalı olacağı düşünülmektedir. Bu konuda evli çiftler üzerinde yapılacak boylamsal çalışmaların nesne ilişkilerinin zamanla değişimini incelemek ve çocuk sahibi olma durumunun ilişkiler üzerindeki etkisini ortaya koymak bakımından faydalı olacağı düşünülmektedir.

VII.KAYNAKÇA

KİTAPLAR

- ANLI, İ. (2016). **Psikanaliz Temel Alanları ve Kuramcıları**. İstanbul, Nobel Tıp Kitabevleri
- ARDALI, C., & ERTEN, Y. (1999). **Psikanalizden Dinamik Psikoterapilere**. İstanbul, ALFA Basım Yayın Dağıtım.
- ARIKAN, G. (2020). **Bağlanma: Teori, Araştırma, Psikopatoloji ve Destek / Müdahale Programları**. A. B. Dağal, B. Uzun, E. Ö. Yiğit, E. Ayyıldız, E. Alabay, E. Görgü, . . . Z. Kılıç, E. Görgü, & T. Sezer (Dü) içinde, **Erken çocuklukta güncel konular** (s. 337-359). Nobel Yayın Grubu.
- BEATTIE, M. (2006). **İlişkilerde Bağımlılığa Son**. Çev: F.N. Öztürk. İstanbul, Ganj Yayınları.
- BOWLBY, J. (2014). **Sevgi Bağlarının Kurulması ve Bozulması**. Çev. T. Özakkaş, Dü., & M. Kamer, İstanbul: Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları: 85.
- BOWLBY, J. (2018). **Bağlanma**. Çev. T. V. Soylu, İstanbul, Pinhan Yayıncılık.
- BURGER, J. M. (2006). **Kişilik**. (İ. D. Sarıoğlu, Çev.) İstanbul, Kaknüs Yayınları
- BRİGGİE, A., & BRİGGİE, C. (2015). **Love Addiction What's Love Got to Do With It?** (M. S. Ascher, & P. Levounis, Dü) Washington: American Psychiatric Publishing.
- CHAPAUX-MORELLİ, P., & COUDERC, P. (2011). **İkili İlişkilerde Duygusal Manipülasyon**. İstanbul, İletişim Yayınları.
- CLAIR, ST. M., & WIGREN, J. (2004). **Object Relations And Self Psychology: An Introduction**. Canada, Thomson, Learning Inc.
- CRAİB, I. (2011). **Psikanaliz Nedir?** Çev. A. Kılıçlıoğlu, İstanbul, Say Yayınları.
- FAIRBAIRN, W. R. D. (1952). **Psychoanalytic Studies of the Personality**, London, Routledge.

- FAÏRBAÏRN, W. R. (1986). **The Repression and the Return of Bad Objects (with Special Reference to thw 'War Neuroses')**. P. Buckley (Dü.) içinde, **Essential Papers On Object Relations** (s. 102- 126). New York: New York University Press.
- FREUD, S. (2014). **Cinsellik Üzerine**. Çev. Hasan Can. Tutku Yayınevi. İstanbul.
- GEÇTAN, E. (2017). **Psikanaliz ve Sonrası**. İstanbul: Metis Yayınları.
- GREENBERG, J.R., Mitchell, S. (1983). **Object Relations in Psychoanalytic Theory**. Cambridge, MA, Harvard University Press,
- GÜVENİR, T., ve TAŞ, F. V. (2008). **Nesne İlişkileri Kuramı. Çocuk ve Ergen Psikiyatrisi Temel Kitabı** (1. Baskı) içinde (116-122). Ankara, Hekimler Yayın Birliği.
- HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ NÜFUS ETÜTLERİ ENSTİTÜSÜ. (2015). **Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması** (A. Ustaoglu (ed.)). Elma Teknik Basım.
- HARRİSON, J., & GREY, B. (2019). **Codependent Cure**. Bernard Pardieu.
- HOLMES, P. (2011). **Dışa Yansıyan İç Dünya Nesne İlişkileri Kuramı ve Psikodrama**. Çev. A. Soysal, Z. P. Cohen, & D. Leblebicioğlu, İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- KARASAR, N. (2012). **Bilimsel araştırma yöntemi: kavramlar, ilkeler, teknikler**. Nobel Yayın Dağıtım.
- KAVUNCU, N. V. (2011). **Kadın Erkek İlişkilerinde Sorunlar ve Çözümleri**. Ankara: Efil Yayınevi.
- KERNBERG, O. (1976b) **Object-Relations Theory and Clinical Psychoanalysis**, Jason Aranson Inc.,
- KERNBERG, O., (1976a). **Normal and pathological development**. In Object Relations Theory and Clinical Psychoanalysis. New York, NY: Jason Aronson.
- KERNBERG., O., (1980). **Internal World and external reality**. London: Aronson.
- KERNBERG, O., (1986). **Identification and its vicissitudes as observed in psychosis**. International Journal of Psychoanalysis.

- KLEİN, M. (2015). **Çocuk Psikanalizi**. Çev. A. Demir, İstanbul, Pinhan Yayıncılık.
- KLEİN, M. (2018). **Haset ve Şükran**. Çev. O. Koçak, & Y. Erten, İstanbul, Metis Yayınları.
- KLİNE, R. B. (1998). **Principles and Practice of Structural Equation Modeling**. The Guilford Press.
- LANCER, D. (2012). **Codependency for Dummies**. New Jersey: Wiley.
- MAHLER, M. S., PINE, F., & BERGMAN, A. (1975). **The Psychological Birth of Human Infant: Symbiosis and Individuation**, New York, Basic Books
- MAVİLİ, A. (2014). **Aile İçi Şiddet**. Ankara: Elma Yayınevi.
- MCWILLIAMS, N. (2020). **Psikanalitik Tanı Klinik Süreç İçinde Kişilik Yapısını Anlamak**. Çev. E. Kalem, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- MİTCHELL, S. A., & BLACK, M. J. (2014). **Freud ve sonrası modern psikanalitik düşüncenin tarihi**. Çev. A. Eğrilmez, İstanbul, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 397.
- PALOMBO, J., BENDİCSEN, H. K., & KOCH, B. J. (2018). **Psikanalitik Gelişim Teorileri Rehberi**. Çev. T. Özakkaş, Dü., & F. B. Helvacıoğlu, İstanbul.
- PEELE, S., Brodsky, A., & ARNOLD, M. (1992). **The truth about addiction and recovery**. Simon and Schuster.
- ROMANO, L. A. (2020). **The Codependency Manifesto: Clearing the Way Out of the Codependent Mind**. Outskirts Press.
- SAFRAN, J. D. (2014). **Psikanaliz ve Psikanalitik Terapiler**. Çev. G. Akkaya, İstanbul, Okuyan us yayınları.
- SCHARFF, D. E. (1996). **Object Relations Theory and Practice: An Introduction**. Maryland: Rowman & Littlefield.
- SCHULTZ, D. P., & SCHULTZ, S. E. (2007). **Modern psikoloji tarihi**. (Y. Aslay, Çev.) İstanbul, Kaknüs Yayınları.
- SCHUMACHER, R. E., & LOMAX, R. G. (2004). **A Beginner's Guide to Structural Equation Modelling (2nd ed.)**. Lawrence Erlbaum Associates.

- TABACHNICK, B. G., & FIDELL, L. S. (2013). **Using multivariate statistics** (6th ed.). Pearson.
- TURA, S. M. (2022). **Günümüzde Psikoterapi**. İstanbul: Metis Yayınları
- WILLIAMS, P. (2015). **Nesne İlişkileri**. T. Özakkaş (Dü.) içinde, **Psikanaliz Temel Kitabı** Çev. M. Arık, İstanbul, Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- WINNICOTT, D. W. (1971). **Playing and Reality**, London, Tavistock Publications.
- WINNICOTT, D. W. (2016). **Bireyin Gelişimi ve Aile**. Çev.N. Nirven, & N. Diner, İstanbul:
- WINNICOTT, D. W. (2017). **İnsan Doğası**. Çev. P. Koç, İstanbul: Pinhan Yayıncılık.

MAKALELER

- ANÇEL, G. (2012). “Karşılıklı Bağımlılık Kavramı: Hemşirelikle İlişkisi ve Karşılıklı Bağımlılığı Belirleme Araçları”, **Hemşirelikte Araştırma Geliştirme Dergisi**, cilt 14, sayı 1, ss.70-78.
- BALDAN, G. A., & AKIŞ, N. (2017). “Flört Şiddeti”, **Uludağ Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi**, cilt 43, sayı 1, ss.41-44.
- BARTHOLOMEW, K., & HOROWITZ, L. M. (1991). “Attachment Styles Among Young Adults: A Test of a Four-Category Model”, **Journal of Personality and Social Psychology**, cilt 61, sayı 2, ss.226-244.
- BLANCA, M. J., ALARCÓN, R., ARNAU, J., BONO, R., & BENDAYAN, R. (2017). “Non-Normal Data: is ANOVA Still a Valid Option?”, **Psicothema**, Cilt 29, Sayı 4, ss.552–557. <https://doi.org/10.7334/psicothema2016.383>
- BREIDING, M., BASİLE, K. C., SMİTH, S. G., BLACK, M. C., & MAHENDRA, R. R. (2015). “Intimate Partner Violence Surveillance: Uniform Definitions and Recommended Data Elements”. Versiyon 2.0. <https://doi.org/10.1002/oms.1210161107>
- CERMAK, T. L. (1991). “Co-Addiction as a Disease”, **Psychiatric Annals**, cilt 21, sayı 5, ss.266-272.

- CRETSEY, G., & LOMBARDO, W. K. (1999). "Examining Codependency in a College Population", **College Student Journal**, cilt 33, sayı 4, ss.629-37.
- DEMİRDAĞ, M. F. (2017). "Bağlanma Teorisi'nin Kökenleri: John Bowlby ve Mary Ainsworth", **Düzce Üniveristesi İlahiyat Fakültesi Dergisi**, cilt 1, sayı 2, ss.76-90.
- DOKKEDAHL, S., KRİSTENSEN, T. R., MURPHY, S., & ELKLİT, A. (2021). "The Complex Trauma Of Psychological Violence: Cross-Sectional Findings From a Cohort of Four Danish Women Shelters", **European Journal of Psychotraumatology**, cilt 12, sayı 1, ss.1-13.
- DÖNMEZ, G., ŞİMŞEK, H., & GÜNAY, T. (2012). "Evli Erkeklerde Eşlerine Yönelik Şiddet ve İlişkili Etmenler", **Türkiye Halk Sağlığı Dergisi**, cilt 10, sayı 3, ss.151-159.
- ERTEN, Y., & ARDALI, C. (1996). "Saldırganlık, Şiddet ve Terörün Psikososyal Yapıları" , **Cogito**, cilt 6, sayı 7, ss.143–164.
- FAWOLE, O. I. (2008). "Economic Violence to Women and Girls: Is It Receiving The Necessary Attention?", **Trauma, Violence, and Abuse**, cilt 9, sayı 3, ss.167–177. <https://doi.org/10.1177/1524838008319255>
- FİELD, A. (2005). "Discovering Statistics Using SPSS (2nd ed.)". **SAGE Publications**. <https://doi.org/10.1111/j.1365-2648.2007.04270.1.x>
- FİDAN, F. , & YEŞİL, Y. (2018). "Nedenleri ve Sonuçları İtibariyle Flört Şiddeti", **Balkan ve Yakın Doğu Sosyal Bilimler Dergisi**, cilt 4, sayı 1, ss.16-24
- FULLER, J. A., & WARNER, R. M. (2000). "Family Stressors as Predictors of Codependency", **Genetic, Social and General Psychology Monographs**, cilt 126, sayı 1, ss.5-22.
- GOTHAM, J. H., & SHER, J. K. (1996). "Do Codependent Traits Involve More Than Basic Dimensions of Personality and Psychopathology?", **Journal of Studies On Alcohol and Drugs**, cilt 57, sayı 1, ss.34-39.
- GÖKA, E., YÜKSEL, F. V., & GÖRAL, S. (2006). "İnsan İlişkilerinde Yansıtımlı Özdeşim", **Türk Psikiyatri Dergisi**, cilt 17, sayı 1, ss.46-54.

- HİLES, D. (2010). “Envy, Jealousy, Grey: A Kleinian Approach”, **Paper presented to CCPE**, s.1-18.
- HOERMANN, R., MIDGLEY, J. E. M., LARİSCH, R., & DİETRİCH, J. W. (2020). “Who is Afraid of Non-Normal Data? Choosing Between Parametric And Non-Parametric Tests: A Response”, **European Journal of Endocrinology**, cilt 183, sayı 2, L1–L3. <https://doi.org/10.1530/EJE-20-0134>
- KOCACIK, F. (2001). “Şiddet Olgusu Üzerine”, **C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi**, cilt 2, sayı 1, ss.1-7.
- LAGDON, S., SUSAN LAGDON, C. A., & STRİNGER, M. (2014). “Adult Experience of Mental Health Outcomes as a Result of İntimate Partner Violence Victimization: A Systematic Review”, **European Journal of Psychotraumatology**, cilt 5, Sayı 1, ss.1-12.
- MAHLER, M. S. (1971). “A Study of The Separation-Individuation Process—And Its Possible Application to Borderline Phenomena in the Psychoanalytic Situation”, **Psychoanalytic Study of the Child**, cilt 26, sayı 1, ss. 403-424.
- MECHANİC, M. B., UHLMANSİEK, M. H., WEAVER, T. L., & RESİCK, P. A. (2000). “The İmpact of Severe Stalking Experienced By Acutely Battered Women: An Examination of Violence, Psychological Symptoms and Strategic Responding.” **Violence and Victims**, cilt 15, Sayı 4, ss.443–458. <https://doi.org/10.1891/0886-6708.15.4.443>
- MODALLA, H. A. (2012). “Psychological Partner Violence and Women's Vulnerability to Depression, Stress, and Anxiety”, **International Journal of Mental Health Nursing**, cilt 21, sayı 6, ss.560-566.
- MONTMINY, L. (2005). “Older Women's Experiences Of Psychological Violence İn Their Marital Relationships”, **Journal of Gerontological Social Work**, cilt 46, sayı 2, ss. 3-22.
- MOSES, R. (1996). “Şiddet Nerede Başlıyor?”, **Cogito**, cilt 6, sayı 7, ss. 23–28.
- MURPHY, C. M., & O'LEARY, K. D. (1989). “Psychological Aggression Predicts Physical Aggression in Early Marriage”. **Journal of Consulting and Clinical Psychology**, cilt 57, sayı 5, ss.579-582.

- OZDEMİR, N., & BUZLU, S. (2019). “Codependency in Nurses and Related Factors”. **Annals of Medical Research**, cilt 26, sayı 7, ss.1145-51.
- POLAT, O. (2016). “Şiddet”, **Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Araştırmaları Dergisi**, cilt 22, sayı 1, ss. 15–34.
<https://doi.org/10.14527/9786058006096.01>
- REDCAY, A., & MCMAHON, S. (2021). “Assessment of Relationship Addiction”, **Sexual and Relationship Therapy**, cilt 36, sayı 1, ss.116-125.
- REDCAY, A., & SİMONETTİ, C. (2018). “Criteria For Love and Relationship Addiction: Distinguishing Love Addiction From Other Substance and Behavioral Addictions”, **Sexual Addiction & Compulsivity**, cilt 25, 1, ss. 80- 95.
- REYNAUD, M. (2010). “Is Love Passion an Addictive Disorder?”, **The American Journal of Drug and Alcohol Abuse**, cilt, 36, sayı 5, ss. 261-267.
- SELÇUK, K. T., AVCI, D., & MERCAN, Y. (2018). “Üniversite Öğrencilerinde Flört Şiddetine Maruziyet: Flört Şiddetine Yönelik Tutumların ve Toplumsal Cinsiyet Algısının Şiddete Maruziyet İle İlişkisi” **ACU Sağlık Bilimleri Dergisi**, cilt 9, sayı 3, ss. 302-308.
- STAFFORD, L. L. (2001). “Is codependency a meaningful concept?”, **Issues in Mental Health Nursing**, cilt 22, sayı 3, ss.273-286.
- STERNBERG, R. J. (1986). “A triangular theory of love”, **Psychological Review**, cilt 93, sayı 2, 119-135.
- SUSSMAN, S. (2010). “Love addiction: Definition, etiology, treatment”, **Sexual Addiction & Compulsivity**, cilt 17, sayı 1, ss.31-45.
- SÜMER, N., & GÜNGÖR, D. (1999). “Yetişkin Bağlanma Stilleri Ölçeklerinin Türk Örnekleme Üzerinde Psikometrik Değerlendirmesi ve Kültürlerarası Bir Karşılaştırma”, **Türk Psikoloji Dergisi**, cilt 14, sayı 43, 71-106.
- TANHAN, F., & MUKBA, G. (2014). “Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği'nin Türkçe'ye Uyarlama Çalışmasına İlişkin Psikometrik Bir Analiz”, **Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi**, cilt 36, sayı 36, ss. 179-189.

- TATLILIOĞLU, K., & KÜÇÜKKÖSE, İ. (2015). “Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet: Nedenleri, Koruma, Önleme ve Müdahale Hizmetleri”, **Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi**, cilt 7, ss. 194–209.
- TOUSIGNANT, M., & SIOUÏ, N. (2009). “Resilience and Aboriginal Communities in Crisis: Theory and Interventions”. **Journal of Aboriginal Health**, cilt 5, sayı 1, ss.43-61.
- ULUÇ, S., TÜZÜN, Z., HASELDEN, M., & ERBAŞ, S. P. (2015). “Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği'nin (BORTTI) Türkçe'ye Uyarlama Çalışması”, **Klinik Psikiyatri**, sayı 18, ss.112-123.
- ULU, M. (2016). “Kişilik ve Şiddet İlişkisi Üzerine Psikolojik Bir Araştırma”, **Bilimname**, cilt 2, sayı 32, ss.57–82.
- ÜNSAL, A. (1996). “Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi”, **Cogito**, cilt 6, sayı 7, ss. 29-36.
- YILDIZ, S. A. (2004). “Ebeveyn tutumları ve saldırganlık”, **Polis Bilimleri Dergisi**, cilt 6, sayı 3.
- WINNICOTT, D. W. (1960). “The Theory of the Parent-İnfant Relationship”, **International Journal of Psycho-Analysis**, cilt 41, sayı 1, ss.585-595.

ELEKTRONİK KAYNAKLAR

- DSÖ. (2014, t.y. t.y.). Global status report on violence prevention 2014. Geneva: World Health Organization. 01 11, 2022 tarihinde https://www.undp.org/publications/global-status-report-violence-prevention-2014?utm_source=EN&utm_medium=GSR&utm_content=US_UNDP_Paid_Search_Brand_English&utm_campaign=CENTRAL&c_src=CENTRAL&c_src2=GSR&gclid=Cj0KCQjwlK-WBhDjARIsAO2sErQC-l_Ahzs-k1bliFxxs3_aP adresinden alındı
- HARCAR, T., SÜRGEVİL, O., ÇAKIR, Ö., & BUDAK, G. (2008). “Kadına Yönelik Şiddet ve Türkiye ’ de Kadına Yönelik Şiddetin Durumu.” *Toplum ve Demokrasi*, 2(4), 51–70.
- <http://toplumvedemokrasi.org.tr/index.php/tdd/article/view/56/227%0Ahttp://dergipark.gov.tr/toplumdd/issue/22728/242563>

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (KSGM). (2015). “Türkiye’de Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet Araştırması.”

<http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11655/23338/KKSA-TRAnaRaporKitap26Mart.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. Erişim Tarihi: 16.10.2021

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (KSGM). (2016). “Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı (2016-2020)”.

<https://ailevecalisma.gov.tr/uploads/ksgm/uploads/pages/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-plani/kadina-yonelik-siddetle-mucadele-ulusal-eylem-plani-2016-2020-icin-tiklayiniz.pdf>

WORLD HEALTH ORGANİZATİON (2002) “World Report on Violence and Health”. Geneva: WHO. http://www5.who.int/violence_injury_prevention/download.cfm?id=0000000582

WORLD HEALTH ORGANİZATİON (2012). “Understanding and addressing violence against women: overview”. Alıntılanma Tarihi: 26.11.2016.

http://www.who.int/reproductivehealth/topics/violence/vaw_series/en/index.html

TEZLER

AÇIKGÖZ, H. O. (2014). “Zonguldak İl Merkezinde Kadına Yönelik Aile İçi Şiddetin Yaygınlığı, Şiddet Türleri, Şiddet Algısı ve Kadınların Şiddete Yönelik Tutumları”, (Yayımlanmamış tıpta uzmanlık tezi), Tıp Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, Bülent Ecevit Üniversitesi.

AKPINAR, O. (2011). “Aile İçi Şiddete Maruz Kalan Kadınların Aile İçi Şiddetle Başa Çıkma Özyeterliği Düzeylerinin Bazı Değişkenlere Göre Yordanması”, (Yayımlanmamış doktora tezi). Sosyal Bilimler Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı, Ege Üniversitesi.

AKSOY, İ. (2021). “Türkiye'deki Üniversite Öğrencilerinde Flört Şiddetinin Yaygınlığı ve Stresle Başa Çıkma Tarzlarıyla İlişkisi”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bahçeşehir Üniversitesi.

ATILGAN, I. (2020). “Üniversite Öğrencilerinin Romantik İlişkiler ile İlgili Akılcı Olmayan İnançlarının Nesne İlişkileri Gerçeği Değerlendirme Boyutları ve

- İlişki Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- BAŞÇELİK, E. (2021). “Nesne İlişkilerinin Erken Dönem Uyum Bozucu Şemalar Ve Yetişkin Bağlanma Tarzlarına Etkisi”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Aydın Üniversitesi.
- CANKARDAŞ-NALBANTÇILAR, S. (2018). “Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Deneyimi ile Travmatik Stres Belirtileri Arasında Peritratmatik Sıkıntı ve Kontrol Kaybı ile Posttravmatik Duyguların Aracı Rolü”, (Yayımlanmamış doktora tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi.
- CENGİZ, N. (2018). “Üniversite Öğrencilerinde İlişki Bağımlılığının Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Okan Üniversitesi.
- ÇETİNER, Ş. G. (2006). “Aile içi Şiddet Yaşayan Kadınlarda Cinsel Sorunlar ve İntihar Olasılığı”. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara Üniversitesi.
- DUMAN, M. (2020). “Erkeklerde Erken Dönem Uyumsuz Şemalar ve İlişki Bağımlılığının Kadına Yönelik Şiddet Eğilimine Etkisi”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, İstanbul Aydın Üniversitesi.
- EPÖZDEMİR, H. (2014). “Seri Evlilik Yapan Bireylerin ilk ve İkinci Evliliklerini Yapmış Bireyler ile Nesne İlişkileri, Yansıtmacı Özdeşleşim, Savunma Mekanizmalarının Düzeyi, Psikolojik Belirtiler ve İlişki Doyumu Açısından Karşılaştırılması: Nesne İlişkileri Çift Terapisi Modeli Çerçevesinde Bir İnceleme”, (Yayımlanmamış doktora tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara Hacettepe Üniversitesi.
- GENÇ, G. (2020). “Çift İlişkisinde Evlilik Uyumunun Nesne İlişkileri ve Bağlanma Stilleri Açısından İncelenmesi”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bahçeşehir Üniversitesi.
- KAKIRMAN MOROĞLU, G. (2021). “İlişki Dışı İlişki (Aldatma) Eğiliminin Nesne İlişkileri Kuramı Çerçevesinde İncelenmesi: İlişki Doyumu ve Savunma

- Mekanizmalarının Aracılık Etkisi”, (Yayımlanmamış doktora tezi), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi.
- KOÇAK, Ş. (2019). “Yetişkinlerin Yalnızlık Düzeyi ile Benlik Algıları ile Nesne İlişkileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- KURTULMUŞ, E. (2018). “Eşler Arasındaki Psikolojik Şiddetin Demografik Özellikler Açısından İncelenmesi”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul Ticaret Üniversitesi.
- KÜÇÜKYILDIZ, A. (2022). “Yetişkinlerde Çocukluk Çağı Travması ve Benlik Saygısının İlişki Bağımlılığı Üzerindeki Yordayıcı Rolü”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Işık Üniversitesi.
- MUKBA, G. (2013). “Üniversite Öğrencilerinde İlişki Bağımlılığının Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Eğitim Bilimleri Enstitüsü Psikolojik Danışma ve Rehberlik Anabilim Dalı, Yüzüncü Yıl Üniversitesi.
- MUZ, E. (2022). “Evli Bireylerde Erken Dönem Uyum Bozucu Şemaların İlişki Bağımlılığı ve Aldatma Eğilimi ile İlişkinin İncelenmesi”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Arel Üniversitesi.
- ÖZCAN, Ö. (2009). “Partneri Tarafından Duygusal Ve Fiziksel Şiddete Uğramış Ve Uğramamış Kadınların Umutsuzluk Düzeylerinin İncelenmesi”. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü Psikoloji Anabilim Dalı, Maltepe Üniversitesi.
- SPANN, L. A. (1996). “Attribution About Codependency On The Part Of Feminists And Nonfeminists”, *Doctoral Dissertatio*, Tech University.
- ŞAHNAOĞLU, H. (2021). “Çocukluk Travmalarıyla İlişki Bağımlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- UTKAN, R. (2019). “Romantik İlişkide Psikolojik Şiddet, Algılanan Sosyal Destek Ve Özyeterlik İlişkinin İncelenmesi”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi.

YÜKSEL, H. (2020). “Türkiye'de Kadına Partneri Tarafından Uygulanan Şiddetin Sosyo-Ekonomik Belirleyicileri: Yatay Kesit Veri Analizi”, (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi), Sosyal Bilimler Enstitüsü, Pamukkale Üniversitesi.

DİĞER KAYNAKLAR

KADININ STATÜSÜ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ (KSGM). (2020). “*Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Koordinasyon Planı 2020-2021*”.

PALMEN, R., FRANCOLI, N., GENOVA, A., GÖKSEL, A., SALES, L., SANSONETTI, S., TOZLU, Ç., GÜNGÖR, D., & ÖZTÜRK, A. (2016). “*WAVE: Kadına Yönelik Şiddet Karşılaştırmalı Raporu: İtalya, İspanya ve Türkiye*”. Alıntılanma tarihi:18.09.201

EKLER

EK 1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

EK 2: Demografik Bilgi Formu

EK 3: Yakın İlişkilerde Psikolojik Şiddet Ölçeği

EK 4: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği

EK 5: Bell Nesne İlişkileri Ölçeği

EK 6: Etik Kurul Onayı

Ek-1: Bilgilendirilmiş Onam Formu

BİLGİLENDİRİLMİŞ ONAM FORMU

Değerli Katılımcılar,

Bu araştırma, İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Klinik Psikoloji alanında Dr. Öğr. Üyesi Engin EKER danışmanlığında yüksek lisans öğrencisi Merve GÜREK tarafından yürütülmektedir. Araştırma 18-65 yaş arası, romantik ilişkisi olan (sevgili/flört, sözlü, nişanlı, evli) bireyler ile gerçekleştirilmektedir. Araştırmanın amacı, romantik ilişkilerde psikolojik şiddetin varlığı ile ilişki bağımlılığı ve nesne ilişkileri arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Araştırmada demografik bilgi formu ve 3 adet ölçeği yanıtlanmanız beklenmektedir. Sorulara içten yanıt vermeniz, bu bilimsel araştırmanın güvenilirliği ve geçerliği açısından büyük önem arz etmektedir. Bu çalışmaya katılım tamamen gönüllülük esasına dayanmaktadır. Dilerseniz çalışma kapsamında yer almama, çalışmadan ayrılma tercihiniz bulunmaktadır. Verdiğiniz bilgiler gizli tutularak, araştırma dışında kullanılmayacaktır. Bu sebeple mümkün olduğunca size uyan, samimi yanıtlar vermeniz beklenmektedir.

Araştırma hakkında bilgi almak, soru sormak ve görüş bildirmek için [Redacted] adresine e-posta gönderebilirsiniz.

Katılımınız için teşekkür ederim.

Merve GÜREK

Ek-2: Sosyo-Demografik Bilgi Formu

SOSYO-DEMOGRAFİK BİLGİ FORMU

1. Yaşınız:

2. Cinsiyetiniz:

- Kadın
- Erkek

3. Eğitim Düzeyiniz:

- Okur-yazar değil
- Okur-yazar
- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Ön Lisans – Lisans
- Lisansüstü ve diğerleri

4. İlişki Durumunuz:

- Sevgili/Flört
- Sözlü
- Nişanlı
- Evli

5. Eşinizin/Partnerinizin Yaşı:.....

6. Eşinizin/Partnerinizin Eğitim Düzeyi:

- Okur-yazar değil
- Okur-yazar
- İlkokul
- Ortaokul
- Lise
- Ön Lisans – Lisans

- Lisansüstü ve diğerleri

7. Eşinizle/Partnerinizle nasıl tanıştınız:

- Görücü usulü
- Arkadaş ortamında
- Okulda
- İş ortamında
- Sosyal medyada (Facebook, İnstagram, Tinder vb.)
- Diğer....

8. Sosyo-ekonomik durumunuzu nasıl değerlendirirsiniz:

- Düşük
- Orta
- Yüksek

9. Çocuk sahibi misiniz: () Evet () Hayır

10. Çocuk sayınız:

- 1
- 2
- 3
- 4 ve üzeri

11. İlişki süreniz:

- 0-1 yıl
- 1-5 yıl
- 6-10 yıl
- 11-15 yıl
- 16-20 yıl
- 21-25 yıl
- 26 yıl ve üzeri

12. Romantik ilişkinizde psikolojik şiddete maruz kaldığınızı düşünüyor musunuz?

- Evet
- Hayır

13. Romantik ilişkinizin hangi aşamasından itibaren psikolojik şiddete maruz kaldığınızı düşünüyorsunuz?

- Sevgili/Flört
- Sözlü
- Nişanlı
- Evli

14. Romantik ilişkinizde ne kadar süredir psikolojik şiddete maruz kaldığınızı düşünüyorsunuz? (Lütfen gün, ay ya da yıl gibi zaman bildiriniz)

.....

Ek-3: Yakın İlişkide Psikolojik Şiddet Ölçeği

YAKIN İLİŞKİDE PSİKOLOJİK ŞİDDET ÖLÇEĞİ

İnsanlar zaman zaman yakın ilişkide olduğu kişilerin bazı kırıcı/üzücü davranışlarına maruz kalabilirler. Bu kişi bazen bu davranışlarda ciddi olabilir, bazen bu davranışları şaka yoluyla sergileyebilir, bazen de bu davranışları ilgi ve sevgi ifadesi olarak sergileyebilir. Lütfen **bir aydan uzun süren ilişkilerinizi** (eş, nişanlı, ya da sevgili) düşünün. Bu ilişkide aşağıda listelenen davranışları ne sıklıkta deneyimlediğinizi uygun şıkkı işaretleyerek cevaplayınız.

Eşim / nişanlım / sevgilim	Hiçbir zaman	Sadece 1-2 Kez	Ayda 1-2	Haftada 1-2	Haftada 3-4	Hemen hemen her gün
1. Bir anlaşmazlık ya da tartışma sırasında yanımdan çekip gitti.	0	1	2	3	4	5
2. Eğer onu terk eder ya da istediğini yapmazsam beni intihar etmekle tehdit etti.	0	1	2	3	4	5
3. Duygularımın mantıksız ya da deli saçması olduğunu söyledi.	0	1	2	3	4	5
4. Yorgun ya da hasta olduğumda yardıma ihtiyacım olduğunu görmezden geldi.	0	1	2	3	4	5
5. Ailemi ya da arkadaşlarımı küçümsedi	0	1	2	3	4	5
6. Herhangi bir sorunumuzu konuşmaya çalıştığımda bilerek konuyu değiştirdi.	0	1	2	3	4	5
7. Herhangi bir konuyla ilgili konuştuğumda ya da fikir belirttiğimde beni susturdu ya da duymazdan geldi.	0	1	2	3	4	5

8. Başka biri ile görüşmeye başlamakla, ilişki kurmakla, beni tehdit etti.	0	1	2	3	4	5
9. Beni kontrol etti. (Örneğin, iş yerinde tekrar tekrar aradı, telefon görüşmelerimi dinledi, arkadaşlarıma ya da yakınlarıma nerede ve kiminle olduğumuzu sordu)	0	1	2	3	4	5
10. Duygularım (üzüntüm, öfkem, korkum, utancım) hakkında konuşmama izin vermedi.	0	1	2	3	4	5
11. Konuşmalarımızda beni kırıcı bir şekilde eleştirdi ya da benimle alay etti.	0	1	2	3	4	5
12. Herkesin önünde benimle alay etti ya da beni kırıcı bir şekilde eleştirdi.	0	1	2	3	4	5
13. Onsuz yapamayacağımı ya da kendime bakamayacağımı söyledi.	0	1	2	3	4	5
14. Bana kötü isimler taktı.	0	1	2	3	4	5
15. Fiziksel görünüşümü ya da cinsel çekiciliğimi aşağıladı.	0	1	2	3	4	5
16. Beni bana zarar vermekle tehdit etti.	0	1	2	3	4	5
17. İyi bir eş / sevgili olmadığımı söyledi.	0	1	2	3	4	5
18. Değerlerimi / ilkelerimi / inançlarımı aşağıladı ya da onlarla alay etti.	0	1	2	3	4	5
19. Karşı cinsten biriyle konuşmamı ya da arkadaşlık kurmamı istemedi ya da izin vermedi.	0	1	2	3	4	5
20. Zekâmı küçümsedi.	0	1	2	3	4	5
21. Gözümün önünde bir eşyayı fırlattı, ezdi, tekmeledi ya da yumrukladı.	0	1	2	3	4	5
22. Ondan ayrı geçirdiğim her dakikanın	0	1	2	3	4	5

ayrıntılı hesabımı sordu.						
23. Bana zarar verebilecek bir bilgiyi herkese yaymakla beni tehdit etti.	0	1	2	3	4	5
24. Beni aileme, arkadaşlarıma şikâyet etti.	0	1	2	3	4	5
25. Beni kendisiyle yeterince ilgilenmemekle suçladı.	0	1	2	3	4	5
26. Yaptığım işle ya da ev işiyle ilgili kusur bulucu yorumlar yaptı.	0	1	2	3	4	5
27. Çoğu konuşmayı sonlandırdı ve kararları kendi başına aldı.	0	1	2	3	4	5
28. Bana vurmakla tehdit etti.	0	1	2	3	4	5
29. Değersiz olduğumu söyledi.	0	1	2	3	4	5
30. Onu terk edersem ya da istediğini yapmazsam beni öldürmekle tehdit etti.	0	1	2	3	4	5
31. Beni onu aldatmakla ya da başkalarıyla birlikte olmak istemekle suçladı.	0	1	2	3	4	5
32. Ben yanında değilken bana ait bir eşyayı kırdı, yırttı, parçaladı ya da ona bir şekilde zarar verdi.	0	1	2	3	4	5
33. Başarılarımı küçümsedi ya da planlarım için cesaretimi kırdı.	0	1	2	3	4	5
34. Arkadaşlarımdan, ailemden beni kıskandı.	0	1	2	3	4	5
35. Geçmişteki bir şeyi beni incitmek için gündeme getirdi.	0	1	2	3	4	5
36. Cinsel ihtiyaçlarım ve arzularıma karşı duyarsızdı.	0	1	2	3	4	5

37. Bana kaba ve aksi davrandı.	0	1	2	3	4	5
38. Yaptığım ya da yapmadığım bir şeyle ilgili bana suçlu hissettirdi.	0	1	2	3	4	5
39. Ailemi, arkadaşlarımı ya da çocuklarımı aklımı kaçırdığıma ikna etmeye çalıştı.	0	1	2	3	4	5
40. Hayatını nasıl mahvettiğim konusunda bana söylendi.	0	1	2	3	4	5
41. Okula, işe ya da diğer kişisel gelişim aktivitelerine gitmemi istemedi ya da izin vermedi.	0	1	2	3	4	5
42. Beni korkutmak için ben de arabadayken arabayı tehlikeli bir şekilde kullandı.	0	1	2	3	4	5
43. Arkadaşlarım ile görüşmeme engel olmaya çalıştı.	0	1	2	3	4	5
44. Önemli olduğunu düşündüğüm bir sorunun varlığını kabul etmedi.	0	1	2	3	4	5
45. Hayatındaki diğer insanlara (örn. Arkadaş, aile üyeleri gibi) benden daha fazla önem verdiğini hissettirdi.	0	1	2	3	4	5
46. Herhangi bir sorunumuz hakkında konuşmayı reddetti.	0	1	2	3	4	5
47. Beni korkutacak şeyler söyledi. (Örneğin, bana bir şeyleri ödeceğini, yaptıklarımın yanıma kalmayacağını, vb.)	0	1	2	3	4	5
48. Beni bıçak, tabanca ya da başka bir silahla tehdit etti.	0	1	2	3	4	5
49. Ailemi görmeme ya da onlarla	0	1	2	3	4	5

konuşmama engel olmaya çalıştı.						
50. Duygularımı (üzüntümü, öfkemi, korkumu, utancımı) görmezden geldi ya da hafife aldı.	0	1	2	3	4	5
51. Bana yakın kişileri korkuttu.	0	1	2	3	4	5
52. Aileme ya da arkadaşlarıma zarar vermekle tehdit etti.	0	1	2	3	4	5
53. Bana nefret ve öfkeyle baktı.	0	1	2	3	4	5
54. Bana kötü davranmasına benim davranışlarımdan neden olduğunu söyledi.	0	1	2	3	4	5
55. Kimsenin beni istemeyeceğini söyledi.	0	1	2	3	4	5
56. Bana kendimi suçlu hissettirmeye çalıştı.	0	1	2	3	4	5
57. Bana küfür etti.	0	1	2	3	4	5
58. Bir tartışma sırasında öfkeyle ileri geri yürüdü.	0	1	2	3	4	5
59. Bir anlaşmazlık ya da tartışma sırasında üzerime yürüdü.	0	1	2	3	4	5
60. Ruhsal sorunlarım olduğunu, deli olduğumu söyledi.	0	1	2	3	4	5
61. Gittiğim yerlere haber vermeden geldi.	0	1	2	3	4	5
62. Onun dediğini kabul edene kadar bana soğuk ya da mesafeli davrandı.	0	1	2	3	4	5
63. Yapmak istediğim şeyleri (örneğin, sosyal etkinliklere katılım) benimle yapmayı reddetti.	0	1	2	3	4	5
64. Başka cinsel birliktelikleri olduğunu	0	1	2	3	4	5

ya da olmasını istediğini söyledi.						
65. Bilerek beni incitecek şeyler söyledi.	0	1	2	3	4	5
66. Güvenimi sarsan davranışlar gösterdi.	0	1	2	3	4	5
67. Gizli kapaklı davrandı, benden bir şeyler sakladı.	0	1	2	3	4	5
68. Bana yalan söyledi.	0	1	2	3	4	5
69. Giydiklerime karıştı.	0	1	2	3	4	5

Ek-4: Spann-Fischer İlişki Bağımlılığı Ölçeği (SFİBÖ)

SPANN-FISCHER İLİŞKİ BAĞIMLILIĞI ÖLÇEĞİ (SFİBÖ)

Lütfen bu ifadeleri okuduktan sonra kendinizi değerlendiriniz ve sizin için en uygun seçeneğin karşısına çarpı (x) işareti koyunuz. Lütfen her ifadeye tek yanıt veriniz ve BOŞ bırakmayınız.		Tamamen Katılmıyorum	Kısmen Katılmıyorum	Biraz Katılmıyorum	Biraz Katılıyorum	Kısmen katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	Benim için karar vermek zordur.	1	2	3	4	5	6
2	Benim için hayır demek zordur.	1	2	3	4	5	6
3	Benim için zarif biçimde yapılan iltifatları kabul etmek zordur						
4	Bazen odaklanmam gereken sorunlar olmadığında, kendimi adeta sıkın ya da boş hissederim.	1	2	3	4	5	6
5	Kendileri için yapabilecekleri şeylerde, başkaları için genellikle bir şey yapmam.	1	2	3	4	5	6
6	Kendim için güzel bir şey yaptığımda genellikle kendimi suçlu hissederim.	1	2	3	4	5	6
7	Çok fazla kaygılanmam.	1	2	3	4	5	6
8	Hayatımdaki insanlar, yaptıkları şeyleri değiştirdiklerinde, kendi kendime bir şeylerin daha iyi olacağını söylerim.	1	2	3	4	5	6
9	İlişkide bulduklarımın her zaman yanlarında bulunurum ancak onlar nadiren benim yanımda bulunurlar.	1	2	3	4	5	6

10	Bazen diğer ilişki ve sorumlulukları ihmal edecek kadar sadece bir kişiye odaklanırım.	1	2	3	4	5	6
11	Bana acı veren ilişkiler kuran biri gibiyim.	1	2	3	4	5	6
12	Genellikle, başkalarının (içimdeki) “gerçek beni” görmelerine izin vermem.	1	2	3	4	5	6
13	Biri beni üzdüğünde uzun zaman içimde tutarım, ancak bir süre sonra patlarım.	1	2	3	4	5	6
14	Çatışmalardan kaçınmak için genellikle her yolu denerim.	1	2	3	4	5	6
15	Sık sık, ürkütücü ya da kötü bir şeyler olacağına dair içimde bir his olur.	1	2	3	4	5	6
16	Sıklıkla başkalarının gereksinimlerini kendiminkilerin önüne koyarım.	1	2	3	4	5	6

Ek-5: Bell Nesne İlişkileri ve Gerçeği Değerlendirme Ölçeği (BORRTI)

BELL NESNE İLİŞKİLERİ VE GERÇEĞİ DEĞERLENDİRME ÖLÇEĞİ (BORRTI)

(Nesne İlişkileri Alt Boyutu)

Her bir maddeyi dikkatlice okuyun. Daha sonra sizin yanıtınız olan harfi daire içine alın. Eğer madde içinde söz edilen durum sizin için doğruysa *Doğru* sütununda yer alan D harfini daire içine alın. Eğer madde içinde söz edilen durum sizin için doğru değilse *Yanlış* sütununda yer alan Y harfini içine alın. Her bir madde için sadece bir tane harfi daire içine alın. Hiç atlamadan tüm maddeleri yanıtlayın.

Madde	Doğru Yanlış
1. En az bir tane tutarlı ve doyurucu ilişkim var.	D Y
2. Birdenbire içime kapanabilir ve haftalarca kimseyle konuşmayabilirim.	D Y
3. Genellikle bana en yakın olanları eninde sonunda incitirim.	D Y
4. Çevremdekiler bana bir yetiştikten çok, çocukmuşum gibi davranır.	D Y
5. Aile ilişkilerimi bozmadan evdeki anlaşmazlıklarla uğraşabilirim.	D Y
6. İnsanlar üzerinde güç kullanmaktan gizli bir zevk duyarım.	D Y
7. Bazen istediğimi elde etmek için hemen hemen her şeyi yaparım.	D Y
8. Bana yakın olan biri tüm dikkatini bana vermediğinde, çoğu kez kendimi incinmiş ve reddedilmiş hissederim.	D Y
9. Eğer biriyle yakınlaşmaya başlarsam ve bu kişi güvenilir biri çıkarsa, olaylar bu hale geldiği için kendimden nefret edebilirim.	D Y
10. Birine yakınlaşmak benim için zordur.	D Y
11. Cinsel yaşamım tatmin edicidir.	D Y

12. Çevremdekiler üzerinde hiçbir etkim yoktur.	D	Y
13. İnsanlar, onları görmediğimde yoktur.	D	Y
14. Hayatta çok incitildim.	D	Y
15. En derin duygularımı paylaşabildiğim ve benimle böyle duygularımı paylaşan biri var.	D	Y
15. Ne kadar kaçınmaya çalışırsam çalışayım, en önemli ilişkilerimde aynı zorluklar ortaya çıkar.	D	Y
17. Biriyle tamamen “bir” olmak için güçlü bir istek duyarım.	D	Y
18. İlişkilerde, karşımdaki kişiyle sürekli bir arada olmadığım sürece tatmin olmam.	D	Y
19. Karşı cinsten olanlarla ilişkilerim hep aynı şekilde sonuçlanır.	D	Y
20. Başkaları sık sık beni aşağılamaya çalışır.	D	Y
21. Benim yerime kararlarımı vermeleri için genellikle başkalarına bel bağlarım.	D	Y
22. Birine güvendiğimde genellikle pişman olurum.	D	Y
23. Bana yakın birine kızdığım zaman, bunu ayrıntılarıyla konuşabilirim.	D	Y
24. İsteddiğimi almanın en iyi yolu başkalarını ustaca idare etmektir.	D	Y
25. Etrafımda karşı cinsten birileri varken genellikle kendimi gergin hissederim.	D	Y
26. Bir şeylerin dışında bırakılacağımdan sık sık kaygı duyarım.	D	Y
27. Herkesi memnun etmem gerektiğini hissederim aksi takdirde beni reddedebilirler.	D	Y
28. Kendimi kapatıp birkaç ay kimseyle görüşmem.	D	Y

29. Hayatımdaki önemli insanlar tarafından olası reddedilmelere karşı duyarlıyım.	D	Y
30. Arkadaş edinmek benim için sorun değildir.	D	Y
31. Karşı cinsten olanlarla nasıl tanışılacağı ya da konuşulacağını bilmem.	D	Y
32. Bana yakın olan birine istediğim bir şeyi yaptıramadığımda, kızgın ya da incinmiş hissedirim.	D	Y
33. Yalnız bir yaşam sürmek benim kaderimdir.	D	Y
34. İnsanlar birbirine karşı asla dürüst değildir.	D	Y
35. İlişkilere çok şey katar ve çok şey alırım.	D	Y
36. Karşı cinsten olanlarla tanışmak ya da konuşmaktan utanırım.	D	Y
37. İyi bir annenin, çocuklarını daima memnun etmesi gerektiğine inanırım.	D	Y

Ek-6: Etik Kurul Onayı

Evrak Tarih ve Sayısı: 13.04.2022-47987

T.C.
İSTANBUL AYDIN ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü

Sayı : E-88083623-020-47987
Konu : Etik Onayı Hk.

13.04.2022

Sayın Merve GÜREK

Tez çalışmanızda kullanmak üzere yapmayı talep ettiğiniz anketiniz İstanbul Aydın Üniversitesi Etik Komisyonu'nun 07.04.2022 tarihli ve 2022/06 sayılı kararıyla uygun bulunmuştur. Bilgilerinize rica ederim.

Dr. Öğr. Üyesi Alper FİDAN
Müdür Yardımcısı

Bu belge, gıvvalı elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu : BSR436LZYZ Pin Kodu : 89903 Belge Teslim Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/istanbul-aydin-universitesi-ebys/>
Adres : Beypazı Mah. İnönü Cad. No:38 Sefaköy , 34295 Kocaeli/Kocaeli / İSTANBUL Bilgi için : Hicran DEMİR
Telefon : 444 1 428 Uzmanı : Yeliz İşleri Uzmanı
Web : <http://www.aydin.edu.tr/>
Kop Adresi : im.yuzmislici@iam.his03.kop.tr

ÖZGEÇMİŞ

Ad-Soyad : Merve GÜREK

ÖĞRENİM DURUMU:

Lisans : 2015, İstanbul Aydın Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi,
Psikoloji

Yüksek Lisans : 2022, İstanbul Aydın Üniversitesi, Psikoloji Anabilim Dalı, Klinik
Psikoloji Yüksek Lisans Programı